

Jalostuksen tavoiteohjelma
1.1.2019 – 31.12.2022

Partacollie

Hyväksytty rotujärjestön vuosikokouksessa 26.2.2017
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 19.1.2019

Sisällys

1. YHTEENVETO.....	5
2. RODUN TAUSTA	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA.....	9
4. RODUN NYKYTILANNE.....	10
4.1. POPULAATION RAKENNE JA JALOSTUSPOHJA	10
4.1.1 Rekisteröinnit Suomessa	12
4.1.2 Jalostuspohja.....	15
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	20
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta.....	21
4.2 LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ KÄYTTÖOMINAISUUDET.....	23
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	23
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin.....	24
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	25
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	25
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	31
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	35
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta.....	36
4.3. TERVEYS JA LISÄÄNTYMINEN.....	37
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet.....	37
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet.....	47
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	52
4.3.4 Lisääntyminen	53
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	54
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	54
4.4. ULKOMUOTO	54
4.4.1 Rotumääritelmä	54
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	57
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	58
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	58
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	59
5.1 KÄYTETYMPIEN JALOSTUSKOIRIEN TASO	59
5.2 AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMINEN.....	62
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	63
6.1 JALOSTUKSEN TAVOITTEET	63
6.2 SUOSITUKSET JALOSTUSKOIRILLE JA YHDISTELMILLE	64
6.3 ROTUJÄRJESTÖN TOIMENPITEET	64
6.4 UHAT JA MAHDOLLISUUDET SEKÄ VARAUTUMINEN ONGELMIIN	65
6.5 TOIMINTASUUNNITELMA JA TAVOITEOHJELMAN SEURANTA	66
7. LÄHTEET	66

8. LIITTEET69

Taulukot

<i>Taulukko 1. Suomen Partacolliet ry:n jäsenmäärä.....</i>	<i>9</i>
<i>Taulukko 2. Haplotyyppitaulukko.....</i>	<i>11</i>
<i>Taulukko 3. Vuositilasto – rekisteröinnit.....</i>	<i>12</i>
<i>Taulukko 4. Jalostuspohja per sukupolvi.....</i>	<i>15</i>
<i>Taulukko 5. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt urokset.....</i>	<i>17</i>
<i>Taulukko 6. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt nartut.....</i>	<i>19</i>
<i>Taulukko 7. Ruotsissa ja Iso-Britanniassa vuosittain syntyneet partacolliet.....</i>	<i>21</i>
<i>Taulukko 8 Rekisteröinnit ja vuositilasto/tehollisen populaation kehitys 2013-2017.....</i>	<i>22</i>
<i>Taulukko 9; Jalosturokset 2010-2017, kaksi viimeistä sukupolvea.....</i>	<i>23</i>
<i>Taulukko 10; Luonnetestissä käyneet partacolliet, testitulosten jakautuminen v. 2013 – 2017.....</i>	<i>29</i>
<i>Taulukko 11. Paimennuskokeiden tulokset ja -taipumustestien käyntimäärät</i>	<i>33</i>
<i>Taulukko 12. Agilyssä kilpailleiden koirien startit ja määrät</i>	<i>34</i>
<i>Taulukko 13. Tokossa kilpailleiden koirien määrät.....</i>	<i>34</i>
<i>Taulukko 14. Rallytokossa kilpailleiden koirien määrät.....</i>	<i>34</i>
<i>Taulukko 15. Kasvuhäiriöiden vastustamistoimenpiteiden historia partacollieilla Suomessa.....</i>	<i>38</i>
<i>Taulukko 16. Lonkkakuvattujen koirien osuus vuosina 1996 – 2017 rekisteröidyistä pennuista.....</i>	<i>40</i>
<i>Taulukko 17. Lonkkakuvausten lukumäärä sekä tulosten jakauma vuosina 1999-2017.....</i>	<i>41</i>
<i>Taulukko 18. Tulosten prosentuaaliset osuudet eri vuosien kokonaiskuvausmääristä.....</i>	<i>42</i>
<i>Taulukko 19. Ruotsin lonkkanivelen kasvuhäiriötilasto vuosilta 1999 – 2017</i>	<i>43</i>
<i>Taulukko 20. Isossa-Britanniassa partacollieiden lonkkatulosten keskiarvo.....</i>	<i>44</i>
<i>Taulukko 21. Lonkkakuvausten lukumäärä sekä tulosten keskiarvo Iso-Britanniassa 2001 – 2017.....</i>	<i>44</i>
<i>Taulukko 22. Kyynärkuvaustulokset 1999 – 2017.....</i>	<i>46</i>
<i>Taulukko 23. Ruotsin kyynärkuvaustulokset vuosilta 1999 – 2017.....</i>	<i>47</i>
<i>Taulukko 24. 1999-2017 syntyneiden partacollieiden silmätutkimukset.....</i>	<i>51</i>

<i>Taulukko 25. Vuosina 1999-2017 syntyneiden koirien silmämuutokset.....</i>	<i>51</i>
<i>Taulukko 26. Partacollien kuolinsyytilasto vuonna 1988-2017 syntyneistä koirista.....</i>	<i>52</i>
<i>Taulukko 27. Syntyneet pentueet keskimääräinen pentuekoko ja kasvattajien määrä 2007-2017.....</i>	<i>53</i>
<i>Taulukko 28. Näyttelykäynnit ja laatumaininnat.....</i>	<i>58</i>
<i>Taulukko 29. Käytetyimpien jalostuskoirien taso 2000-2017; urokset.....</i>	<i>60</i>
<i>Taulukko 30. Jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....</i>	<i>62</i>
<i>Taulukko 31. Jalostuksen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit.....</i>	<i>63</i>
<i>Taulukko 32. Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet.....</i>	<i>65</i>
<i>Taulukko 33. Tavoitesuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta.....</i>	<i>66</i>

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Jalostuksen tavoiteohjelma kertoo, millaisesta koirarodusta on kysymys ja määrittelee mihin partacollieiden jalostuksella tähdätään ja miten tavoitteeseen pyritään. Se myös kertoo sen, missä ollaan nyt ja taustoittaa sitä, miten nykytilanteeseen on tultu. Tavoiteohjelman tarkoituksena on toimia jalostusta ohjaavana oppaana ja tietopakettina nykyisille ja uusille rodun kasvattajille ja harrastajille.

Partacollie on sosiaalisen luonteensa ja perusterveen rakenteensa puolesta monipuolinen harrastuskoira. Sillä on pitkä karhea turkki ja se on selkeästi korkeuttaan pidempi notkea ja vilkas, toiminnanhaluinen koira. Alun perin se on vanha skotlantilainen lammaspaimen, jota käytettiin myös karjanajoon. Sen koko, vahvuusaste ja ketteryys tekee siitä moneen nykyharrastukseen soveltuvan koiran. Viime vuosina paimennusharrastus on lisääntynyt huomattavasti, lisäksi partacollieita kilpailee agilityssä, koiratanssissa, rally-tokossa ja tokossa. Muutamia koiria toimii kaverikoirana ja rodulla on myös PK-oikeudet.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Partacollieiden rekisteröintimäärät ovat viime vuosina laskeneet ja siksi toteutettavat yhdistelmät tulisi harkita tarkkaan, jotta rodun monimuotoisuus ja terveys varmistettaisiin jatkossakin. Viimeisen viisivuotiskauden 2013-2017 rodun rekisteröintimäärät eivät ole nousseet tavoitellusti ollen vuosittain reilusti alle 100 yksilön. Jalostuksen ensimmäiseksi tavoitteeksi seuraavalle kymmenvuotiskaudelle 2018-2027 on nostettu rodun monimuotoisuuden lisääminen. Partacolliekannan pieni koko ja jalostusmateriaalin kapea käyttö vaikeuttavat geneettisen muuntelun ylläpitämistä. Tarvitaan lisää monimuotoisuutta lisääviä yhdistelmiä ja enemmän jalostusyksilöitä. Tuontikoirien tulisi olla mahdollisimman eri linjaisia kuin jo Suomessa olevat rodun yksilöt. Monimuotoisuuden lisäämisen yksi lisätyökalu on monimuotoisuuskartoitus ja jalostuskoirien DLA –tyypin selvittäminen.

Monimuotoisuutta lisäävät heterotsygoottiset yhdistelmät, jotka tuottavat muutakin kuin kahta yleisintä haplotyyppiä. Jos rodun monimuotoisuutta ja terveystilannetta ei pystytä korjaamaan seuraavien sukupolvien aikana, on harkittava vakavasti roturisteytyksen käyttämistä lisäämään geenipoolia rodussa tai saada tuotettua useampia ”working-linjaisia” partacollieita Iso-Britanniasta ja edesauttaa niiden rekisteröintiä Kennelliiton rekisteriin.

Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

On hyvä huomioida se, että vaikka rekisteröintimäärät ovat pienentyneet, on kiinnostus rodun alkuperäiseen työominaisuuteen eli paimennukseen lisääntynyt rodun harrastajien keskuudessa selkeästi. Yhdistyksen epäviralliseen paimennustaipumustestiin on osallistunut vuosien 2013-2017 aikana 32 partacollieta, joista hyväksytyin koetuloksen saavutti 24 koira. Tulevaisuudessa paimennusominaisuudet voivat olla myös rodun harrastajia lisäävä seikka. Jotta jalostuksessa pystyttäisiin valitsemaan toisiaan luonteensakin puolesta parhaiten täydentävät yksilöt, on niistä saatava luotettavaa tietoa. Sitä saadaan parhaiten erilaisista virallisista luonteenominaisuuksia mittaavista testeistä. Tällä hetkellä ei pyritä saamaan mitään luonnetta kuvaavaa tulosta pakolliseksi mutta pyrkimys on saada lisää vakioitua tietoa luonteista ja siksi suositellaan luonnetestausta, MH-kuvausta tai Kennelliiton viralliseen jalostustarkastuksen osioon osallistumista.

Terveys ja lisääntyminen

Rodun terveystilanne on viimeisen viisivuotiskauden aikana parantunut jonkin verran lonkka- ja kynnärkuvaustulosten suhteen mutta jalostustoimikunnalle ilmoitettujen terveystietojen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että rodussa autoimmuunisairaudet ovat lisääntyneet kyseisenä aikana.

Partacolliekannan terveydentilan pitäminen vähintään nykyisellä tasolla on terveyden päätavoite. Lonkka- ja kyynärkuvaus suoritetaan keskimääräisesti yli 50%:lle rekisteröidyistä koirista, silmätutkimus suoritetaan hieman alle 50%:lle koirista. Erytisesti eri autoimmuunisairauksien esiintyminen rodussa, on harrastajien ja kasvattajien suurin huolenaihe. Avoin keskustelu ja tiedon kerääminen sekä jakaminen on työkaluna sairauksien torjunnassa. Jalostustiedusteluvastauksissa pyritään etsimään suvultaan koiria, joiden sukutaulussa on mahdollisimman vähän sairastuneita koiria ja joiden sukusiitosaste on mahdollisimman alhainen. Jonkin verran rodussa esiintyy lisääntymiseen liittyviä ongelmia, joten jalostusohjesääntöön on lisätty, että ensimmäistä kertaa lisääntyvien koirien astutus tulee tapahtua luonnollisesti, keinosiemennystä ei saa käyttää.

Ulkomuoto

Ulkomuodoltaan suurin osa partacollieista vastaa rotumääritelmää eikä rodussa ole mitään liioiteltuja ominaisuuksia, jotka olisivat terveydelle vaarallisia. Ulkumuodon osalta jalostuksen pääpaino on oikean tyyppin ja rotumääritelmän mukaisen olemuksen säilyttämisessä. Yksittäisiin ongelmakohtiin rakenteessa pyritään vaikuttamaan sekä kasvattaja- että ulkumuototuomarikoulutuksella. Rotujärjestö aloitti vuonna 2013 uudelleen yli 10 vuoden tauon jälkeen jalostustarkastukset, joissa yksilöiden arviointi sekä vanhempiensa jälkeläisenä, että mahdollisena jalostusyksilönä voidaan toteuttaa huomattavasti näyttelytilannetta perinpohjaisemmin.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

Jalostukseen käytettävien yksilöiden tulee olla hyväluonteisia, terveitä ja hyväkuntoisia ja nartun on oltava astutushetkellä vähintään 24 kuukauden ikäinen. Jalostusyksilöiden tulee täyttää voimassa oleva PEVISA -ohjelma, jolloin niiden tulee olla ennen astutusta virallisesti lonkka- ja kyynärkuvaattu. Lonkat eivät saa olla huonommat kuin aste C. Tällöin jalostusohjesäännön mukaan toisen osapuolen on oltava vähintään B. Kyynärille ei ole asetettu PEVISA:ssa raja-arvoa. Mutta jalostusohjesäännön mukaan, mikäli käytetään koiraa, jolla on kyynärnivelen kasvuhäiriön aste 1, on toisen osapuolen oltava kyynärpäiltään terve 0/0. Lisäksi jalostusohjesäännössä suositellaan, että jalostusyksilön silmät on tutkittu ja todettu terveeksi, se olisi joko luonnetestattu tai suorittanut MH-kuvauksen ja että se on palkittu näyttelyssä vähintään palkinnolla EH (erittäin hyvä) tai se on jalostustarkastettu ja todettu jalostuskelpoiseksi. Myös DLA haplotyyppin selvittämistä suositellaan ja että tulos huomioitaisiin niin, että yhdistelmissä syntyisi muitakin kuin kahta yleisintä haplotyyppiä.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Historian tuntemus niin koiranjalostuksessa kuin muussakin elämässä antaa perspektiivin sille, mistä olemme tulossa, mitä ja miksi olemme tekemässä sekä mihin meidän pitäisi olla menossa. Toivottavasti se myös estää meitä toistamasta menneisyyden virheitä.

Osana jalostuksen tavoiteohjelmaa rodun alkuperää ja historiaa tulisi tarkastella jalostuksellisesta näkökulmasta, ei niinkään tarinoina tai luettelona tapahtumista, vuosista ja henkilöistä.

Rotumääritelmä, uusi tai vanha, on aina tulkinnanvarainen, ja ilman rodun historian tuntemusta rotumääritelmän kuvaukset voivat muuttua ajan mittaan niin hämäräksi, että kuva vääristyy. Rodun alkuperän ja käyttötarkoituksen tuntemus on ainoa avain oikean rotutyyppin, luonteen ja ulkumuodon säilyttämiseen.

Partacollien alkuperä

Majuri James C. Logan kertoo Suzanne Moorhousen Talking about Beardies -kirjassa, että rodulle ei ole olemassa selvää syntyhetkeä. Sitä ei ole luotu samalla tavoin kuin esim. kultainennoutaja tai dobermanni, vaan partacollien kaltaisia koiria on esiintynyt Skotlannissa vuosisatojen ajan. Eri alueiden

koirat saattoivat poiketa yksityiskohdiltaan toisistaan ja paikallisilla oli niille erilaisia nimiä, mm. Scotch Sheepdog, Mountain Collie, Highland Collie ja Hairy Mou'ed Collie. Vuonna 1891 ilmestyneessä kirjassa "The Dogs of Scotland", D. J. Thompson Gray on ensimmäisen kerran kutsunut partacollieta nimellä Bearded Collie tai Highland Collie. Partacollien rakenne on peräisin skotlantilaisten paimenten puhtaasti työominaisuuksiin ja säänkestävyyteen keskittyneestä jalostuksesta. Minkäänlaista yritystä vakiinnuttaa selkeä rotutyyppeä ei tehty ennen kuin vasta myöhään 1800-luvun lopussa. Siihen asti ainoa jalostuskriteeri oli työkyky. Koiran piti olla älykäs ja riittävän kova, että se kykeni työskentelemään sekä yhteistyössä isäntänsä kanssa, että itsenäisesti. Sen rakenteen tuli olla kestävä, raajojen vahvat ja turkin karkea, kaksinkertainen ja pitkäkökö, että se suojasi erilaisissa säissä ja maastoissa. Kuten muillekin Skotlannin ylämaiden kotieläimille: lampaille, pienelle, vankalle, pitkäkarvaiselle ponille sekä pienehkölle, mutta erittäin vahvalle, pitkäsarviselle ja pitkäkarvaiselle naudalle, ankarat työskentely- ja elinolosuhteet sanelivat muodon.

Käyttö ja työskentelytavat

Majuri Logan kertoo partacollieilla olleen kaksi erilaista käyttötapaa. Toinen oli karjanajo ja toinen lammaspaimennus.

Karjanajo

Partacollieta käytettiin ainakin 1700-luvun alusta aina 1880-luvulle asti karjan ajamiseen (droving) pohjoisilta ja läntisiltä Ylämailta etelämpänä oleville markkinapaikoille. B. J. Dalgleish kertoo vuonna 1907 painatussa kirjassaan *The New Book of the Dog*, että partacollie ei ehkä ollut lammasfarmareiden suosikki, kuten muut colliet, mutta karjanajajien ja teurastajien suosikki se oli. Majuri Loganin mukaan suullinen historia kertoo, että partacolliet olivat erityisen arvostettuja työskennellessään apuna markkinapaikoilla, ja vielä viime aikoihin asti niitä on voinut löytää työskentelemästä karjamarkkinoilla Skotlannissa. A. R. B. Haldanen kirjassa *Droving Routes of Scotland* mainitaan, että karjanajajat usein palasivat matkalta kotiin meritse ja heidän koiransa saivat yksinään palata maitse. Ne palasivat takaisin samaa reittiä kuin olivat tulleetkin ja pysähtelivät samoissa majataloissa, joissa niitä ruokittiin. Seuraavana vuonna, kun karjaa taas ajettiin Skotlannista alas, karjanajajat maksoivat majataloissa koirien edellisen vuoden ruuasta.

Lammaspaimennus

Partacollie kykeni, ja kykenee edelleen, tavanomaiseenkin lammaskoiran työskentelytapaan, jossa koira työskentelee näkö- ja kuuloyhteydessä paimeneen ja siirtää laumaa hänen signaaliensa mukaisesti. Partacollielle on kehittynyt kuitenkin myös erityisesti ylämaiden olosuhteisiin sopiva paimennustapa, "hunting". Partacollien työnä on hätistää (hunt, huntaway) lampaat ylös kukkuloille laiduntamaan, ja kun on taas aika koota ne, sen tehtävä on mennä ja hätistää lampaat kokoon ja tuoda ne alas. Paimen ei välttämättä pystynyt näkemään koiraansa rinteillä, joten sen piti kyetä työskentelemään myös yksin. Partacollien työskentelytapa on haukkuen ja etutassuja maahan lyöden saada lampaat liikkeelle, kohti toisiaan ja lauman turvaa. Haukkuminen on tärkeä osa työskentelytapaa. Vielä 1980-luvulla Skotlannin länsirannikon Obanin paikallisessa sanomalehdessä oli ilmoituksia myytävistä partacollieista näin:

- Partisuros, 3½-vuotias, hätistää tai työskentelee käsiohjauksessa, erittäin äänekäs.
- Partisuros, 7-vuotias, työskennellyt kukkuloilla. Voisi sopia karjaa ajamaan.
- Puolivuotias partisnarttu äänekkäistä vanhemmista. Innokas lampaille ja karjalle. Tottunut korkeaan maastoon.

Lammaskoiran työ ylämailla on poikkeuksellisen kovaa. Tyypillinen lammaslaidun voi koostua 5–6 neliökilometristä yli kilometrin korkeuteen kohoavaa vuorenrintettä. Matalammilla rinteillä puut, ja kesäisin myös yli metrin korkuiset saniaiset täyttävät painanteet. Ylempänä on tiheää kanervikkoa ja soita, kaikkein ylimpänä enää kivenjätkäleitä, paljaita jyrkänteitä ja kallionkielekkeitä. Kilometrin korkeudessa voi paikoitellen olla lunta myös kesäisin. Aikanaan siellä saattoi laiduntaa sadoittain

lampaita lähes yhtä villinä kuin ympäröivä luontokin. Koiran piti olla riittävän ketterä seuraamaan lampaita kallioiden poikki ja sen täytyi myös itse pystyä ratkaisemaan eteen nousevat ongelmat. Joutuessaan vastakkain uppiniskaisen uuden kanssa sen täytyi kyetä voittamaan henkien taisto ja saada uuhi liikkeelle omin avuin.

Partacollien alkuperäisestä luonteesta on valitettavasti erittäin vähän tietoa löydettävissä. Eri lähteissä luonnetta kuvataan yleensä vain yhdellä tai kahdella sanalla. Käytettyjä luonnehdintoja ovat mm. ”hardiness”: kestävyys; sitkeys; pelottomuus, ”smartness”: terävyys, älykyys, nokkeluus, ”tyke”: piski, rakki, (Skotl.) tolo, vekkuli, veitikka, rasavilli. Majuri Logan myös mainitsee historiikissaan lyhyesti, että koska karjanajo oli niin vaaralliseksi katsottua työtä, että karjanajajien sallittiin laista poiketen kantaa aseita, olivat partacollit hyödyllisiä suojellessaan isäntiään hyökkäyksiä vastaan. Selvää siis on, että partacollien tuli luonteeltaan olla älykäs, sitkeä ja riittävän rohkea työskentelemään itsenäisesti kovissa olosuhteissa. Kuitenkin partacollieilla on alusta alkaen ollut luonteessaan myös karskille työkoiralle ehkä epätyypillinenkin ystävällisyyden ja jopa suloisuuden juonne, joka tekee sen luonteesta täysin omanlaisensa.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Partacollie on alun perin puhtaasti työkoira, jonka ulkoinenkin olemus alkoi herättää kiinnostusta jo varsin varhain. Maailmansodat kuitenkin saivat aikaan sen, että ulkoinen kauneus piti unohtaa, ja rotu palasi juurilleen tekemään alkuperäistä työtään, ja myös säilyi sen vuoksi. Nykypäivän partacollieilla on siis työkoiramenneisyytensä vielä varsin lähellä. Valitettavasti harva kuitenkaan enää nykyään pääsee työskentelemään alkuperäisessä tehtävässään, eikä paimennustaipumusten säilyttämiseen ole jalostuksessa kuluneina vuosikymmeninä kiinnitetty juurikaan huomiota. Toimintatarmoiselle koiralle on etsitty korvaavaa toimintaa muista koiraharrastuksista, joihin se onkin soveltunut ja sopeutunut hyvin. Aivan viime aikoina on kuitenkin ympäri maailmaa virinnyt uudelleen kiinnostus säilyneiden paimennusominaisuuksien testaamiseen ja sen kautta niiden vaalimiseen. Kiinnostus partacollien ulkomuotoon ei ole kadonnut. Sen tarkoituksenmukaisuudessaan kaunis, sopusuhtainen rakenne, aikanaan säiltä suojaamaan kehittynyt näyttävä turkki sekä uskomattoman kaunis ilme miellyttävät ihmissilmää ja ovat tehneet siitä menestyksekkään näyttelykoiran. Ulkomuotopainotteisella jalostuksella on eittämättä kuitenkin ollut vaikutuksensa myös sekä rodun luonteeseen, että terveyteen niin, että monet rodun yksilöt eivät enää soveltuisi alkuperäiseen, vaativaan tehtäväänsä. Samoin pyrkimys ulkomuodon homogeenisuuteen voimakkaan linjajalostuksen avulla erityisesti rodun alkuperämaassa on partacollieilla, kuten niin monella muullakin rodulla, saanut aikaan myös joidenkin perinnöllisten sairauksien leviämisen kantaan.

Sukalaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Varmaankin monien pitkäkarvaisten paimenkoirarotujen takana on samoja varhaisia paimenkoiratyyppisiä koiria. Rotumääritelmässä mm. mainitaan, että n. 500 vuotta sitten Skotlannin rannikolle hylättiin koiria, joiden sanotaan olleen myös polski owczarek nizinnyn kantamuotoja, ja nämä koirat pariutuivat paikallisten paimenkoirien kanssa.

Eri linjat

Rodun kotimaassa on epävirallinen ns. working rekisteri partacollieityypisille koirille. Koirien suvussa on tunnettuja partacollieita mutta myös koiria, jotka eivät ole virallisessa UK rekisterissä. Näiden koirien ulkonäkö usein muistuttaa hyvin paljon partacollieita mutta niissä on myös piirteitä esim. bordercollietypistä. Mahdollisesti koiriaan pelkästään työkoirina käyttävät kasvattajat ovat halunneet parantaa koiriensa paimennusominaisuuksia ja käyttäneet risteytyksiin bordercollietia. Näissä pentueissa on syntynyt myös blue merle värisiä koiria. Muutoin rotu ei ole jakautunut varsinaisesti mitenkään erillisiin käyttö – ja näyttölinjoihin.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Ensimmäiset partacolliet saapuivat Suomeen jo vuonna 1957, eli samana vuonna, jolloin niille Englannissa saatiin oma rekisteri. Ensimmäinen Suomessa kasvatettu pentue rekisteröitiin vuonna 1959. Rotu sai nopeasti innokkaita harrastajia ja rekisteröintimäärien trendi oli pienistä vaihteluista huolimatta pääsääntöisesti nouseva aina huippuvuoteen 1990, jolloin pentuja rekisteröintiin lähes 250. Sen jälkeen vielä parina 90-luvun alun vuonna 200 pennun raja rikkoutui, mutta jo vuonna 1995 rekisteröinnit olivat uudelleen pudonneet hieman reiluun sataan pentuun vuodessa. 90-luvun lopulla ne sukelsivat jyrkästi ollen vuonna 1999 alimmillaan sitten 30 vuoteen, vain 43 pentua. Viimeisen viiden vuoden (2013-2017) rekisteröintien määrä on vaihdellut 26-57 välillä, keskiarvon asettuessa hieman yli 37 vuodessa.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Rotujärjestö Suomen Partacolliet – Finlands Bearded Collies r.y. perustettiin 1971. Perustamisvuonna rekisteröityjen partacollieiden määrä yhteensä Suomessa ylitti 200. Yhdistys toimi ensin rotua harrastavana yhdistyksenä Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistys r.y:n alaisuudessa ja SSKY oli partacollieiden rotujärjestö. Rotujärjestöoikeudet yhdistys sai itselleen keväällä 1978, jolloin sen toiminta, jäsenmäärä ja rekisteröityjen koirien määrä täyttivät Suomen Kennelliiton vaatimukset.

Rotujärjestön jäsenmäärä on kasvanut tasaisesti, mutta ei aivan samassa suhteessa kuin rekisteröityjen partacollieiden määrä, sillä kaikki partacollie pennun itselleen hankkineet eivät ole liittyneet rotujärjestöön. Kasvattajilla on mahdollisuus liittää uudet pennunostajat rotujärjestön jäseneksi edullisella hinnalla, mutta vain osa kasvattajista hyödyntää tämän mahdollisuuden. Vuoden 2017 lopussa jäsenmäärä oli 235. Lukuun eivät sisälly tuomarijäsenet.

Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Taulukko 1; Yhdistyksen jäsenmäärä vuoden 2017 lopussa

varsinaisia jäseniä	187
ainaisjäseniä	36
nuorisojäseniä	0
perhejäseniä	11
kunniajäseniä	1
tuomarijäseniä	29
yhteensä	235

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Jalostustoimikunta perustettiin jo 1975 ja sen toimintaa ohjaamaan laadittiin säännöt, jotka rotujärjestön yleiskokous uudisti vuonna 2009 (liite 1). Niiden mukaan yhdistyksen yleiskokous valitsee kaksivuotiskaudeksi jalostustoimikunnalle puheenjohtajan ja neljä jäsentä. Jollei kukaan varsinaisista jäsenistä tai sihteeri ole yhdistyksen hallituksen jäsen, valitsee hallitus keskuudestaan edustajan jalostustoimikuntaan yhdeksi kalenterivuodeksi. Tällöin hallituksen edustajalla on jalostustoimikunnan kokouksissa puheoikeus, mutta hän ei ota osaa toimikunnan varsinaiseen päätöksentekoon. Jalostustoimikunta voi valita itselleen sihteerin joka voi olla jalostustoimikunnan ulkopuolinenkin henkilö. Jalostustoimikunnan työskentelyn tavoitteena on rotumääritelmän mukaisten, jo saavutettujen ominaisuuksien säilyttäminen. Päämääränä on puhdasrotuisten, terveiden, hyväluonteisten ja ulkonäöltään tasapainoisten rotumääritelmän mukaisten partacollieiden vaaliminen. Kasvatustoimintaa ohjaamaan on laadittu myös jalostusohjesääntö, jonka tehtävä on toimia sekä

eettisenä että käytännön ohjenuorana kasvattajille ja jalostusuroksen omistajille (liite 2).

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita, sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Partacollieiden tämän hetkisillä rekisteröintimäärillä, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana kuin n. kymmenelle koiralle. Tämän hetkinen jalostuskäyttö ylittää tämän suosituksen useiden jalostusyksilöiden osalta. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä, yhdelläkään Suomessa asuvalla partacollieella ei ole tämän suosituksen ylittävää määrää jälkeläisiä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. Partacollieilla luku on joillain uroksilla yli 10% ja 6% raja ylittyy useiden koirien kohdalla.

Rodun perinnöllistä DLA – monimuotoisuutta kartoitettiin yhteistyössä rotujärjestön ja Helsingin yliopistossa toimivan, Hannes Lohen johtaman geenitutkimusryhmän kanssa ja kartoitus valmistui 2010 (liite 3). Koirilla on osoitettu jo usean eri autoimmuunisairauden yhteys MHC-geeneihin. Niiden testaaminen ja seuraaminen voi olla tärkeää sairauksien vastustamiseksi ja DLA-monimuotoisuuden ylläpitämiseksi omassa kasvatuslinjassa ja koko rodussa. Rodun koirista valittiin 77 koiraa mahdollisimman erisukuisia yksilöitä, joilta tutkittiin MHC geenialueen luokkaan II kuuluvia DRB1, DQA1 ja DQB1-geenien alleelikirjoa. Mukaan otettiin tutkimusryhmän toivomuksesta myös 16 SLO:ta (SLO; Symmetrical lupoid onychodystrophy eli kynsien rappeumasairaus) sairastavaa koiraa mahdollisen MHC- geenien yhteyden selvittämiseksi. Osa SLO-koirista oli hyvin läheistä sukua kontrollinäyte koirille. Tulokset kertovat rodun DLA –monimuotoisuuden olevan valitettavan kapeaa. Kaikkiaan löytyi seitsemän haplotyyppiä, jotka nimettiin Parta1-7. Kahta yleisintä halpotyyppiä esiintyi yli 80% koirista. Loput viisi haplotyyppiä ovat harvinaisia yksittäisissä koirissa. Rodun yleisin Parta1-haplotyyppi esiintyi yksistään liki puolella kaikista koirista. Haplotyyppikirjon ja tasaisuuden säilyttämiseksi saatuja frekvenssejä kannattaa pohtia tarkemmin ja ottaa huomioon tulevissa jalostussuunnitelmissa.

DLA-kartoituksen eräs tavoite on selvittää, kuinka paljon tutkitun populaation koirista on homotsygootteja kullekin haplotyypille. Tämä tarkoittaa sitä, että koira on perinyt saman haplotyyppin molemmilta vanhemmiltaan. Useimmilla partacolliella on toisessa kromosomissa eri haplotyyppi kuin toisessa. Tutkimuksen 77 koirasta löytyi kuitenkin 30 yksilöä, jotka olivat homotsygootteja eli reilut kolmas osa (39%) tutkituista partacolliesta kantaa samaa haplotyyppiä molemmissa kromosomeissaan. Homotsygotia jakautui haplotyypeittäin seuraavasti: parta1, 60%; parta2 36,7% ja parta3 3,3%. MHC-geenien suhteen homotsygootti yksilö saattaa sairastua helpommin tartuntatauteihin ja autoimmuunisairauksiin. On kuitenkin huomioitava, että vaikka tietyt MHC-geenien muodot usein lisäävät tautiriskiä, niin ne eivät yksistään selitä autoimmuunisairauksien mekanismeja. Taustalla voi olla muitakin riskigenejä.

Taulukko 2; Haplotyyppitaulukko

				Yhteenveto 77 partacollien DLA- monimuotoisuudesta tammikuussa 2010	Yhteenveto 165 partacollien DLA – monimuotoisuudesta joulukuussa 2011
Haplotyyppi	DRB1	DQA1	DQB1	Frekvenssi%	Frekvenssi%
Parta1	01801	00101	00201	44,8	42,7
Parta2	01801	00101	00802	35,7	32,7
Parta3	00901	00101	00802	8,4	7,9
Parta4	01501	00601	00301	5,2	6,1
Parta5	01501	00601	02301	2,6	4,5
Parta6	00201	00901	00101	2,6	5,8
Parta7	01501	00601	02201	0,6	0,3
Eri alleeleja	4	3	6		

Rotujärjestö on organisoinut kimppatyypauksia monimuotoisuuskartoituksen jälkeenkin. Jos joku haluaa itsenäisesti testauttaa koiransa, hän voi ottaa yhteyttä jalostustoimikuntaan saadakseen lisää ohjeita. Suomessa ei DLA monimuotoisuutta saa testattua missään laboratoriossa tällä hetkellä mutta se onnistuu ulkomaisia palveluntarjoajia käyttäen joko itsenäisesti tai jalostustoimikunnan avustuksella. Rotujärjestö ylläpitää listaa DLA tuloksista ja jos yksilön tulos on julkinen, saa omistaja osan tutkimuksen kustannuksista (40,- €) takaisin rotujärjestöltä. Joulukuussa 2017 haplotyyppiltään testattuja partiksia, jotka olivat antaneet tuloksensa julkiseksi, oli yhteensä 195 kpl. Joukossa on myös yksittäisiä ulkomaalaisia koiria. Haplotyyppien jakauma ei ole olennaisesti vielä muuttunut, vaikkakin kahden yleisimmän haplotyyppin frekvenssi-prosentti näyttäisi olevan laskussa. Jalostusvalintoja tehtäessä tulisikin ottaa huomioon monimuotoisuuden tietoinen lisääminen niin, että kasvattajat testaisivat jalostuskoirien haplotyyppin ennen astutusta ja suosisivat yhdistelmiä, joissa on mahdollista syntyä myös muita haplotyyppisiä kuin kahta yleisintä. Joillain koirilla haplotyyppin pystyy myös päättelemään vanhempien tai sisarusten haplotyyppin perusteella.

4.1.1 Rekisteröinnit Suomessa

Taulukko 3; Vuositilasto – rekisteröinnit

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Pennut (kotimaiset)	52	30	30	19	31	65	47	68	92	93
Tuonnit	5	6	2	7	5	9	9	2	9	14
Rekisteröinnit yht.	57	36	32	26	36	74	56	70	101	107
Pentueet	9	4	5	3	8	11	7	12	17	14
Pentuekoko	5,8	7,5	6,0	6,3	3,9	5,9	6,7	5,7	5,4	6,6
Kasvattajat	8	3	3	2	7	8	6	9	15	12
Jalostukseen käytetyt eri urokset, kaikki	8	4	5	3	8	10	7	10	13	12
- kotimaiset	4	2	1	-	2	3	2	3	6	6
- tuonnit	1	1	1	-	5	4	2	2	6	6
- ulkomaiset	3	1	3	3	1	3	3	5	1	0
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v	4 v 4 kk	5 v 6 kk	9 v 2 kk	4 v 4 kk	4 v 10 kk	7 v 5 kk	4 v 5 kk	6 v 5 kk	4 v 11 kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut, kaikki	9	4	5	3	8	11	7	12	17	14
- kotimaiset	7	2	4	3	5	8	4	10	11	11
- tuonnit	2	2	1	-	3	3	3	2	6	3
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 2 kk	4 v 2 kk	3 v 4 kk	3 v 7 kk	5 v 2 kk	3 v 10 kk	4 v	3 v 8 kk	3 v 11 kk	4 v 1 kk
Isoisät	16	6	10	6	15	18	13	17	26	21
Isoäidit	16	8	10	6	15	19	14	18	29	22
Sukusiitosprosentti koiranetin mukaan	2,10 %	1,45%	2,16%	1,56%	3,65%	3,89%	2,55%	4,18%	4,60%	3,90%
Sukusiitosprosentti Breeders Assistant -ohjelmalla laskettuna samoilla sukupolvilla kuin koiranetissä	5,93 %	8,06 %	5,42%	5,20%	12,05%	9,72%	9,66%	11,57%	11,05%	11,08%

Koiranetin sukusiitosprosentit antavat kaunistellumman kuvan todellisuudesta, siksi sukusiitosprosentit on laskettu vuosilta 2008-2017 myös Breeders Assistant for Dogs – tietokannalla, johon on syötetty kaikki sukutaulujen koirat kantakoiriin asti. Koiranet ohjelmassa sukupolven koirista vähintään 50 % on tiedossa, jolloin ohjelma jo huomioi ko. sukupolven koirat laskennassa. Sukusiitosasteet on laskettu kuitenkin Breeders Assistant for Dogs -tietokannalla samoilla sukupolvimäärillä kuin Koiranetissä, vaihteluväli 4 – 8 sukupolvea. Koiranet-ohjelman koiratietoja on päivitetty ja vuodesta 2013 taaksepäin koiranetin luvuissa on tapahtunut pieniä muutoksia koska sukutaulut ovat täydentyneet. Tässä taulukossa esitetty tilanne on ollut ko. vuonna numeraalisesti se, joka taulukossa on nyt esitetty.

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin

samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuotoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleelijohdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Haitat alkavat näkyä, kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50 %. Esimerkiksi kuudennessa sukupolvessa on sukutaulupaikkoja 64 esivanhemmalle. Jos esivanhemmista vähintään 33 kpl on tiedossa, sukusiitosaste lasketaan kuuden sukupolven mukaan. Jos taas vaikkapa emän puolella ei sukutaulutiedoissa ole esivanhempia tuossa kohtaa enää ollenkaan, on kuudennessa sukupolvessa tiedossa enintään 32 koiraa, jolloin sukusiitosaste lasketaan viiden sukupolven mukaan.

Rekisteröintimäärät Suomessa

Rekisteröinnit ovat olleet laskusuuntaiset jo monena vuonna. Rotua on rekisteröity kaikkiaan Suomessa 5029 kpl vuoden 2017 loppuun mennessä. Rekisteröintimäärien huippuluvut yli 200 koiraa vuosittain, olivat 1990 luvulla. Viimeisen viiden vuoden aikana rekisteröinnit ovat liikkuneet 26-57 koiran välillä.

Jakautuminen linjoihin

Rotu ei ole jakautunut eri linjoihin lukuun ottamatta rodun kotimaassa olevaa ”working” kantaa.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontikoiria on viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröity yhteensä 68 kpl, vuosittainen vaihtelu on liikkunut 2-14 koiran välillä. Kaikkia tuontikoiria ei ole rekisteröity SKL rekisteriin.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Viimeisen kymmenen vuoden aikana 2008-2017 on jalostukseen käytettyjen urosten keskimääräinen ikä ollut välillä 4 v 4 kk – 9 v 2 kk ja jalostukseen käytettyjen narttujen ikä välillä 3 v 4 kk – 5 v 2 kk.

Tietoa sukusiitoksesta

Toisen maailmansodan rekisteröinteihin aiheuttaman katkoksen jälkeen partacollieiden kasvatus lähti uudelleen käyntiin vain viidellätoista koiralla, jotka muodostivat rodun uuden kannan. Näiden kantaeläinten perinnölliset ominaisuudet sekä perimässään kantamat sairaudet siirtyivät jälkipolville. Rodun alkuaikoina yhdistelmissä oli varsin korkeat sukusiitokset. Erityisen merkittävä henkilö rodun elvyttämisessä oli G. Olive Willison, jonka Bothkennar partacolliet saivat alkunsa -50 luvulla Jeannie nimisestä nartusta.

Nick Broadbridgen, kennel Sallen, kokoama luettelo rodun kantakoirista.

sukupuoli, koira, kasvattaja, rekisteröintivuosi

n Jeannie of Bothkennar 1948
 u Bailie of Bothkennar 1950
 n Bess of Bothkennar 1951
 u Newton Blackie (Captn Owen) 1952
 n Brasenose Bonnie (Mr Garret, kennel Brasenose) 1954
 u Britt of Bothkennar 1955
 n Kitty Norton (Mr Green, kennel Swalehall) 1955
 n Pansy of Bunbeg (Mrs Philpots) 1955
 n Jennifer of Multan (Mr Hicks, kennel Multan) 1956
 u Mirk (J Kirkpatrick) 1956
 u Basant of Bothkennar 1962
 n Tuftine Brigadier (Mrs Warren, kennel Tuftine) 1967
 n Osmart Blackeyed Susie 1968

Lisäksi oli vielä kaksi koiraa, joita itseään ei koskaan otettu rotuun, mutta joiden jälkeläisiä rekisteröitiin. Uros Mister, isänä koirille Sweetheart of Willowmead & Sheuna of The Mote (1959) ja narttu Shaggy, emänä koirille Bredon Mist (1959), Baffler ja Ben 2.

Viimeinen rotuun otettu partacollie oli Osmart Blackeyed Susie vuonna 1968, jonka jälkeen rotukirja suljettiin. Vuonna 2005 Englannin Kennelklubi avasi keskustelun rotukirjan avaamisesta uudelleen mahdollisten Skotlannista vielä löytyvien työlinjaisten partacollieiden ottamiseksi rotuun. Englannin Kennelklubin asiasta antama lehdistötiedote on liitteenä (liite 4). Rodun kasvattajien ja rotujärjestöjen vastustus Iso-Britanniassa on kuitenkin ollut voimakasta. Perusteluna on mm. ollut, ettei nummien työpartacollieiden puhdasrotuisuudesta enää milloinkaan voida olla niin varmoja, ettei niiden rotuun ottamisesta lopulta ehkä saattaisikin olla enemmän ongelmia kuin hyötyä. Bordercollieihin tai muihin lähirotuihin sekoittuneiden partacollieiden myötä saattaisi rotuun tulla esim. perinnöllisiä silmäsairauksia, joita rodussa ei tähän mennessä ole todettu.

Rodun jalostus siis kävi läpi voimakkaan pullonkaulan lähtiessään uudelleen käyntiin vain kuudella uroksella ja yhdeksällä nartulla, kun minimisuositus pienessäkin populaatiossa on 20 urosta ja 50 narttua. Ilmeisesti kantakoirat kuitenkin olivat niin etäistä sukua toisilleen, että niiden mukana tuli rotuun melko paljon geneettistä muuntelua. Ne ovat varmasti olleet myös geneettisesti varsin terveitä yksilöitä, koska vielä nykyisinkin kanta on kohtuullisen tervettä perinnöllisten sairauksien suhteen, vaikkakin autoimmuunisairauksia rodussa esiintyy.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Viimeisen kymmenen vuoden aikana on sukusiitosaste ollut laskusuuntainen, joitain pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta. Rodun pienet rekisteröintimäärät myös vaikeuttavat arviointia. Kuitenkin vuonna 2008 laskettiin yhdistelmien sukusiitosasteeksi Koiranet jalostustietokannan mukaan lähes 4 % ja se jäi 2,1 %:iin vuonna 2017. Rotujärjestön käsitys on, että kasvattajat ovat ymmärtäneet rodun kapean geenipoolin vaarat ja osaavat panostaa sukusiitosasteen tarkkailuun ja välttämään, niin paljon kuin se vain on mahdollista, linjaamista vanhoihin tuplaantuviiin jalostuskoiriin.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 4; Jalostuspohja per sukupolvi

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Per vuosi										
- pentueet	9	4	5	3	8	11	7	12	17	14
- jalostukseen käytetyt eri urokset	8	4	5	3	8	10	7	10	13	12
- jalostukseen käytetyt eri nartut	9	4	5	3	8	11	7	12	17	14
- isät/emät	0,89	1	1	1	1	0,91	1	0,83	0,76	0,86
- tehollinen populaatio	12 (67%)	5 (62%)	7 (70%)	4 (67%)	11 (69%)	14 (64%)	9 (64%)	15 (62%)	21 (62%)	18 (64%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	0 %	8 %	7 %	5 %	3 %	6 %	11 %	5 %
- nartuista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	0 %	8 %	0 %	8 %	23 %	3 %	18 %	16 %
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	21	20	27	29	38	47	50	52	56	54
- jalostukseen käytetyt eri urokset	19	20	24	26	30	34	34	33	35	38
- jalostukseen käytetyt eri nartut	17	17	24	25	32	41	44	48	49	47
- isät/emät	1,12	1,18	1	1,04	0,94	0,83	0,77	0,69	0,71	0,81
- tehollinen populaatio	23 (55%)	24 (60%)	32 (59%)	34 (59%)	42 (55%)	51 (54%)	53 (53%)	56 (54%)	58 (52%)	58 (54%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2 %	3 %	5 %	5 %	5 %	7 %	7 %	7 %	9 %	9 %
- nartuista käytetty jalostukseen	5 %	2 %	5 %	10 %	9 %	13 %	15 %	16 %	18 %	20 %

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Pienen geenipoolin elinvoimaisena pitäminen vaatii kasvattajia käyttämään jalostuskoiria mahdollisimman laajasti. Mielellään keskustelemaan tulevista yhdistelmistään, jotta osattaisiin välttää samojen koirien käyttöä. Taulukosta ilmenee, että rodun vähäisissä yhdistelmissä on käytetty eri yksilöitä mutta varsin pieni prosentuaalinen määrä rekisteröidyistä koirista on päässyt jalostuskäyttöön. Viimeisen kymmenen vuoden aikana syntyneiden urosten prosentuaalinen jalostuskäyttö sukupolvivertailussa on pudonnut alle puoleen ja myös narttujen vastaava jalostuskäyttö

on romahtanut ollen vuonna 2008 20 % ja vuonna 2017 vain 5 %. Tähän on kiinnitettävä erityistä huomiota näin pienessä populaatiossa. Samalla nartulla useamman kuin yhden pentueen teettämistä tulee harkita, vaikkakin kasvattajia on vähän ja on täysin normaalia, että kasvattaja käyttää omaa narttuaan jalostukseen useammin kuin kerran. Toivottavaa on kuitenkin, ettei samaa narttua käytettäisi ainakaan useammin kuin kahta kertaa jalostukseen. Tulevaisuudessa on pyrittävä lisäämään eri urosten sekä eri narttujen jalostukseen käyttämistä. Rodun tehollinen populaatiokoko on jatkuvasti viimeisten vuosien aikana pienentynyt, joka on hyvin huolestuttavaa ja rodun suurin uhkakuva.

Isät/emät -luku

Mitä lähempänä isät/emät suhdeluku on yhtä, sitä tasaisempaa on urosten jalostuskäyttö. Mitä tasaisemmin uroksia käytetään jalostukseen, sitä tehokkaammin saadaan säilytettyä rodun perinnöllistä vaihtelua. Partacollieilla käytetään eri jalostusyksilöitä eli saman jalostusyksilön käyttö ei ole ongelma mutta ongelma on, ettei jalostukseen käytetä suurempaa määrää koiria, joten pentuemäärät ovat romahtaneet, populaatio ei kasva. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvattajien määrä on vähentynyt huomattavasti, niitä on ollut 31 kymmenen vuoden jaksoa tarkastellessa. Näistä yhden tai kahden pentueen kasvattaneita on ollut 16. Viimeisen viiden vuoden aikana luku on pudonnut yli puolella. Vain 13 kasvattajaa on rekisteröinyt pentuja vuosina 2013-2017. Viidellä kasvattajalla on ollut enintään kaksi pentuetta. Osa uusista kasvattajista on ilmoittanut lopettaneensa kasvattamisen autoimmuunisairauksien ilmaannuttua koiraansa tai kasvattiinsa, sekä osa ei ole vain saanut narttuaan kantavaksi yrityksistä huolimatta.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen koko on aina pienempi kuin rodun yksilöiden lukumäärä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koira. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Laskelmat tehdään sukupolvea kohden

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä.

Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme "uutta verta". Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Rodun tehollinen populaatiokoko

Partacollien tehollinen populaatiokoko on hälyttävän alhainen ei vain Suomessa, vaan myös maailmanlaajuisesti. Syynä tähän voidaan pitää rodun kotimaassa historiassa käytetyt siitosmatadorit sekä samojen yhdistelmien useat uusimiset. Suomessa viimeisen sukupolven aikana (neljä vuotta) se on ollut alhaisimmillaan eli 23. Syy alhaiseen teholliseen populaatiokokoon on alhaiset rekisteröinti-määrät ja sitä myöten jalostukseen käytetyt yksilöt ovat vähälukuisia, vaikka samoja jalostusyksilöitä ei käytetä useita kertoja.

Taulukko 5; Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 16 urosta

Jalostusuro		Uroksen vanhemmat	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
	Uroksen nimi ja syntymäaika		Pentueita	Pentuja	% osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	TAILWIND PAPAW PLACE YOUR BET synt. 2006	i. Papaws Photo Finish e. Tailwind Papaw Hope Floats	5	33	6,26 %	6 %	6	35	5	33
2	MOONHILL TIME TO DREAM synt. 2006	i. Woolpack's Quality Zweet e. Moonhill In Your Dream	3	21	3,98 %	10 %	1	7	3	21
3	OLDBEAR WISHMASTER synt. 2006	i. Synvillans Power Quest e. Lawnlake Uptown Girl	5	20	3,80 %	14 %	1	8	5	20
4	ALISTAIR'S YAHOO synt. 2001	i. Synvillans Power Quest e. Alistair's Quite The Thing	3	19	3,61 %	18 %	4	16	6	36
5	TYPOGRAFEN'S NETSCAPE NAVIGATOR synt. 2008	i. Kindle Paiion Just Marvellous e. Pythagoraan Elli Epsilon	3	18	3,42 %	21 %	1	8	3	18
6	PYTHAGORAAN LUCKY LUKE synt. 2000	i. Midnight's Let's Rock 'N' Roll	2	16	3,04 %	24 %	3	20	3	21

		e. Pythagoraan Eli Epsilon								
7	AEL DE SHALEEMAR synt. 2004	i. Ramberhay Rustler´s Moon e. Palma De Shaleemar	2	15	2,85 %	27 %	0	0	4	24
8	GOONIES HIGHLANDER LAD synt. 2009	i. Firststone Aus Dem Elbe-Urstromtal e. Goonie´s Miss Mollie	2	14	2,66 %	32 %	7	28	2	14
9	WOOLPACK'S QUALITY ZWEET synt. 2004	i. Synvillans Power Quest e. Woolpack´s Oriental Zweet N´Sour	3	14	2,66 %	30 %	15	51	3	14
10	TOPIKAN EAST HIGHLAND WAY synt. 2012	i. Goonie´s Highlander Lad e. Topikan Charlotta	2	13	2,47 %	35 %	0	0	2	13
11	FIRSTPRIZEBEARS VAILS-GATE synt. 1997	i. Firstprizebears Emerson e. Firstprizebears Hilary Clinton	2	12	2,28 %	37 %	10	53	3	18
12	NECESSITY EDUENS synt. 2009	i. Charming De Chester e. Curiosity C´Dark Angel	2	12	2,28 %	39 %	7	29	2	12
13	MEMORYLANE ROCKINTHE-SAINTS synt. 2004	i. Firstprizebears Vailsgate e. Memorylane Oneder Woman	2	11	2,09 %	41 %	3	17	5	30
14	FARMARENS VIKING OF SWEDEN synt. 2015	i. Honeytaste Stars and Stripe e. Duchess Montebello Smartness	2	11	2,09 %	43 %	0	0	2	11
15	LÄRKÄNGEN'S XODUS synt. 2009	i. Pattishawl Take a Bone e. Lärkängen´s Like a Morning Song	1	10	1,90 %	47 %	0	0	1	10
16	OVENSLOPE PRINCE CHARMING synt. 2010	i. Svassas Born to Impress e. Lawnlake So What	3	10	1,90 %	45 %	1	5	3	10

16 urosta on käytetty tuottamaan 47 % ajanjakson pennuista.

Taulukko 6; Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua

	Jalostusnarttu	Nartun vanhemmat	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	OLDBEAR WISH FOR GOLD synt. 2006	i. Synvillans Power Quest e. Lawnlake Uptown Girl	2	16	3,00 %	1	5	2	16
2	MEMORYLANE PRAISE MY NAME synt. 2007	i. Memorylane Rockinthesaints e. Beardmarked's Peek A Boo	2	15	2,81 %	1	8	2	15
3	NO-NONSENSE'S DEBRISKA synt. 2005	i. River Belle's Sebastian e. No-Nonsense's Zuperzayn	2	15	2,81 %	0	0	2	15
4	CURIOSITY HEY BEAUTIFUL synt. 2008	i. Memorylane Hey Mister Dj e. Curiosity Watch Me Fly	2	15	2,81 %	0	0	2	15
5	KUUTSA'S BRILLANTI STEP synt. 2011	i. Pythagoraan Lucky Luke e. Kuutsa's Allegretto	2	15	2,81 %	1	6	2	15
6	Lawnlake Angel Dust synt. 2011	i. Alistair's Yahoo e. Lawnlake Chanceofdream	2	14	2,63 %	0	0	2	14
7	TOPIKAN CHARLOTTA synt. 2007	i. Hippuliinan Naxos e. Pythagoraan Over And Over	2	13	2,44 %	3	18	2	13
8	Bristregal Queen of Regal synt. 2009	i. Tailwind Papaw Place Your Bet e. Highflying Straight Flush	2	13	2,44 %	1	10	2	13
9	HIGHFLYING STRAIGHT FLUSH synt. 2006	i. Seagull Foreign Heartbreaker e. Highflying Right On Time	3	13	2,44 %	4	22	3	13
10	BISOUS L'ARCHE DURK DE CHESTER synt. 2006	i. Valet-De-Coeur De Chester e. V.I.P De Chester	3	13	2,44 %	2	9	3	13
11	MEMORYLANE KNOXOFFYOURS OX synt. 2005	i. Diotima Sea Scout e. Memorylane Oneder Woman	2	13	2,44 %	1	5	2	13
12	SANDAURI LET'S GO GO GO synt. 2011	i. Necessity Eduens e. Sandauri Blue And White Moonlight	3	11	2,060 %	0	0	3	11
13	NECESSITY ANGEL'S synt. 2005	i. Rivermeadow's Wild Card e. Curiosity C'Dark Angel	2	10	1,88 %	0	0	2	10
14	BRISTREGAL VINTAGE REGAL synt. 2012	i. Double Happy Smartness e. Bristregal Queen Of Regal	1	10	1,88 %	0	0	1	10
15	HIPPULIINAN TESSALONIKA synt. 2002	i. Highflying Hot To Trot e. Zarbrax Glorious Gift	1	9	1,69 %	0	0	2	15

Jalostuskoirien käyttömäärät

Jalostukseen on käytetty uroksia enintään viisi kertaa ja narttuja enintään kolme kertaa. Luvut ovat sinänsä alhaiset, mutta ajatellen rodun populaatiokokoa ovat luvut melko korkeat. Yksittäisellä jalostuskoiralla ei tulisi olla montaa pentuetta, jottei sen vaikutus tulevaisuudessa ole liian voimakas.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Jalostuskoirat ovat varsin pitkälle samoista linjoista, joskin vanhojen historian koirien vaikutus on luonnollisesti siirtynyt kauemmaksi sukupolvi sukupolvelta. Uusia linjoja ei juuri ole, on vain historiassa vähemmän käytettyjä esi-isiä, joiden jälkeläistenjälkeläisten käyttö on suositeltavaa. Mutta näitä yksilöitä on kovin vähän. Uroksissa ei voi mainita yhtään varsinaisesti eri linjaista koiraa. Nartuissa erilinjaiseksi voi nimetä No-Nonsense's Debriskan.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Rodun kannalta olennaisimmat maat ovat rodun alkuperämaa Iso-Britannia sekä naapurimaa Ruotsi. Molemmissa maissa rekisteröintimäärät ovat huomattavasti Suomea korkeammat. Sukulinjoissa ei ole kovin suuria eroja Suomessa käytettyihin sukulinjoihin. Sukutauluissa toistuu samat historialliset jalostuskoirat, koska Iso-Britanniasta on -60 -70 luvulta alkaen viety saman sukuisia koiria eri puolille maailmaa, kuten Pohjoismaihin, Australiaan, Yhdysvaltoihin, Etelä-Afrikkaan ja ympäri Keski-Eurooppaa. Tällaisten historiassa vaikuttaneiden jalostuskoirien merkitys nousee varsin korkeaksi yksilön perimässä, jos koira kertaantuu kahdeksan sukupolven sukutaulussa yli 20 kertaa, jopa 30 kertaa, joka on varsin tavallista partacollieilla. Laskennallinen geneettinen vaikutus nousee tällöin jo usein lähelle samaa tasoa kuin isovanhempien. Nämä historiassa paljon käytetyt jalostuskoirat esiintyvät ensimmäisen kerran viidennessä tai kuudennessa sukupolvessa mutta vielä myös neljännessä sukupolvessa. Kasvattajan olisikin välttämätöntä tietää koiran sukutaulu vähintään kahdeksan, mieluummin jopa kymmenen sukupolven ajalta, jolloin voidaan välttää kertaamasta samoja koiria yhä uudestaan. Alla lueteltu tämän päivän koirien sukutauluissa eniten merkitsevät historian koirat, jotka syntyneet ennen -80 lukua. Tyypillistä sen ajan jalostusajatusta kuvaa se, että esimerkiksi nartulla Tamevalley Easter Song At Potterdalella on täyssisaruksia neljässä pentueessa yhteensä 19 kpl, joista useita on viety ulkomaille ja kaikkiaan 13 käytetty jalostukseen. Nartun isä on Pepperland Lyric John At Potterdale, jolla on kaikkiaan yli 300 jälkeläistä. Sen jälkeenkin on ollut useita hyvin paljon käytettyjä uroksia, kuten -80 luvulla syntyneet urokset Sammara Standing Ovation ja Moonhill Does It In Style, joilla molemmilla yli 400 jälkeläistä sekä Potterdale Conclusion, jolla itsellään on reilu 250 jälkeläistä mutta sillä on kolmessa pentueessa täyssisaruksia yhteensä 16 kpl, joista usea on vientikoira. Näistä on kymmentä käytetty jalostukseen ja niillä on lähes 1000 jälkeläistä ympäri maailmaa.

Historian jalostuskoiria:

- n. Blumberg Hadriana At Potterdale, synt. 1977
- u. Orora Frank, synt. 1977
- u. Osmart Bonnie Blue Braid, synt. 1965
- u. Potterdale Philosopher, synt. 1979
- u. Pepperland Lyric John At Potterdale, synt. 1975
- n. Tamevalley Easter Song At Potterdale, synt. 1978
- u. Wishanger Cairbhan, synt. 1962

Taulukko 7; Ruotsissa ja Iso-Britanniassa vuosittain syntyneet partacollit.

Vuosi	Ruotsissa pentuja syntynyt kpl	Iso-Britanniassa pentuja syntynyt
2000	323	952
2001	338	721
2002	257	901
2003	286	668
2004	250	821
2005	248	650
2006	210	720
2007	336	606
2008	229	643
2009	235	528
2010	119	572
2011	164	547
2012	188	480
2013	203	552
2014	195	371
2015	147	346
2016	179	284
2017	142	420

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Rekisteröintimäärät ovat vaihdelleet viimeisen viiden vuoden (2013-2017) aikana 26-57 välillä, keskiarvon ollessa 37,4. Keskiarvo on valitettavan alhainen ja viime vuosien rekisteröintimäärät ovat laskusuunnassa. Ruotsin ja Iso-Britannian rekisteröintimäärät ovat huomattavasti suurempia, mutta valitettavasti sieltä ei ole odotettavissa vierassukuisia jalostuskoiria. On huomattava, että myös näissä maissa rekisteröintimäärät ovat tippuneet viimeisten vuosien aikana. Iso-Britanniassa vihdoin viime vuonna rekisteröinnit nousivat hieman ollen 420 kpl. Vuonna 2016 Iso-Britannian rekisteröintien pudottua alle 300 kpl nimesi Englannin Kennelliitto rodun vaarantuneiden brittiläisten rotujen listalle. Aikoinaan Iso-Britanniassa ja muualla maailmassa paljon käytetyt jalostuskoirat löytyvät toistuvasti lähes kaikkien partisten kahdeksan sukupolven sukutaulusta, joten ulkomailta on hyvin vaikea löytää uusia sukulinjoja.

Sukusiitosprosentteissa on eroja eri kasvattajien välillä, mutta yleisesti ottaen sukusiitosprosentit näyttävät olevan laskussa, eikä tällä hetkellä korkeat sukusiitosprosentit ole ensisijainen ongelma. Jalostusvalinnoissa pääpaino pitää olla rodun monimuotoisuuden lisäämisessä, siksi jalostusohjesääntöä muutettiin 2013 vuoden alussa ulkomuodon osalta hieman helpommaksi, eli jalostusyksilölle tarvitaan vain yksi näyttelytulos (vähintään EH) tai rotujärjestön oma jalostustarkastuslausunto, jossa sitä suositellaan jalostukseen. Tällöin on useammalla yksilöllä mahdollisuus täyttää jalostuskoiralta vaadittavat vähimmäisvaatimukset. Rotujärjestö suosittelee myös, että jalostuskoirilta tutkittaisiin niiden DLA- haplotyyppit ja jalostusyhdistelmässä pyrittäisiin heterotsygoottisiin yhdistelmiin, joissa syntyy muitakin kuin kahta yleisintä halpotyyppiä. Terveystutkimusten ei voi katsoa rajoittavan jalostuskäyttöä muutoin, kuin että kaikkia terveitä ja luonteeltaan jalostukseen sopivia koiria ei tutkita PEVISA:n mukaisesti, joten näitä yksilöitä ei voida käyttää.

Rodun tehollinen populaatio on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut 50 molemmin puolin eli tilanne on kriittinen. Partacolliella ei Suomessa toisteta samoja yhdistelmiä, mutta rekisteröintimäärien alhaisuuden vuoksi yksittäisillä jalostuskoirilla jälkeläisten määrä on nopeasti yli

suosituksen, joka kertautuu myös toisen polven jälkeläismääriin. Tällä hetkellä partacolleilla ei ole varsinaisesti matadorijalostuksen piirteitä mutta joitain uroksia on käytetty enemmän kuin on suositeltavaa näin pienessä populaatiossa. JTO mallirungon mukaisesti monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % kaikista rodun jälkeläisistä. Raja 5% ylittyy yhdellä uroksella, Tailwind Papaw Place Your Bet, ollen 6,26 % . Uroksista on käytetty jalostukseen 3-13%, nartuista 3%-23%. Jalostukseen käytetyissä koirissa on paljon lähisukulaisia. Jalostusmateriaalia olisi ehdottomasti saatava leveämmältä pohjalta, mutta koska populaatio on maailmanlaajuisesti kapea-alainen, on se vaikeaa ja vaatii kasvattajilta yhteistyötä.

Taulukko 8; Rekisteröinnit ja vuositilasto/tehollisen populaation kehitys 2013-2017

Vuositilasto - rekisteröinnit					
	2017	2016	2015	2014	2013
Pennut (kotimaiset)	52	30	30	19	31
Tuonnit	5	6	2	7	5
Rekisteröinnit yht.	57	36	32	26	36
Pentueet	9	4	5	3	8
Pentuekoko	5,8	7,5	6	6,3	3,9
Kasvattajat	8	3	3	2	7
jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	8	4	5	3	8
- kotimaiset	4	2	1		2
- tuonnit	1	1	1		5
- ulkomaiset	3	1	3	3	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v	4 v 4 kk	5 v 6 kk	9 v 2 kk	4 v 4 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	9	4	5	3	8
- kotimaiset	7	2	4	3	5
- tuonnit	2	2	1		3
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 2 kk	4 v 2 kk	3 v 4 kk	3 v 7 kk	5 v 2 kk
Isoisät	16	6	10	6	15
Isoädit	16	8	10	6	15
Sukusiitosprosentti	2,10 %	1,45 %	2,16 %	1,56 %	3,65 %

Vuositilasto - jalostuspohja					
	2017	2016	2015	2014	2013
Per vuosi					
- pentueet	9	4	5	3	8
- jalostukseen käytetyt eri urokset	8	4	5	3	8
- jalostukseen käytetyt eri nartut	9	4	5	3	8
- isät/emät	0,89	1	1	1	1
- tehollinen populaatio	12 (67%)	5 (62%)	7 (70%)	4 (67%)	11 (69%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	0 %	8 %	7 %
- nartuista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	0 %	8 %	0 %
Per sukupolvi (4 vuotta)					
- pentueet	21	20	27	29	38
- jalostukseen käytetyt eri urokset	19	20	24	26	30
- jalostukseen käytetyt eri nartut	17	17	24	25	32
- isät/emät	1,12	1,18	1	1,04	0,94
- tehollinen populaatio	23 (55%)	24 (60%)	32 (59%)	34 (59%)	42 (55%)
- uroksista käytetty jalostukseen	5 %	9 %	10 %	7 %	8 %
- nartuista käytetty jalostukseen	8 %	13 %	15 %	170 %	14 %

Taulukko 9; Jalostusurokset 2010-2017, kaksi viimeistä sukupolvea

	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	TYPOGRAFEN'S NETSCAPE NAVIGATOR	3	18	5,26 %	5 %	1	8	3	18
2	AEL DE SHALEEMAR	2	15	4,39 %	10 %	0	0	4	24
3	TAILWIND PAPAWE PLACE YOUR BET	2	14	4,09 %	14 %	6	35	5	33
4	WOOLPACK'S QUALITY ZWEET	3	14	4,09 %	18 %	16	56	3	14
5	GOONIE'S HIGHLANDER LAD	2	14	4,09 %	22 %	8	37	2	14
6	TOPIKAN EAST HIGHLAND WAY	2	13	3,80 %	26 %	0	0	3	22
7	NECESSITY EDUENS	2	12	3,51 %	29 %	8	33	2	12
8	FARMARENS VIKING OF SWEDEN	2	11	3,22 %	32 %	0	0	2	11
9	OVENSLOPE PRINCE CHARMING	3	10	2,92 %	35 %	1	5	3	10
10	LÄRKÄNGEN'S XODUS	1	10	2,92 %	38 %	0	0	1	10
11	ARCHIBALD BEATNIK FROM MAGPIE VALLEY	1	9	2,63 %	41 %	0	0	1	9
12	DOUBLE HAPPY SMARTNESS	1	8	2,34 %	43 %	2	11	1	8
13	PERKY'S GIMME THE PRIZE	1	8	2,34 %	46 %	1	7	1	8
14	ALISTAIR'S KING OF THE CASTLE	1	8	2,34 %	48 %	3	15	1	8
15	UBAC DES MONTS DE GATINE	1	8	2,34 %	50 %	3	17	1	8

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Pieni, kapeageeninen populaatio. Vieraampia linjoja vaikea löytää. Syntyviä pentueita vuositason liian vähän. Yleinen vitaliteetti on alentunut: kannassa on jalostuskriteerit täyttäviä uroksia, jotka eivät osaa astua ja vuosittain myös narttuja jää tyhjäksi.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Rodulla ei ole jälkeläismäärärajoitusta PEVISA-ohjelmassa eikä tällä hetkellä katsota aiheelliseksi rajoittaa jalostusyksilöiden jälkeläismääriä. Kasvattajat ovat ymmärtäneet, että on käytettävä eri yksilöitä mahdollisimman paljon.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet**4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta**

Partacollien nykyinen rotumääritelmä vuodelta 2015 käsittelee rodun luonteenominaisuuksia vain

muutamalla lauseella.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Valpas, eloisa, itsevarma ja toiminnanhaluinen. Tasapainoinen ja älykäs työkoira, joka ei osoita hermostuneisuutta eikä vihaisuutta.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Vihaisuus tai arkuus.

Sama määrittely oli jo vuodelta 1974 olleessa rotumääritelmässä. Sitä varhaisemmat rotumääritelmät eivät kerro luonteesta käytännöllisesti katsoen mitään. Se voi kenties johtua siitä, että varhaisimpia rotumääritelmiä laadittaessa tiettyjä ominaisuuksia pidettiin paimenkoiralle ja erityisesti partacollielle niin itsestään selvinä, ettei voitu kuvitella niitä tarvitsevan erikseen kirjata, tai että ne joskus voisivat joutua uhatuksi tai jopa kokonaan unohduksiin. Kaikissa tapauksissa alkuperäisestä luonteesta tietoa on vähän. Historialähteistä on kuitenkin saatu selville, että partacollien työskentelytapa vaati koirilta omatoimisuutta, itsenäisyyttä ja älykkyyttä, mutta kuitenkin samalla yhteistyökykyä ja –halua.

Rotumääritelmässä kuvailu paimennuksessa tarvittavista ominaisuuksista jää siis puuttumaan. Paimennus on kuitenkin rodun alkuperäinen tehtävä, ja jotta työskentelykyky säilyisi, olisi työssä tarvittavia ominaisuuksia pystyttävä vaalimaan. Rodussa onkin tällä hetkellä käytössä epävirallinen paimennustaipumustesti, jonka malli on otettu Ruotsissa pitempään käytössä olleesta testistä. Taipumustestillä pyritään kartoittamaan, onko rodun yksilöillä edelleen kyky ja taipumus siihen työhön, johon se on alun perin tarkoitettu. Ajan myötä taipumustesti antaa osviittaa niistä ominaisuuksista tai ominaisuuksien yhdistelmistä, joita paimentamisessa tarvitaan. Uusimpana mahdollisuutena testata työominaisuuksia on viralliset paimennus- ja paimennustaipumuskokeet (paimentaville roduille FCI:n roturyhmistä 1, 2 ja 5, poissulkien bordercolliet ja kelpiet). Niitä on järjestetty kevästä 2012 alkaen, ja muutama partacollie on osallistunut niihin hyvin tuloksin.

Nykyisen rotumääritelmän mainitsemat ominaisuudet, niin ylimalkaisia kuin ne ovatkin, soveltuvat kuitenkin erinomaisesti tämän päivän partacollien ohjenuoraksi. Valppaus, eloisuus, itsevarmuus ja tasapainoisuus ovat mille tahansa koirarodulle ihanteellisia ominaisuuksia. Toiminnanhaluisuus ja älykkyyks taas tekevät kaiken toiminnan koiran kanssa miellyttäväksi. Hyvähermoisuus ja ihmisystävällisyys ovat lähes perusedellytyksiä nykykoiralle, jonka päätehtävän oletetaan olevan toimia perhekoirana, lemmikkinä ja harrastuskoirana myös kaupunkiolosuhteissa. Vihaisuuden pohjana taas saattaa olla myös arkuus. Siksi ihmisiin erittäin positiivisesti suhtautuva partacollie on harvoin myöskään kovin arka. Koira voi silti olla ääniarka, mikä ei ole toivottavaa. Rotumääritelmän luettelemat luonteenominaisuudet täyttävä partacollie on erittäin miellyttävä koira kenelle ja millaista harrastuskoiraa tahansa hakevalle.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Partacollie ei ole jakautunut erillisiin näyttely- ja käyttölinjoihin Suomessa. Vaikka kasvattajilla olisi erilaisia painotuksia, niin jalostusyksilöt valitaan kannan pienestä koosta johtuen joka tapauksessa suunnilleen samasta joukosta yksilöitä. Rodun alkuperämaassa on edelleen rekisteröimättömiä koiria, joista käytetään nimitystä Working Bearded Collie ja osa näistä rekisteröidään myös Working-rekisteriin. Yhdistyksellä ei ole tarkempaa tietoa näiden koirien taustoista, osa koirista ei ole täysin puhdasrotuisia partacollieita ulkonäön perusteella. Yksittäisillä henkilöillä rodun piirissä on yhteyksiä asioihin perehtyneisiin kasvattajiin Iso-Britanniassa, joten tarvittaessa maataiskannan tilannetta sekä sitä, onko tätä kautta mahdollista saada hyödyllistä jalostusmateriaalia vai ei, voidaan lähteä selvittämään heidän kauttaan tulevaisuudessa. Vuoden 2018 alussa jalostustarkastettiin yksi Iso-Britannian working kannassa oleva Suomeen tuotu PEVISA:n täyttävä yksilö. Näin toiveissa oli saada rotuun ns. uutta verta ja FCI:n ulkopuolisissa koirarekisterissä oleva tuontikoira ER-rekisteriin, mutta jalostustarkastuksessa ei koira voitu suositella jalostukseen/rekisteröitäväksi, sen epätyypillisen luonteen ja ulkomuodon johdosta.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Rodun PEVISA –ohjelmassa ei ole sisällytetty otsikossa mainittuja vaatimuksia.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Vuoteen 1994 asti partacollie kuului, muista collie-roduista poiketen, ryhmään G: seurakoirat. Rodulla ei milloinkaan ole ollut käyttövaatimuksia muotovalionarvon saavuttamiseksi. Sen vuoksi on varsin vähän yhteismitallisia arvioita tai tuloksia, joista nykyisen partacollie-kannan luonteenpiirteitä voisi tarkastella. TOKO ja agility, joita partacollieiden kanssa enimmäkseen harrastetaan, eivät paljonkaan kerro koiran perusluonteesta vaan mittaavat enemmänkin kouluttajan taitavuutta ja parin yhteistyötä.

Rodulla on ollut myös palveluskoirakoeoikeudet vuodesta 1994, mutta PK-kokeisiin osallistuneita ei ole tänä aikana ollut kuin muutamia. Parhaat käytettävissä olevat lähteet rodun tämän hetkisen luonteen arvioimiseksi ovat olleet vuonna 2003 toteutetun kasvattajakyselyn vastaukset, luonnetestitulokset ja paimennustaipumustestitulokset sekä vuonna 2018 tehty luonnekysely.

Luonnekysely

Vuonna 2018 toteutettiin uusi luonnekysely, koska edellisestä oli kulunut jo 15 vuotta. Nyt kysely suunnattiin kaikille partacollieiden omistajille ja kasvattajille. Vastaukset tuli olla elävistä yksilöistä. Kysely tehtiin sähköisenä, jonka linkkiä jaettiin yhdistyksen kotisivuilla ja Facebookissa eri foorumeilla, että tavoitettaisiin mahdollisimman moni partacollien omistaja. Myös lehdessä tiedotettiin kyselystä. Vastauksia saatiin yhteensä 133:sta partacollieista, joista narttuja oli 79 ja uroksia 54. Kaksikymmentäkaksi (22) kasvattajaa vastasi kyselyyn. Vastausten määrä voi pitää hyvänä ottaen huomioon rodun suosion. Vastauksissa valtaosassa partacollie nähtiin iloisena, avoimena ja aktiivisena sekä helppona kouluttaa, mutta myös herkkänä ja melko pehmeänä, muttei kuitenkaan arkana koirana. Puolet vastaajista kertoi koiriensa ääniherkkyydestä ja sen sivutuotteena usein paukkuarkuus. Rodun luonne on silti parantunut vastaajien mielestä siitä, mitä se on aikaisemmin ollut. Partacolliet koettiin nykyään tasapainoisemmiksi kuin ennen. Ylivilkkauden, hermostuneisuuden ja keskittymiskyvyttömyyden koettiin vähentyneen. Aikaisemmin nämä olivat olleet ongelmana ja ulkopuolisten silmissä antaneet rodulle harmittavan säheltäjän maineen. Yhteenveto kaikista vastauksista JTO:n liitteenä ja se on julkaistu myös yhdistyksen kotisivuilla.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Vaikka ympäristö ja kokemukset vaikuttavat voimakkaasti luonteen kehitykseen, luonteen eri osa-alueet ovat aina myös vaihtelevassa määrin perimän muovaamia. Jotta voitaisiin arvioida, millaista luonnetta jokin koira kenties periyttää, on ensin saatava selville sen oma fenotyyppi luonteen osalta. Siitä on mahdollista saada kohtuullisen luotettavaa tietoa luonnetestien kautta. Luonnetestissä koiran käyttäytymistä mitataan standardisoidusti luonteen tiettyjä eri osa-alueita vuoron perään kuormittaen, jolloin erilaiset käyttäytymismallit tulevat esiin ja niitä voidaan verrata toisten saman rotuisten sekä myös erirotuisten koirien saamiin tuloksiin.

Ensimmäinen testaustulos partacollielle löytyy vuodelta 1976. Vuonna 1981 Suomen Partacolliet ry järjesti ensimmäiset omat luonnetestinsä, jossa testattiin mm. useita rotuun voimakkaasti vaikuttaneita jalostusuroksia ja -narttuja. Luonnetesti on hiljalleen alettu kokea hyväksi tavaksi mitata myös partacollieiden ominaisuuksia, ja vuodesta 2000 alkaen partacollieita onkin luonnetestattu 29 kpl, joka on n. kolmasosa kaikista kolmenkymmenen vuoden aikana testatuista partacollieista. Vuonna 2000 voimaan tulleeseen jalostuksen tavoiteohjelmaan sekä 2003 päivitettyyn rodun jalostusohjesääntöön on kirjattu suositus jalostuskoirien luonnetestaamisesta.

Partacollieita oli vuoden 2005 loppuun mennessä luonnetestattu Suomessa kaikkiaan 95 kpl.

Testatuista uroksia oli 59 kpl ja narttuja 36 kpl. Vuodesta 2006 vuoden 2017 loppuun mennessä oli testattu 85 partacolieta, joista tuloksen sai 77. Keskeytettyjä testejä oli siis 7, syynä hermot ja liiallinen pehmeys. Näinä vuosina narttuja ja uroksia testattiin molempia 42. Kokonaismäärä luonnetestatuille on siten 180. Vertailu edeltäviin vuosiin, 2005 ja sen jälkeen käytyihin luonnetesteihin, ei ole paljoakaan muuttunut. Koirien testausmäärät ovat pysyneet 2013-2017 samalla tasolla kuin edellisinä tarkastelukaupina, keskimäärin 10 koira vuodessa, poikkeuksena vuosi 2017, jolloin luonnetestissä kävi vain yksi koira. Niinä vuosina, jolloin yhdistyksellä on ollut omat luonnetestit, kynnys ja mahdollisuus päästä testeihin, on lisännyt käyntejä. Siitä huolimatta testatuista koirista voidaan tehdä johtopäätöksiä viimeisen viiden vuoden jaksolta.

Määrä on yhä pieni varsinkin, kun tulokset jakaantuvat 35 vuodelle ja ainakin kaksille eri luonnetestisäännöille ja yksille uudelleen muokatuille säännöille. Luku edustaa noin kahta prosenttia koko rekisteröidystä partacolliiekannasta.

Vuonna 1996 otettiin käyttöön uudistettu luonnetesti, jota oli muokattu paremmin vastaamaan nykypäivän harrastus- ja seurakoirien perusominaisuuksia. Testiä oli kehitetty paremmin huomioimaan koirien perusluonteen, ja nykyisin jokainen testin osuus suoritetaan aina koiran ehdoilla.

Luonnetestissä testattavat ominaisuudet arvioidaan kuusiportaisella asteikolla +3 ... -3, jossa negatiiviset arvosanat ilmentävät ei-toivottua käyttäytymistä. Useimmissa arvosanoissa testin kannalta korkein arvosana +3 ei suoraan kuvaa testattavan ominaisuuden suurinta tasoa tai voimaa, esimerkiksi puolustushalun +3 arvosana annetaan kohtuullista halua osoittavalle koiralle. Erittäin suuri tai hillitsemätön puolustushalu päinvastoin alentaa arvosanaa. Vain toimintakyvyn ja hermorakenteen arvostelussa korkein arvosana vastaa ominaisuuden suurinta voimakkuutta. Kullekin ominaisuudelle on lisäksi määritelty kerroin (1 - 35), jolla kerrottuna annetut arvosanat muodostavat testin loppupisteet. Kertoimet on määritetty testattavien ominaisuuksien koulutettavuuden peittämiseksi: esimerkiksi koiralle helposti koulutettavan puolustushalun kertoimenä on 1, kun taas hermorakenteen kerroin on 35. Poikkeuksena on suhtautuminen ampumiseen, joka arvioidaan vain asteikolla plus ja miinus. Miinus ilmaisee koiran suhtautuneen voimakkaasti pelokkaasti ampumiseen.

Testin loppupistemäärä ei käytännössä kerro koirasta juuri mitään, vaan tulos on luettava eri osa-alueiden arvosanoista. Testituloksia tarkasteltaessa tulee aina muistaa rodun alkuperäinen tarkoitus, ja verrata tuloksia sen vaatimukseen. Esimerkiksi seurakoiraroduille testin optimiarvot eivät kuulu, eikä niitä tule testituloksessa toivoakaan.

Luonnetestin tuloksissa arvioidaan koira yhdeksän eri ominaisuuden suhteen.

1) Toimintakyky (kerroin 15)

Eräs testin tärkeimmistä tuloksista. Tämä ominaisuus on lähinnä rinnastettavissa inhimilliseen käsitteeseen rohkeus. Testissä tarkkaillaan ennen kaikkea koiran kykyä järjestelmälliseen toimintaan sen hämmennyttyä tai säikähdettyä. Toimintakyvyn arvosana kuvaa koiran kykyä tehdä ratkaisuja erilaisissa sille uusissa tilanteissa. Toimintakyky ilmaisee yhtä lailla puolustautuminen, kuin pakokin. Toimintakyvyttömyyttä ilmaisevat koiran pyrkimys joko mitätöidä tilanne, tai jähmettyminen paikalleen kykenemättä toimimaan.

Se ei liene toivottavaa rodulle, jonka on menneisyydessä pitänyt varsin pitkälti omatoimisesti tekemään ratkaisuja siirtäessään suuria laumoja paikasta toiseen.

Toimintakyky partacolliella näyttää ainakin jossain määrin korreloivan taisteluhaluun kanssa, sillä toimintakyvystä arvosanan ”suuri” saaneella myös taisteluhalu oli joko suuri tai erittäin suuri. Yhdellä se oli kohtuullinen. Vastaavasti toimintakyvystä arvosanan -2 ”riittämätön” saaneella koiralla myös taisteluhalu oli riittämätön. Ilmeisesti taisteluhaluun nimellä kulkeva luonteenpiirre kuuluu jossain määrin osana koiran rohkeuteen.

Toimintakyky näyttäisi pysyvän -1:ssä ”pieni”, ja +1:ssä ”kohtuullinen”, painottuen valitettavasti miinukselle. Myös muutama -2:n (”riittämätön”) mahtuu mukaan. Näyttäisi testin valossa siltä, että itsenäiseen toimintaan kykenevien partacollioiden määrä on laskussa. Kun samalla katsotaan taistelutahdon vähenemistä, voisi tästä kehityksestä olla huolissaan.

2) Terävyys (kerroin 1) on koiran taipumusta reagoida aggressiivisesti sitä uhkaavaa ihmistä kohtaan. Mitä terävämpi koira on, sitä pienemmästä ärsytyksestä se käyttäytyy aggressiivisesti.

Terävyys on osa-alue, jossa kaikki partacollieiden saamat testitulokset yhtä lukuun ottamatta ovat positiivisia.

Terävyydessä ei ole tapahtunut muutoksia, tasaista +1 eli ”pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua”. Reilusti yli 80 % testatuista partacollieista oli osoittanut provosoitunakin vain pientä hyökkäyshalua ihmistä kohtaan. Se vahvistaa rodusta yleisesti vallalla olevaa mielikuvaa erittäin ihmisrakkaana, sosiaalisena rotuna.

3) Puolustushalu (kerroin 1)

Puolustushalu kuvaa koiran synnynnäistä halua puolustaa laumaansa. Tätä kuten muitakin ominaisuuksia arvioitaessa pyritään luonnetestissä arvioimaan nimenomaan halua, ei opittua kykyä. Koiran toiminnan voimakkuus sen puolustaessa ohjaajaansa ei vaikuta arvosanaan, tärkeämpää on mm. sen asema ohjaajaan ja hyökkääjään nähden. Kun koira pyrkii pysymään ohjaajan ja hyökkääjän välissä, voidaan sillä katsoa selvästi olevan puolustushalua, vaikka se ei osoittaisi minkäänlaista aggressiivisuutta hyökkääjää kohtaan. Jos se taas haukkuu ja murisee vain ohjaajansa selän takaa, sillä saattaa olla puutteita puolustushalussa. Partacollien puolustushalu on vähäinen, suurin osa arvosanalla +1, ”pieni”. Koiria, joilla arvosana on +3 ”kohtuullinen, hillitty” on seuraavaksi eniten. Muutamia haluttomia on puolustamaan niin itseään kuin omistajaansa. Sen sijaan ensimmäisten testausvuosien tilastoissa näkyviä jäljelle jääviä hyökkäyshaluja ei ole ollut enää moneen vuoteen. Se osittain ehkä kertoo arkuuden huomattavasta vähenemisestä.

Lähes 80 % partacollieista on saanut positiivisen arvosanan. Lieneekin toivottavaa, että ihmisystävällisyydestä huolimatta partacollieilla kuitenkin olisi tallella vielä myös jonkin verran tahtoa asettua suojelemaan omiaan vaaran uhatessa.

4) Taisteluhalu (kerroin 10)

Taisteluhalu on koiran perinnöllinen halu käyttää ruumistaan leikkimieliseen (tai todelliseen) taisteluun saavuttaakseen haluamansa päämäärän. Tämä ilmenee useimmiten leikkimishaluna. Esimerkiksi monelle koiralle mieluisat riepotusleikit perustuvat tähän ominaisuuteen. Väsyessään fyysisesti koira jatkaa toimintaa taisteluhalunsa eli sisunsa avulla. Pelkkä leikkiminen ei kuitenkaan ratkaise annettavaa arvosanaa, vaan taisteluhalu näkyy muissakin luonnetestin osa-alueissa.

Tämä osa vertailussa edellisvuosiin on mielenkiintoinen, ja sai miettimään. Viimeisen viiden vuoden jaksossa taisteluhalussa näkyy suurta vaihtelua, ja se on alentunut testin mukaan. Suurin osa koirista on +2 ”kohtuullinen”, mutta seuraavaksi eniten on -1, ”pieni”. Ihanne kuitenkin olisi, että partacollie pehmeänä koirana ammentaisi taisteluhalusta energiansa tehdä työtä. Testituloksessa se tarkoittaisi plussan puolella pysymistä. Toimintakyvyn kanssa tässä osiossa ollaan tultu alaspäin.

Tulos on ehkä tulkittavissa niin, että koira, joka haluaa ensin rauhassa katsoa ja arvioida asiat, ei myöskään ole helppo houkutelua leikkiin sille uudessa tilanteessa.

5) Hermorakenne (kerroin 35)

Tämä on testin tärkein arvosana. Se mittaa koiran hermojen kokonaiskestävyyttä ja näkyy testissä koiralle aiheutettujen paineiden sietokykyinä.

Koiran hermojen vahvuus on tärkeimpiä sen jokapäiväiseen elämään vaikuttavia tekijöitä. Ominaisuus ei ole mitenkään omistajan vaikutettavissa. Syntyjään hermoheikkoa koira ei voi esimerkiksi pentuajan totuttamisella parantaa. Perimältään hyvähermoinen koira kestää merkittävästi enemmän hermostumista ja jännitystä aiheuttavia asioita elämässään niiden vaikuttamatta sen käyttäytymiseen.

Hermorakennetta tarkkaillaan koko luonnetestin ajan. Optimissaan koiran tulisi kohdata järkkymättä kaikki testiin kuuluvat oudot tilanteet.

Hermoiltaan partacollieet ovat 80-prosenttisesti vain ”hieman rauhattomia”, eli +1. Tämän tarkastelu-

jaksos aikana koko ajalta on 7 keskeytystä, joihin syynä on ollut ”hermot” ja ”liiallinen pehmeys”. Vain 10 % testatuista partacollieista sai arvosanan -1, ”vähän hermostunut”. Tämä tukee kasvattajakyselyynkin tulosta vähemmän sähläävästä koirasta.

Testitilanteessa paine kasautuu, ja rauhattomuus kertoo, että stressinsietokyky joutuu koetukselle. Arvosana +1 ”Hieman rauhaton” on kuitenkin, myös muilla roduilla ylivoimaisesti yleisin hermorakenteen arvosana.

6) Temperamentti (kerroin 15)

Tämä arvosana kuvaa koiran vilkkautta ja sen kykyä havainnoida ympäristöään. Temperamenttiltaan hyvän koiran tulisi reagoida ympäristön tuottamiin ärsykkeisiin järjestelmällisesti samoin kuin sopeutua nopeasti muuttuneisiin tilanteisiin. Toisaalta temperamenttiltaan liian vilkkaan koiran keskittymistä ympäristön tapahtumat häiritsevät, sillä keskittymiskyky on oleellinen osa koiran temperamenttia. Sen vuoksi koira, jolla on vaikeuksia rauhoittua keskittymään käsillä olevaan toimintaan, voidaan luokitella häiritsevän vilkkaaksi. Tässä osiossa on tapahtunut jakaantumista plussan puolella kokonaisvertailussa. Suurin osa partacollieista on edelleen ”vilkkaita”, +3 arvosanalla. Mutta +2 ”kohtuullisen vilkas” ja +1 ”erittäin vilkas”, ovat lähes samoissa lukemissa. Mielenkiintoista on se, että uusimmassa arvostelulomakkeessa on -1 jaettu osiin a) ”häiritsevän vilkas”, b) ”hieman välinpitämätön” ja c) ”impulsiivinen”. Pari koiraa on saanut tuon merkinnän impulsiivinen. Ainoat miinukset ovat enää -1:siä. Jälleen yli 90 % testatuista partacollieista on saanut positiivisen arvosanan.

7) Kovuus (kerroin 8)

Koiran kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa epämiellyttäviä tapahtumia. Pehmeä koira ei kerran pelästyttyään enää vapaaehtoisesti palaa uudelleen samaan tilanteeseen, kun kova koira taas unohtaa tapahtuneen heti, eikä muista sitä mitenkään. Tämä ominaisuus vaikuttaa ratkaisevasti koiran käyttäytymiseen. Perimältään pehmeän koiran käyttäytymistä etenkin sen elämän alkuvaiheen kokemukset muuttavat paljonkin, kun taas kovan koiran ei.

Partacollieista reilut 60 % on saanut positiivisen arvosanan. Valtaosa on luokiteltu hieman pehmeiksi, +1. Se ei liene huono asia, sillä nyky-yhteiskunnassa monenlaiset vaarat vaanivat myös koiria, ja ikävät kokemukset kauan muistava koira voi välttyä monilta vaarallisilta tilanteilta. Hieman pehmeä koira on myös helpompi kouluttaa kuin kova, koska sille jäävät helpommin mieleen myös hyvät ja miellyttävät kokemukset. Huolestuttavaa edelleenkin on, että yli neljäsosa testatuista on saanut arvosanan pehmeä, vaikka erittäin pehmeiden koirien osuus on selvästi pienentynyt.

Liiallinen pehmeys ei ole toivottavaa, sillä se voi johtaa siihen, että koira säikähtäessään joko ryntää silmittömästi karkuun tai pahimmassa tapauksessa vajoaa tilaan, jossa se sulkee ympäristön täysin ulkopuolelleen kykenemättä reagoimaan mihinkään ärsykkeisiin. Sellainen ei varmasti ole ollut alkuperäisen, paimentavan partacollien ominaisuus.

8) Luoksepäästävyys (kerroin 15)

Luoksepäästävyyttä mitataan koiran suhtautumisella vieraaseen, ystävällisesti käyttäytyvään ihmiseen. Koiran tulisi antaa tämän ottaa kontakti ja koskea itseensä.

Partacollieita pidetään erittäin sosiaalisena ja ihmisystävällisenä rotuna ja sitä se on myös luonnetestitulosten valossa. Kaikki testatut partacollieit saivat tässä jaksossa arvosanaksi joko +3 ”Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin” tai +2, ”Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen”.

Merkillepantavinta lienee, että hieman pidättyväisten määrä on suurempi kuin edellisen tarkastelujaksos aikana. Molemmat ovat täysin hyväksyttäviä arvosanoja partacollielle. Alkuperäinen, työkoira ei ehkä ole ollut luonteeltaan aivan niin avoin ja helposti lähestyttävä kuin nykyinen partacollie, mutta varmasti positiivinen suhtautuminen ihmiseen ja myös lajitovereihin on ollut melko määräävä ominaisuus, joka jalostuksella on saatu yhä paremmin esiin.

9) Suhtautuminen ampumiseen

Luonnetestiin kuuluu aina kaksi 9 mm pistoolilla ammuttua laukausta. Koiran tulisi säilyttää toimintakykynsä laukauksista huolimatta. Laukaukset ammutaan testin viimeisenä osiona, jotta mahdollisesti ampumiseen voimakkaasti reagoivien koirien muut ominaisuudet saadaan arvioitua ilman laukausten aiheuttamaa painetta.

Suurin osa partacolliesta on testeissä osoittautunut laukauspelottomiksi. Ääniherkkyyteen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota jalostuksessa edelleen. Ääniarkuudella on taipumusta pahentua iän myötä, se vaikuttaa koiran elämänlaatuun ja haittaa koiran ja perheen elämää niin arjessa kuin harrastuksessakin.

Edellä olevan tekstin testattavien luonteenominaisuuksien kuvailut lainattu [www-dokumentista "Tietopaketti luonnetestistä!"](#)

Taulukko 10; Luonnetestissä käyneet partacolliet, testitulosten jakautuminen v. 2013 – 2017

Testiosio	Pisteiden jakauma koiramäärin ja -prosenttein					
	-3	-2	-1	+1	+2	+3
Toimintakyky		1	21	27		
		2 %	42 %	56 %		
Terävyys				42	1	8
				84 %	2%	16 %
Puolustushalu			16	19	1	14
			32 %	38 %	2 %	28 %
Taisteluhalu		2	23		23	2
		4 %	46 %		46 %	4 %
Hermorakenne		1	3	46		
		2 %	6%	92%		
Temperamentti			1	5	22	22
			2 %	10%	44 %	44 %
Kovuus	1	7		41		1
	2 %	14%		82 %		2 %
Luoksepäästävyys					12	38
					24%	76%
Laukauspelottomuus		1	10		26	13
		2%	20 %		52 %	26 %
		arka	altis		kokematon	varma

MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvaus on kehitetty ruotsalaisten luonnetestien pohjalta 1980-luvulla. Sen tarkoituksena on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeen määrittelyssä tilanteissa. Kuvaustuloksia roduttain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta. Yksittäisen koiran MH-kuvaus kuvaa koiran käyttäytymistä sekä yksilönä että rodulle tyypilliseen ja ihanneluonnekuvaan verrattuna.

Suomessa 1.1.2010 alkaen MH-luonnekuvaus on ollut virallinen ja yhdistykset voivat anoa MH-luonne-

kuvauksia Suomen Palveluskoiraliitolta järjestettäväkseen. Partacolieta on koko MH- luonnekuvauksen Suomessa olon aikana testattu vain kuusi koira. Vuonna 2008 yksi narttu suoritti kuvauksen. Seuraavana vuonna 2009 testattiin kaksi urosta, molemmat keskeyttivät kokeen. Vuonna 2012 kuvattiin kolme partacolieta, joista kaksi suoritti kuvauksen ja yhden kuvauksen ohjaaja keskeytti. Vuoden 2012 jälkeen Suomessa ei ole käynyt koiria MH-kuvauksissa. Ruotsissa MH –luonnekuvaukseen on osallistunut vuoteen 2012 mennessä 159 partacolieta ja tulokset ovat varsin rohkaisevia, koska keskeyttäneitä ei ole montaa, mutta aivan tarkkaa lukua ei ole tiedossa. Suomalaisten testattujen partacolieiden määrän ollessa näin pieni, ei voida tehdä vertailua naapurimaan koirien kanssa. Iso-Britanniassa vastaavaa testiä ei ole käytössä.

MH-luonnekuvaus on vielä melko uusi ja testejä vähän, joten se lienee osasyynä pieneen osallistujamäärään. MH-kuvattujen koirien määrä lisääntynee testin vakiinnuttaessa paikkansa muiden testien joukossa. Yhdistyksellä on tarkoitus järjestää tulevaisuudessa myös MH-luonnekuvauksia tai Kennelliiton virallisen jalostustarkastuksen käyttäytymisen osio.

Yhteenveto

Voisi todeta, että partacoliien luonne on pysynyt ennallaan suurilta osin. Tämän tilaston aikana on jälleen tehty testiin ja lomakkeeseen, joitain muutoksia. Ne eivät ole kuitenkaan muodoltaan niin merkittäviä, että ne vaikuttaisivat lopullisiin tuloksiin. Testituloksissa saattaa näkyä se, että viimeisten vuosien aikana luonnetestiin viedään ihan tavallisia perhe- tai harrastuskoiria, joilla ei ole tarkoitustakaan teettää pentuja. Testattujen koirien vähäisellä määrällä lienee vaikutusta, voisi sanoa, että viimeisten vuosien testitulokset ovat satunnaisotos rodun luonteesta. Testausintoon saattaa vaikuttaa testeihin pääsyn vaikeus ja nykyinen keskustelu luonnetestin tarpeellisuudesta paimenkoirilla yleensä, etenkin kun rodunomainen testaaminen paimennustaipumuskokeessa on mahdollista, niin rotuyhdistyksen järjestämänä kuin uudessa Kennelliiton hyväksymässä FCI:n paimennuskokeessa. Silti partacoliien luonteeseen tulee kiinnittää edelleen huomiota, etenkin kun viimeisimpien testitulosten perusteella toimintakyky ja taisteluhalu olisivat vähenemässä. Lisääntyvät MH-luonnekuvauskäynnit voivat jatkossa antaa myös rodun luonteen kehittymisestä lisätietoa. Mitä suurempi osa populaatiosta luonnetestiin viedään, sen täydellisempi ja totuudenmukaisempi kuva rodun tilanteesta saadaan.

Jalostustarkastus

Rotujärjestön omassa jalostustarkastuksessa tarkkaillaan koiran käytöstä tarkastuksen aikana ja kaavakkeeseen tehdään merkintä, kuinka koira käyttäytyy. Tarkastajat eivät testaa luonnetta mitenkään erikseen vaan tekevät huomiot koiran käytöksestä tarkastustilanteessa. Vuosina 2013 – 2017 jalostustarkastetuissa 12 partacoliessa ei havaittu mitään rotutyypillisesti poikkeavaa käytöstä. Vuonna 2018 jalostustarkastettiin 2 partacolieta, joista toinen oli ns. working beardedie Iso-Britanniasta. Tämä koira ei valitettavasti vastannut riittävästi partacoliien rotumääritelmää ulkomuodon eikä luonteesta puolesta, joten sitä ei voitu ehdottaa otettavaksi rotuun ER-rekisterin kautta. Vuonna 2014 osallistui kahdeksan partacolieta myös SKL:n JTT:n käyttäytymisen arvioinnin pilottitestiin. Osallistuneiden koirien omistajat saivat jälkikäteen arvioinnin koiransa käyttäytymisestä. Yksikään testissä olleista koirista ei osoittanut epätyypillistä käyttäytymistä suhtautuessaan ihmisiin. Ääniin ja erilaisiin alustoihin oli osalla koirista pientä reagoitua.

Näyttelyt

Näyttelyissä partacolliet ovat olleet lähes 100% käsiteltävissä uuden arvostelukaavakkeen tultua käyttöön, johon on lisätty kohta koiran käyttäytymisestä näyttelytilanteessa. Aggressiivisia koiria ei ole raportoitu koskaan ja näyttelyarvosteluissa on vain joitain harvoja mainintoja arasta/ujosta käyttäytymisestä, jotka ovat olleet käsittelyyn kokemattomia nuoria koiria. Vain 3 kertaa on partacoliien arvostelulomakkeeseen merkitty ”väistää”. Näyttelyissä käyminen on yksi suurimmista harrastusmuodoista partacolieiden kohdalla.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Käyttäytymisen välisiä eroja ei pystytä vertailemaan eri maiden välillä mutta käsitys on, että populaatioiden välillä ei ole juurikaan eroavaisuuksia. Myös muissa maissa, kuten Pohjoismaissa, Euroopan maissa, USA:ssa ja rodun kotimaassa harrastetaan partacollieilla agilityä, tottelevaisuutta ja lisääntyvässä määrin paimennusta. Luonnetta testataan myös monessa maassa mutta testien tuloksien vertaileminen ei ole testien erilaisuudesta johtuen mahdollista.

Sukupuolten väliset erot

Partacollienartut saattavat olla herkempiä ja pehmeämpiä varsinkin juuri ennen juoksuaikaa ja juoksun aikana. Urokset puolestaan unohtuvat hajumaailmaan narttuja helpommin ja eivät ole välttämättä niin miellyttämisenhaluisia kuin nartut. Erot eivät ole tutkittua tietoa vaan yleinen käsitys. Mitään suuria eroja ei käyttäytymisessä kuitenkaan ole, tätä käsitystä vahvistavat myös luonnetestitulokset, jotka eivät poikkea mitenkään erityisesti urosten ja narttujen kesken. Molemmat sukupuolet ovat varsin sosiaalisia, myös urokset ovat useimmiten hyvin sosiaalisia toisten urosten kanssa.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen paimentamiseen partacollieita on Suomessa käytetty vain muutamilla maatiloilla aikojen saatossa. Viime vuosina on virinnyt innostus paimennusominaisuuksien vaalimiseen ja paimennusharrastus on yleistynyt. Rodulla on alkuperäiset paimenkoiran ominaisuudet säilynyt varsin hyvin ottaen huomioon, ettei käyttöominaisuuksiin ole juurikaan kiinnitetty huomiota.

Partacollie paimentaa hätistäen lampaita ja myös kooten niitä. Sen pitää pystyä työskentelemään itsenäisestikin koska paimenella ei vaikeissa maasto-olosuhteissa ollut aina mahdollisuutta nähdä koiraansa. Koiralla täytyy olla tarvittavaa toimintakykyä ja rohkeutta kohdata uppiniskaiset lampaat. Rakenteellisesti sen tulee olla ketterä ja kestävä suoriutuakseen tehtävästään. Partacollielle tyypillistä on haukkua ja lyödä etukäpäliään maahan, kun se hätistää lampaita haluamaansa suuntaan, esimerkiksi ylös kukkuloille, haukkumisella oli myös toinen tarkoitus, paimen kuuli missä koira ja lauma liikkuvat.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Partacollieiden epävirallinen paimennustaipumusko

Vuonna 2005 syksyllä järjestettiin Suomessa ensimmäinen epävirallinen paimennustaipumusko Ruotsin mallin mukaan. Ruotsissa oli jo vuosia aiemmin otettu käyttöön kyseinen taipumusko. Kokeessa testataan koiran kiinnostus lampaisiin ja taipumusta hallita niitä luontaisesti. Lisäksi katsotaan koiran henkistä kestävyyttä työskennellä, sekä yhteistyökykyä ja ohjattavuutta ihmiseen nähden. Näiden lisäksi testaava tuomari kommentoi kokonaisvaikutelmaa.

Koiran tulee olla testattaessa vähintään vuoden ikäinen, yläikärajaa ei ole. Testiä varten koiran ei tarvitse osata paimennusta. Testin osien arvioinnissa käytetään pisteskaalaa 0-5. Kolmen ensimmäisen osan pisteistä lasketaan keskiarvo, jonka tulee olla vähintään 3 ja pisteiden keskiarvoksi 3-5, jotta koira läpäisee testin. Ohjattavuuden arvosana ei vaikuta siis tulokseen, vaan on ohjeeksi koiran ohjaajalle kommenttien lisäksi. Koiria ei hylätä testin perusteella, joten koira voi suorittaa testin niin monta kertaa kuin haluaa. Testin kerran läpäistyään, sitä ei enää uusita. Kokeen keskeyttämisen syitä ovat koiran täysi kiinnostumattomuus lampaista tai jos koira puree lampaita aiheetta.

Arviointi ja testinkulku:

Kiinnostuneisuuden arviointi aloitetaan heti, kun koira tulee lampaiden läheisyyteen, eli jo ennen lammasaitaukseen menoa. Tässä arvioidaan koiran keskittymistä lampaisiin, ei esim. tekniikkaa tai liikkumisen nopeutta. Täysin kiinnostusta osoittamattoman koiran arvio on 0, koe keskeytetään ja

suositellaan uusintakoetta. Koira, joka ei hetkeksikään päästä lampaista silmistään saa arvosanan 5. Taipumus hallita lampaista kertoo mm. koiran työskentelyn valppaudesta ja määrätietoisuudesta. Tuomari tarkkailee koiran reaktioita nähdäkseen, miten koira hakeutuu tasapainoasemaan ja kuinka se reagoi lauman liikkeisiin. Koiran ei tarvitse välittömästi asettua tasapainoasemaan ihmiseen nähden, vaan testin aikana arvioidaan sen luonnollista taitavuutta hallita laumaa. Koira, joka ei lainkaan kontrolloi lampaista, saa arvosanan 0. Rauhallisesti ja hallitusti lampaista koko ajan kontrolloiva koira saa arvion 5.

Henkinen kestävyys kertoo koiran jaksamisesta keskittymistä vaativassa tehtävässä: jaksako se työskennellä koko kokeen ajan vai näkyykö siinä nopeasti väsymisen merkkejä. Koira saa vähintään arvion 3, jos se jaksaa työskennellä koko kokeen ilman, että se itse haluaisi keskeyttää työskentelyä. Yhteistyökykyä ja ohjattavuutta testataan antamalla koiralle käsky tai vihje, esim. pysähtymistä varten tai luokse kutsu. Näillä pyritään samaan koira hetkeksi keskeyttämään työskentelyä. Reagoimista ohjaukseen voidaan kokeilla myös siten, että tuomari (tai ohjaaja) omalla sijoittumisellaan pyrkii vaikuttamaan koiran liikkumiseen laumaan nähden, tai estää koiran liikkuminen tiettyyn suuntaan. Lampaista hyvin kiinnostunut koira, joka saadaan poistumaan (vaikka vastahakoisesti) lauman luota kytkemättä, ei voi saada 3 alemmaa arviota. Tämän kohdan arviointiin käytetään koko skaalaa 0-5, vaikka koe tulisi hyväksytyksi. Ohjattavuus- osio ei vaikuta loppupisteisiin. Koira arvioidaan niin, että erittäin ”kova” ja vaikeasti ohjattava koira saa 0 ja erittäin ”pehmeä” ja ohjaajaan herkästi reagoiva koira saa 5. Ääripisteiden saaneet koirat ovat todennäköisesti haasteellisia koulutettavia paimenkoiriksi, mikä huomioidaan myös sanallisessa ja kirjoitetussa kommentissa.

Paimennustaipumuskoetta on saanut Suomessakin kiitettävän suuren kiinnostuksen epävirallisuudestaan huolimatta. Ensimmäinen koetta järjestettiin elokuussa 2005. Noin 20 koirasta 10 läpäisi kokeen. Etenkin tässä ensimmäisessä kokeessa olleista koirista suurin osa ei ollut koskaan aiemmin ollut lammashaassa. Seuraavan kokeen järjestämiseen menikin pidempi aika, vuonna 2009 oli seuraava koetta. Silloin suurin osa koirista ei läpäissyt koetta, vain neljä koiraa sai hyväksytyt tulokset. Vuonna 2010 koulututtui ensimmäinen suomalainen taipumuskoetuomariksi. Se edesauttoi seuraavien kokeiden järjestämistä, ja vuonna 2010 olikin kaksi koemahdollisuutta. Tällöin taipumuskoetta läpäisi 16 koiraa kahdessa eri kokeessa, ja vuonna 2011 kahdessa kokeessa sen läpäisi 10 koiraa. Kaikkiaan vuodesta 2005 alkaen vuoteen 2011 on Suomessa testin läpäissyt 40 koiraa. Vuosina 2012 -2017 yhdistyksen paimennustaipumustesti läpäisi 32 partacollia. Lisäksi mukaan voitaneen laskea 4 suomalaista koiraa, jotka ovat läpäisseet saman virallisen kokeen Ruotsissa.

Vuoden 2009 jälkeen kokeita on pyritty järjestämään vuosittain, jotta mahdollisimman monella olisi mahdollisuus testata koiransa. Myös uusia tuomareita koulututtuu vähitellen lisää, vuonna 2011 saimme yhden uuden suomalaistuomarin. Paimennustaipumusta osoittavat koirat ovat ilahduttavasti erilaisista suvuista, mukana on niin Suomessa syntyneitä kuin tuontejakin. Myös ikäjakauma on ollut isohko, vuoden ikäisistä 5-vuotiaisiin. Tämä vain osoittaa sen, että partacollieissa on vielä paljon jäljellä alkuperäisestä taidosta. Ilahduttavaa on myös huomata, että jakautumista ns. näyttely- ja käyttölinjoihin ei ole havaittavissa.

Viralliset paimennuskokeet eli FCI:n Perinteisen paimennustyylin kokeet (poislukien bordercolliet ja kelpiet)

Vuodesta 2012 alkaen on Suomessa ollut mahdollista järjestää ja osallistua paimennuskokeisiin muillakin paimentavilla roduilla kuin bordercollieilla ja kelpieillä. Suomen Partacolliet ry on ollut aktiivisesti mukana kokeiden järjestämisissä ja partacollieiden osallistuminen kokeisiin on ollut innokasta. Koetta on jaettu kolmeen tasoluokkaan, 1:stä 3:seen, ja lisäksi on esikoe minkä läpäistyään

koirakko on oikeutettu osallistumaan varsinaisiin koeluokkiin. Perinteisen paimennustyylin kokeissa voidaan järjestää myös Taipumuskoe alle vuoden ikäisille koirille.

Taulukko 11; Paimennuskokeiden tulokset ja -taipumustestien käyntimäärät

	2017	2016	2015	2014	2013
PAIM3-ERI	1 tulosta	1 tulosta			
PAIM3-EH		2 tulosta	1 tulosta		
PAIM3-H		1 tulosta			
PAIM3-0	3 tulosta	3 tulosta		1 tulosta	
PAIM3-		1 tulosta		1 tulosta	
PAIM2-ERI		1 tulosta			2 tulosta
PAIM2-EH					1 tulosta
PAIM2-H	1 tulosta	1 tulosta			
PAIM2-0	2 tulosta	4 tulosta	2 tulosta		
PAIM2-					
PAIM1-ERI		1 tulosta	1 tulosta	5 tulosta	
PAIM1-EH			1 tulosta	1 tulosta	
PAIM1-H	1 tulosta		2 tulosta		
PAIM1-0	2 tulosta	1 tulosta	2 tulosta	1 tulosta	
PAIM1-			2 tulosta		
Yhteensä	10 tulosta	16 tulosta	11 tulosta	9 tulosta	3 tulosta

Taulukosta näkyy paimennuskokeiden ja -taipumustestien käyntimäärät. Todellisuudessa kokeisiin on näinä vuosina osallistunut 13 koiraa. Taipumustestin on suorittanut vain 2 partacollia, johtuen omasta epävirallisesta taipumuskokeesta. Koeluokkiin osallistumisen edellytyksenä on Paimennuksen Esikokeen suorittaminen hyväksytyksi; vuonna 2017 Esikokeen läpäisi 1 koirakko. Kokonaisuudessa määrä on kuitenkin ilahduttava, kun vertaa sitä rekisteröintimääriin ja kokeisiin osallistumismahdollisuuksiin.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Vertailutuloksia ei ole saatavilla.

Kokeet

Kilpailuihin osallistuminen

Yhteiskykyisenä, sosiaalisena ja liikunnallisena koirana partacollie on oivallinen harrastuskoira monessa lajissa. Hyvän terveen rakenteen omaavana ja lähes alkuperäisellä työkoiran luonteella varustettuna se on valmiina tekemään omistajansa kanssa melkein mitä vaan kun työn aika on, mutta osaa vapaa-ajalla myös rauhoittua ja levätä. Se ei vaadi toisaalta jatkuvaa tekemistä, kunhan saa tyydyttää liikunnalliset tarpeensa päivittäin. Onkin ilahduttavaa nähdä partacollieiden kilpailuihin osallistumismäärien olevan varsin korkeat verraten rekisteröintimääriin, etenkin agilityssa, tottelevaisuus- ja rally-tokokokeissa. Kaikissa kolmessa lajissa koiria kilpailee aina ylemmissä luokissa asti aktiivisesti tuloksia tehden.

Agility

Lajin suosio on ollut suuressa nousussa, niin myös partacollie-harrastajien parissa. Tilastoista ei löydy kuin lukumäärät ja starttien määrät alkaen vuodesta 2008. Rekisteröinteihin vertaaminen on vaikeaa,

kun kilpailevien koirien ikä vaihtelee suuresti. Partacollie kun voi olla vielä vanhanakin kisakuntoinen; vanhin maxi 2:ssa startannut on ollut 11-vuotias. Kuten yllä on mainittu, partacollie on rakenteeltaan ja luonteeltaan mitä sopivin agilityyn. Se rakastaa vauhtia, on ketterä ja pystyy vauhdin hurmassakin tekemään vaativia käännöksiä. Silti sillä on halukkuutta tehdä yhdessä ohjaajansa kanssa, mutta ohjaajaltakin vaaditaan vähintään yhtä nopeaa reaktiokykyä.

Taulukko 12; Agilityssä kilpaileiden koirien startit ja määrät

Luokat	2017	2016	2015	2014	2013
MAXI-III	7	11	11	15	14
MAXI-II	6	3	7	10	11
MAXI-I	10	11	9	10	14
Kaikki luokat yhteensä	23	25	27	35	39
Startit yhteensä	225	59	86	108	125

Taulukko 13; Tokossa kilpaileiden koirien määrät

Luokat	2017	2016	2015	2014	2013
EVL	6	6	4	10	12
VOI	0	0	2	3	7
AVO	3	0	1	2	12
ALO	6	5	2	4	6
Kaikki luokat yhteensä	15	11	9	19	37

Taulukko 14; Rally-tokossa kilpaileiden koirien määrät

Luokat	2017	2016	2015	2014
MESHYV	2	2	1	1
MES0	3	2	2	2
MES-	1			1
VOIHYY	2	4	2	1
VOIO	4	6	3	2
VOI-		1		
AVOHYY	2	9	8	4
AVO0	3	10	7	3
AVO-	2	2	1	
ALOHYY	8	14	20	16
ALOO	4	7	9	7
ALO-	1	2	1	1
Kaikki luokat yhteensä	32	59	54	38

Yhteenvedo

Nykyisin partacollien käyttö alkuperäisessä tarkoituksessa paimenkoirana lammastilalla on erittäin vähäistä. Sen sijaan paimennusharjoituksissa ja paimennuskokeissa käy yhä enemmän partacollieita, joten käyttöominaisuudet eivät ole kadonneet rodusta.

Rakenteensa ja yhteistyökykyisen ja iloisen luonteensa vuoksi partacollie sopii hyvin nykypäivän haastaviinkin lajeihin, vaikka luonnetestituloksien perusteella ei niin uskoisi. Eniten partacollieita näkeekin juuri agilityssa, mutta myös token, rally-token ja koiratanssin suosio on selvässä kasvussa. Siihen lienee vaikuttanut nykyinen tapa kouluttaa koiria positiivisesti vahvistamalla oikeita toimintoja ja lajien vauhdikkuus.

Monissa paimenkoiraroduissa näkyvä jakautuminen näyttely- ja käyttölinjaisiin koiriin, ei onneksi näy partacollieissa. Samat koirat, jotka harjoittelevat paimennusta savisilla pelloilla tai turkki hulmuten kiitävät agilityradoilla, käyvät näyttelyissä saaden erinomaisia arvosanoja.

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Pelastuskoirana hälytysryhmässä on työskennellyt muutamia partacollieita, mutta tällä hetkellä kyseiset koirat ovat jo jääneet eläkkeelle. Virallisina kaverikoirina on muutamia partacollieita.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Partacollien rodunomaiset käyttäytymistarpeet saadaan täytetyksi, kun koirille tarjotaan riittävästi liikuntaa arjessa. Partacollie tarvitsee pitkiä ulkoilulenkkejä ja sillä on oltava mahdollisuus mielekkääseen puuhasteluun, oli se sitten perheen kanssa arjen touhuja tai jonkun lajin harrastamista.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Sosiaalinen käyttäytyminen

Partacollie on hyvin sosiaalinen rotu niin ihmisten kuin muiden koirienkin kanssa. Rotu on itsenäinen, eikä eroahdistuskäyttäytymisestä ole raportoitu. Yksittäisiä poikkeuksia aina voi löytyä, mutta rodun sosiaalista, tasapainoista, lapsirakasta ja iloista luonnetta tulee vaalia.

Yleisesti katsottuna partacollie on sosiaalinen ja ystävällinen koira niin kotona kuin harrastuksissakin. Se on myös harvinaisen sosiaalinen ja ystävällinen toisten koirien kanssa, mikä lisää miellyttävyyttä kuljettaessa kodin ulkopuolella. Ihmisiä kohtaan rotu on hyvin avoin, sydämellisen ystävällinen. Vuonna 2018 tehdyssä luonnekyselyssä tuli esille, että partacolliet suhtautuvat pääsääntöisesti ystävällisesti vieraisiin ihmisiin kuin koiriinkin. Muutamia toisille uroksille rähjääviä tuli esille, tai vartioimiseen liittyvää haukkumista.

Aggressiivisuudesta kysyttäessä suurin osa, 87%, ilmoitti ettei sitä esiinny, mikä onkin erinomaista. Kysymykset olisi tullut asettaa kenties toisin, mutta syitä aggressiiviseen käytökseen olivat pääasiassa hoitotoimenpiteet (esim. harjatessa) ja resurssien hallinta.

Pelot ja ääniherkkyys

Jalostustoimikunta kerää partacollieiden terveystietolistalle omistajien ja kasvattajien ilmoitusten perusteella myös paukkuaroista koirista tietoja. Listalle on ilmoitettu 31.12.2017 mennessä 26 paukkuarkaa koiraa. Ääniherkkyttä esiintyy rodussa jonkin verran, mutta kasvattajia on valistettu asiasta ja ohjeissa kiinnitetty siihen huomiota.

Tuoreen luonnekyselyn perusteella partacollien arkuus on vähentynyt, vain 13% kertoi koiransa pelkävän muutakin kuin ääniä. Vastajat kokivat koiran pelon juontuvan liiallisesta pehmeydestä, eli muistaa ikävät kokemukset hyvin pitkään. Sen sijaan ääniherkkyttä valitettavasti esiintyy yli puolella vastanneiden koirista. Yleisimmät pelottavat äänet ovat ilotulitteet tai muut räjähdysäänet ja ukkonen. Seuraavaksi yleisimmät pelon aiheet olivat oudot ja yllättävät äänet, kuten esim. palohälyttimet. Suurin osa näistä koirista kuitenkin rauhoittuu omistajan läheisyydessä tai oma-aloitteisesti jonkun ajan päästä.

Vaikka luonnetestien perusteella sen toimintakyky ja taistelutahto on vähentynyt, se on hyvä kumppani kotona ja lenkillä terveen rakenteensakin puolesta. Rotu on myös hyvin sopeutuvainen ja sen kanssa voi käytännössä mennä minne vain. Ääniherkkyttä siis esiintyy edelleen, mutta normaalissa elämässä

sen häiritsevyys näyttäisi vähentyneen. Jalostusohjesäännössä kielletään käyttämästä jalostukseen koiraa, joka on ääniarka, hermostunut, arka tai vihainen.

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Partacollieilla ei kyselyn perusteella näyttäisi olevan ongelmia yksin jäämisen kanssa. Vain n. 10% vastanneista kertoi koiralla olevan eroahdistusta.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Jalostustoimikunnalla on käsitys siitä, että rodussa lisääntymiskäyttäytyminen on jonkin verran alentunut. On ilmoitettu useasta uroksesta, joka ei osaa astua. Myös narttuja jäänyt tyhjiksi vaikka uros astuu ja siemenneste on hyvälaatuista. 2018 kyselyn tulokset vahvistivat tätä käsitystä.

Jalostusohjesääntöön on lisätty viimeisimmässä päivityksessä, ettei keinosiemennystä käytettäisi elleivät koirat ole lisääntyneet luonnollisesti ennen siemennystä.

Kyselyssä kasvattajat kertoivat synnytysten pääsääntöisesti sujuvan normaalisti. Joitain polttoheikkouksia on esiintynyt sekä keisarileikkauksia johtuen em. syystä tai virheasentoisesta pennusta. Kaikki kertoivat emojen hoitavan pentunsa hyvin ja huolehtivasti ilman maidontuotanto ongelmia. Nartut useimmiten imettävät pentujaan 6-7-viikkoisiksi asti.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Rodussa on ilmoitettu jalostustoimikunnalle muutamia ikääntyneen koiran dementiatapauksia, mutta muutoin ei rodulla ole ikään liittyviä käytöshäiriöitä. Kyselyyn vastanneiden joukossa oli joitakin kokemuksia siitä, että ikääntyminen oli lisännyt koiran haukkumista.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Rodussa ei esiinny rakenteellisia ongelmia, jotka voisivat vaikuttaa käyttäytymiseen. Rodussa yleisimmin esiintyvä autoimmuunisairaus SLO (kynsirappeuma) voi vaikeuttaa koiran liikkumista arkojen kynsien johdosta, sekä akuuttivaiheessa vaikuttaa luonnollisesti koiran käyttäytymiseen.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Luonteeseen tulee edelleen kiinnittää huomiota; suhteellisen pehmeän koiran kohdalla on aina vaarana luisua kohti arkaa ja pelokasta koiraa. Ääniherkkyys on kyselynkin perusteella edelleen ongelma. Liialliseen pehmeeseen tulee kiinnittää huomiota. Ainakaan kahta hyvin pehmeää koiraa ei tule astuttaa keskenään. Liiallinen pehmeys, vilkkaus ja huono hermorakenne johtavat helposti myös ääniherkkyden lisääntymiseen.

Lisäämällä ja kannustamalla testeissä ja kokeissa käymistä saadaan partacollieiden luonteista lisää tietoa. Se lisää myös koirien itsensä hyvinvointia ja elämänlaatua mukavan tekemisen ja sosiaalisen tapaamisen merkeissä.

Jotta luonteesta saataisiin luotettavaa tietoa lisää, on suositeltavaa käyttää partacollie luonnetestissä, MH-kuvauksessa tai virallisen jalostustarkastuksen käyttäytymisosiassa, tai vaikka kaikissa. Paimennustaipumuksesta on hyvä saada jatkossakin isää tietoa, mutta täytyy muistaa, että paimennustaipumuskoe testaa vain paimennustaipumuksia, eli koiran kiinnostusta lampaisiin.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Luonteisiin ei ole osattu kiinnittää tarpeeksi huomiota silloin, kun jalostusmateriaalia on ollut huomattavasti enemmän kuin nykyaikana ja rotu on ollut ns. suosionsa huipulla. Historian koirissa oli paljon ylisähläviä ja hermostuneita, ääniin reagoivia yksilöitä. Nyt kun jalostusmateriaalia on vähän ja geneettinen vaihtelu vähäistä, on haastavaa mutta ei mahdotonta kiinnittää enenevässä määrin

huomiota myös luonteisiin. Nyky-yhteiskunta myös vaatii koirien luonteilta enemmän kuin aikaisemmin, joka on lisännyt kasvattajien tietoisuutta luonteen tärkeydestä.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Tällä hetkellä partacollieilla on voimassa seuraava PEVISA-ohjelma:

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on vanhempien lonkkaniveldysplasian aste C. Kyynärkuvausten tulos ei vaikuta rekisteröintiin. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Kuitenkin on muistettava SKL:n Koirarekisteriohje, joka rajaa kaikilla roduilla kyynärniveltuloksen 3 saaneet koirat pois jalostuksesta (niille voidaan rekisteröidä korkeintaan yksi pentue EJ-rekisteriin).

Rotukohtainen PEVISA-ohjelma koskee myös ulkomaisen uroksen jalostuskäyttöä. Rotujärjestön aloitteesta on ulkomaisen uroksen käytölle kuitenkin myönnetty pysyväisluonteinen poikkeuslupa, joka koskee ulkomaisessa rekisterissä olevaa urosta sekä ulkomaisen uroksen sperman käyttöä. Urokselta vaaditaan lonkkakuvaustulos, mutta englantilainen tulos kelpaa siten, että raja-arvo on englantilaisen skaalan mukaan yhteensä 11 pistettä. Kyynärkuvaustulosta ei vaadita.

Partacollieiden PEVISA-ohjelma ja sen kehitys

Suomalainen partacollieväki on ottanut lonkkanivelen kasvuhäiriön ja sen vastustamistoimenpiteet vakavasti jo varsin varhain. Ensimmäinen ohjelma lonkkanivelen kasvuhäiriön vastustamiseksi tuli voimaan 1970-luvun lopulla, aikana, jolloin PEVISAA terminä ei ollut vielä keksitty eikä ohjelmaa ollut yhdenmukaistettu kaikille roduille soveltuvaksi. Silloin vaatimuksena oli, että partacollien oli oltava lonkiltaan terve voidakseen tulla muotovalioksi tai että sille voitiin näyttelyssä esittää kasvattajaluokka. Tuontikoiraa ei saanut rekisteröityä, jos sitä ei ollut ensin todettu terveeksi. Vuosien myötä vastustamisohjelma on elänyt ja muuttunut Suomen Kennelliiton sääntöjen ja lonkkanivelen kasvuhäiriöstä saatujen uusien tutkimustulosten mukaan. Vuonna 2003 Suomen Partacolliet ry päätti esittää myös kyynärnivelen kasvuhäiriön liittämistä rodun PEVISA-ohjelmaan, johon se hyväksyttiin 2004 alkaen.

Taulukko 15; Kasvuhäiriöiden vastustamistoimenpiteiden historia partacollieilla Suomessa

Voimaantulovuosi	Vastustettava sairaus	Vaadittavat toimenpiteet	Rajoitukset ja raja- arvot
------------------	-----------------------	--------------------------	----------------------------

1978	Lonkkanivelen kasvuhäiriö	Lonkkakuvaus	Tervelonkkaisuus - Kotimainen koira: voidakseen saada valionarvon tai että sille voitiin esittää jalostusluokka näyttelyssä, - Tuontikoira: voidakseen tulla rekisteröidyksi
1986	Lonkkanivelen kasvuhäiriö	Lonkkakuvaus + tatuointi	Ei raja-arvoa.
1989	Lonkkanivelen kasvuhäiriö	Lonkkakuvaus + tatuointi	Lonkkanivelen kasvuhäiriön aste C.
2004	Lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriö	Lonkka- ja kyynärkuvaus	Lonkkanivelen kasvuhäiriön aste C. Kyynärnivelissä ei raja-arvoa, lausunto oltava ennen pentujen rekisteröintiä.
2009	Lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriö	Lonkka- ja kyynärkuvaus	Lonkkanivelen kasvuhäiriön aste C. Kyynärnivelissä ei raja-arvoa, lausunto oltava ennen astutusta.

Nykyään lähes kaikkialla maailmassa, myös rodun kotimaassa Englannissa jalostukseen käytettävien partacollieiden lonkat suositellaan kuvattavaksi. Röntgenkuvaus tai tulosten raja-arvot pentujen rekisteröinnin ehtona eivät tietävästi kuitenkaan ole käytössä kuin Pohjoismaissa.

Kyynärkuvauspakko ei vielä ole voimassa muualla kuin Suomessa. Ruotsissa kyynärnivelten kuvaukset ovat vapaaehtoisia, mutta usein jalostukseen käytettävät koirat kuvataan.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt viat ja sairaudet

Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri

tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiösuureen. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppelely”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois taka-osalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös taka-osan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiösuureenkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

ELT Anu Lappalainen 30.9.2013:

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/lonkkanivelen>

Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A

ei muutoksia Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyörästynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).

B

lähes normaali /rajatapaus

Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa

lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

C

lievä

Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D

kohtalainen (keskivaikea)

Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

E

vaikea

Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniolateraalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko

Lonkkanivelen kasvuhäiriön määrät partacollieilla

Partacollie on Suomessa aina ollut lukumääräisesti pieni rotu. Rodun kokonaisrekisteröintimääräkin vuodesta 1957 alkaen on vain vajaat 5000 koiraa, joka on vain kaksi kertaa sen verran kuin suosituimpia rotuja rekisteröidään Suomessa pelkästään yhden vuoden aikana. Siksi on pidettävä mielessä, että myös lonkka- ja kyynärkuvausmäärät ovat niin pieniä, että jo muutamankin koiran siirtymä suuntaan tai toiseen voi aiheuttaa suurelta näyttävän prosentuaalisen poikkeaman. Lukuja on pyrittävä suhteuttamaan ja siksi taulukossa on käytetty suhteellisen pitkiä aikajaksoja kompensoimaan pieniä rekisteröinti- ja kuvausmääriä.

Taulukko 16; Lonkkakuvattujen koirien osuus vuosina 1996 - 2017 rekisteröidyistä pennuista (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

Vuosi	Rekisteröinti määrä, kpl	Kys. vuonna rekisteröidyistä kuvattu, kpl	Kuvausprosentti	D- ja E- lonkkaisten määrä kuvatuista, kpl	D- ja E- lonkkaisten prosenttimäärä kuvatuista
1996	168	82	49 %	13	16 %
1997	84	44	52 %	6	14 %
1998	106	42	40 %	10	24 %
1999	31	12	39 %	2	17 %
2000	91	49	54 %	6	12 %
2001	72	34	47 %	9	26 %
2002	59	42	71 %	6	14 %
2003	74	42	57 %	2	5 %

2004	126	75	60 %	7	9 %
2005	85	51	60 %	3	6 %
2006	89	66	74 %	6	10 %
2007	87	65	75 %	1	2 %
2008	88	53	60 %	1	2 %
2009	83	38	46 %	2	5 %
2010	66	45	68 %	0	0 %
2011	57	26	46 %	0	0 %
2012	72	44	61 %	1	2 %
2013	37	23	62 %	0	0 %
2014	27	15	56 %	2	13 %
2015	30	16	53 %	0	0 %
2016	35	15	43 %	0	0 %
2017	56	8	14 %	0	0 %

Kuvattujen määrän keskiarvo on 55 %, korkein 75 % (2007), alin 14 % (2017). Siis noin puolet kannasta tulee lonkkakuvatuksi. D- ja E-lonkkaisten osuus kuvatuista on n. 8 % (keskiarvo), joka on samalla niiden jalostuspopulaatiota kaventava osuus. Todellisuudessa siis huonoja lonkkia suurempi jalostuspopulaation kaventaja on se, että noin puolet kannasta jää kokonaan kuvaamatta. Tärkeänä pidetään sitä, että muutkin kuin jalostukseen käytettävät koirat kuvattaisiin. Huomioitavaa on myös, että kasvattajakohtaisesti lonkkakuvausaktiivisuus vaihtelee välillä 0-100%.

Taulukko 17; Lonkkakuvausten lukumäärä sekä tulosten jakauma vuosina 1999-2017 (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
1999	6	0	4	2	0	12
2000	29	9	5	6	0	49
2001	8	13	4	9	0	34
2002	23	8	5	5	1	42
2003	15	12	13	2	0	42
2004	49	15	4	7	0	75
2005	27	12	9	3	0	51
2006	42	14	4	5	1	66
2007	38	13	13	1	0	65
2008	34	14	4	1	0	53
2009	21	6	9	2	0	38
2010	31	8	6	0	0	45
2011	18	8	0	0	0	26
2012	29	10	4	1	0	44
2013	15	4	4	0	0	23
2014	4	6	3	2	0	15
2015	12	2	2	0	0	16
2016	4	9	2	0	0	15
2017	5	3	0	0	0	8

Yhteensä	410	166	95	46	2	719
----------	-----	-----	----	----	---	-----

Taulukko 18; Tulosten prosentuaaliset osuudet eri vuosien kokonaiskuvausmääristä (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

Vuosi	A	B	C	D	E
1999	50 %	0 %	33 %	17 %	0 %
2000	59 %	18 %	10 %	12 %	0 %
2001	24 %	38 %	12 %	26 %	0 %
2002	55 %	19 %	12 %	12 %	2 %
2003	36 %	29 %	31 %	5 %	0 %
2004	65 %	20 %	5 %	9 %	0 %
2005	53 %	24 %	18 %	6 %	0 %
2006	64 %	21 %	6 %	8 %	2 %
2007	58 %	20 %	20 %	2 %	0 %
2008	64 %	26 %	8 %	2 %	0 %
2009	55 %	16 %	24 %	5 %	0 %
2010	69 %	18 %	13 %	0 %	0 %
2011	69 %	31 %	0 %	0 %	0 %
2012	66 %	23 %	9 %	2 %	0 %
2013	65 %	17 %	17 %	0 %	0 %
2014	27 %	40 %	20 %	13 %	0 %
2015	75 %	12 %	12 %	0 %	0 %
2016	27 %	60 %	13 %	0 %	0 %
2017	62 %	38 %	0 %	0 %	0 %
Yhteensä	57 %	23 %	13 %	6 %	0 %

A- ja B-tulosten eli käytännössä terveiksi luokiteltujen yhteismäärät liikkuvat vuositasolla 80 %:n tuntumassa (keskiarvo 80 %) korkeimman prosenttiosuuden ollessa 100 % ja alimman 50 %.

BLUP-indeksit

BLUP-indeksi on ennuste eläimen jalostusarvosta, genotyypistä. Indeksillä on tietyn aineiston perusteella laskettu arvio siitä, millaiset koiran perintötekijät ovat, eli mikä on koiran arvo jalostuseläimenä kyseisessä ominaisuudessa. BLUP-indeksit ovat osa maa- ja metsätieteiden maisteri Katariina Mäen väitöskirjatutkimusta. Tutkimuksessaan Mäki analysoi lonkka- ja kyynärnivelen kasvuhäiriön perinnöllisiä tunnuslukuja. Aineistoina ovat Kennelliiton lonkka- ja kyynärniveltiedostot. Indeksillä lasketaan tilastollisesti ns. BLUP-eläinmalli-menetelmällä, jossa otetaan huomioon jokaisen eläimen tulokseen vaikuttaneita ympäristötekijöitä. Lisäksi indeksiin vaikuttavat eläimen oman tuloksen ohella kaikkien sen sukulaisten tulokset. Näin eläimen perinnöllinen taso saadaan kyseisessä ominaisuudessa esiin. Eläinmalli-BLUP- menetelmä ottaa myös huomioon parituskumppanin tason ja populaatiossa ominaisuuden suhteen tehdyn valinnan. Tämän seurauksena eri vuosina syntyneet eläimet ovat indeksinsä suhteen vertailukelpoisia, ja perimältään huonotasaisen parituskumppanin kanssa saadut huonotasaiset jälkeläiset eivät huononna eläimen indeksia. Sukutaulutietojen käyttö mahdollistaa nämä kummatkin asiat.

Rodun indeksien keskiarvo on 100. Se tarkoittaa, että rotuun nähden genotyypiltään keskiarvoinen koira saa tuloksen 100. Alle sadan koira on huonompi ja yli sadan koira parempi kuin aineistossa olevat rodun yksilöt keskimäärin. Mitä suurempi indeksi on, sitä parempi koira on genotyypiltään. Koiran indeksiin vaikuttaneiden lähisukulaisten määrä vaikuttaa indeksin varmuuteen. Mitä enemmän

tutkittuja lähisukulaisia on, sitä varmempi on indeksi. Käytännön jalostusvalintaa voidaan tehdä indeksien perusteella valitsemalla yhdistelmiä, joiden keskiarvo (nartun ja uroksen indeksien keskiarvo) on parempi kuin koko rodun keskiarvo eli yli 100. Tämä uroksen ja nartun indeksin keskiarvo vastaa suunniteltujen pentujen indeksien odotusarvoa. Kun tietoa koirista kertyy lisää, indeksejä päivitetään. Yksittäisen koiran indeksi muuttuu laskentakerrasta toiseen, jos siihen aiheen antavaa tietoa koirasta itsestään, sukulaisista ja muista rodun koirista saadaan lisää.

Partacollien lonkille on ollut BLUB-indeksi saatavilla maaliskuusta 2009 lähtien. Vuonna 2000-2016 rekisteröityjen partacollieiden lonkkien BLUB-indeksin vaihteluväli on KoiraNetin mukaan 52 - 120. Vuonna 2016 rekisteröityjen partacolliepentujen vanhempien lonkkien BLUB-indeksin vaihteluväli on KoiraNetin mukaan 88 - 112, keskiarvon ollessa 103.

Maat, joista on Suomeen eniten geenivirtaa ovat rodun kotimaa Iso-Britannia sekä Ruotsi. Siksi on hyvä katsoa lonkkanivelen kasvuhäiriötilannetta myös näissä maissa.

Ruotsi

Ruotsissa pentujen rekisteröintimäärät ovat lähes kolminkertaiset Suomeen verrattuna. Lonkkien kuvausprosentit liikkuvat samoilla kymmenlukuilla kuin Suomessa. Tilastoja tarkastellessa kannattaa huomioida, että Ruotsissa pentujen rekisteröinnin raja-arvo on vanhempien lonkkaniveldysplasian aste B, kun Suomessa se on C. Kasvuhäiriösarake sisältää tulokset C, D ja E.

Taulukko 19; Ruotsin lonkkanivelen kasvuhäiriötilasto vuosilta 1999 – 2017(Lähde: SKK Avelsdata 6.6.2018)

Vuosi	Pentuja syntynyt, kpl	Lonkkakuvattu kpl	Kuvausprosentti	Lonkkanivelen kasvuhäiriö, kpl	Kasvuhäiriöprosentti
1999	347	131	38 %	22	17 %
2000	323	109	34 %	10	9 %
2001	338	134	40 %	21	16 %
2002	257	107	42 %	7	7 %
2003	286	137	48 %	25	18 %
2004	250	119	48 %	17	14 %
2005	248	103	42 %	13	13 %
2006	210	112	53 %	9	8 %
2007	336	145	43 %	14	14 %
2008	229	98	40 %	11	11 %
2009	235	102	43 %	5	5 %
2010	119	43	36 %	5	12 %
2011	161	65	40 %	3	5 %
2012	181	68	38 %	11	16 %
2013	195	60	31 %	11	19 %
2014	174	79	45 %	13	16 %
2015	143	48	34 %	10	21 %
2016	173	53	31 %	5	9 %
2017	142	8	6 %	1	12,5 %

Iso-Britannia

Rodun kotimaassa partacollieita lonkkakuvataan huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi Pohjoismaissa, noin 15 % koirista. Lähinnä jalostukseen käytettävät koirat kuvataan. Iso-Britanniassa on käytössä erilainen lonkkien luokitusasteikko kuin Suomessa. Siellä lonkkanivelestä otetusta röntgenkuvasta arvostellaan kaikkiaan 9 eri kohtaa. Jokainen kohta arvioidaan ja pisteytetään asteikolla nollassa kuuteen. Mikäli kohta on täysin normaalisti kehittynyt ja virheetön, se saa 0 pistettä. 60 pistettä saanut kohta on jo vaikeasti epämuodostunut. Kaikista yhdeksästä osa-alueesta annetut pisteet lasketaan yhteen ja saatu pistemäärä on lonkan tulos. Esimerkiksi siis tulos 6 : 5 kertoo, että vasemman lonkkanivelen eri kohdista on tullut yhteensä 6 pistettä ja oikeasta 5. Yhteenlaskettu tulos koiralle on 11 pistettä.

Taulukko 20; Iso-Britanniassa partacollieiden lonkkatulosten keskiarvo laskettuna 01.11.2011 asti on ollut 11. Viimeisen tilaston 1.1.2018 mennessä se on parantunut ollen 9.

	Kuvattu määrä kaikkiaan	Lonkkatulosten vaihteluväli	Keskiarvo
Bearded Collie	3417 kpl (31.10.2011 menn.)	0 - 92	11
Bearded Collie	1495 kpl (2003-2017 aikana)	0 - 70	10
Bearded Colle	87 kpl (vuonna 2017)	0 - 17	9

Taulukosta näkyy, että yhteenlaskettujen lonkkatulosten keskiarvo vuoteen 2011 asti on ollut 11 pistettä ja keskiarvo on hieman parantunut, kun tarkastellaan 1.1.2018 julkaistujen raporttien tietoja viimeiseltä 15 vuotiskaudelta. Tällöin keskiarvo on 10 ja viimeisen viiden vuoden aikana keskiarvo on parantunut lisää ollen 9,3. The Kennel Clubin tilastossa ei kerrota kuinka monta koiraa on tutkittu viimeisen viiden vuoden aikana. Järjestelmä on ollut käytössä vuodesta 1984 alkaen. Kaikkiaan partacollieita on rekisteröity vuosina 2001-2017 yhteensä 10.114 kpl, joista tutkittu 16,5 %

Taulukko 21; Lonkkakuvausten lukumäärä sekä tulosten keskiarvo Iso-Britanniassa 2001 – 2017

Vuosi	Rekisteröintimäärä, kpl	Kys. vuonna kuvattu, kpl	Lonkkatulosten keskiarvo
2001	721	110	10,95
2002	901	104	10,62
2003	668	128	11,74
2004	821	104	10,72
2005	650	121	10,70
2006	720	115	11,14
2007	606	105	9,57
2008	643	95	10,11
2009	528	135	9,52
2010	572	93	10,05
2011	547	84	9,45
2012	480	114	9,43
2013	552	86	9,69
2014	371	96	8,91
2015	346	63	9,51
2016	284	65	9,17
2017	420	87	9,3

Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Suomessa kyynärnivelen arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa arvostelussa käytetään IEWG:n esittämää kansainvälistä kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

0	Ei muutoksia
1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (processus anconaeus) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia varttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (processus coronoideus) ja/tai lievää epämuotoisuutta.

3
voimakkaat muutokset

Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus.
Kiinnittymätön processus anconaeus.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön määrät partacollieilla

Kyynärnivelen kasvuhäiriön partacollieilla alettiin Suomessa kiinnittää huomiota 1990-luvun puolivälissä, kun joitain leikkausta vaatineita tapauksia oli tullut ilmi. Partacollieiden kyynärniveliä oli jonkin verran kuvattu sitä ennenkin, mutta vuonna 1995 rotujärjestö alkoi julkaista kyynärkuvausten tulokset. Vuonna 2000 voimaan tulleeseen uuteen jalostuksen tavoiteohjelmaan sekä jalostusohjesääntöön kirjattiin suositus kyynärniveliä kuvaamisesta. Vuonna 2003 kyynärkuvausta esitettiin rotujärjestön yleiskokouksessa liitettäväksi osaksi partacollieiden PEVISA-ohjelmaa. Suomen Kennelliitto hyväksyi kyynärniveliä kuvauspakon pentujen rekisteröinnin ehdoksi partacollieiden PEVISAan vuoden 2004 alusta.

Kyynärniveliä kuvauksen tarpeellisuus partacollieilla oli sisäistetty Suomessa erittäin hyvin. Siitä huolimatta kuvausprosentti pysyi ennen niiden PEVISAan liittämistä jonkin verran alhaisempana kuin lonkkien. Suunnilleen 2/3 lonkkakuvausta myös kyynärkuvaattiin. Kuvausvaatimuksen liittäminen PEVISAan on nostanut kyynärniveliä kuvausmäärät lähes samalle tasolle lonkkakuvausmäärien kanssa.

Taulukko 22; **Kyynärkuvaustulokset 1999 - 2017** (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

Vuosi	0	1	2	3	Yhteensä
1999	10	0	0	0	10
2000	39	1	1	0	41
2001	32	3	0	0	35
2002	38	2	1	0	41
2003	41	3	0	0	44
2004	76	1	0	0	77
2005	46	3	1	0	50
2006	60	1	0	2	63
2007	60	2	3	0	65
2008	49	3	1	1	54
2009	33	2	0	0	35
2010	40	4	1	0	45
2011	24	0	0	0	24
2012	43	0	1	0	44
2013	21	0	1	0	22
2014	14	1	0	0	15
2015	14	1	0	1	16
2016	14	0	0	1	15
2017	8	0	0	0	8

Myös Ruotsissa kuvataan kyynärniveliä, mutta kuvattujen suhteellinen osuus siellä on selkeästi pienempi kuin Suomessa. Kuitenkin alla olevan tilaston perusteella kyynärniveliä kasvuhäiriötä esiintyy myös Ruotsissa. Kasvuhäiriöprosenttiin on laskettu kaikki sairausasteet.

Taulukko 23; **Ruotsin kyynärkuvaustulokset vuosilta 1999 – 2017** (Lähde: SKK Avelsdata 6.6.2018)

Vuosi	Pentuja synt. kpl	Kyynärkuvattu, kpl	Kuvausprosentti	Kyynärnivelen kasvuhäiriö kpl	Kasvuhäiriöprosentti
1999	347	72	21 %	3	4 %
2000	323	47	15 %	4	9 %
2001	338	77	23 %	1	1 %
2002	257	62	24 %	3	5 %
2003	286	85	30 %	6	7 %
2004	250	81	32 %	4	5 %
2005	248	61	25 %	4	7 %
2006	210	61	29 %	1	2 %
2007	336	48	14 %	4	8 %
2008	229	43	19 %	6	14 %
2009	235	38	16 %	1	3 %
2010	119	22	18 %	0	0 %
2011	161	26	16 %	0	0 %
2012	181	32	18 %	0	0 %
2013	195	30	15 %	3	10 %
2014	174	32	18 %	3	9 %
2015	143	17	12 %	0	0 %
2016	173	21	12 %	1	54 %
2017	142	3	2 %	1	33 %

Iso-Britanniassa kyynärkuvattuja partacollieita on viimeisen 15 vuoden aikana ainoastaan 178 kpl, tulosten jakaantuessa niin, että terveiksi on todettu 93% kuvatuista, 1-asteen dysplasiaa sairastaneita oli 3% ja vakavampia II- ja III-asteita oli kuvatuista molempia 2 %.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairauksien merkitys rodulle

Autoimmuunisairaudet ovat erittäin laaja kokonaisuus taustaltaan geneettisiä vikoja ja sairauksia, joiden syntymekanismia ja periytymistä ei monissa tapauksissa tarkoin tunneta. Vahva oletamus on, että lähes kaikkiin autoimmuunisairauksiin on olemassa geneettinen taipumus, mutta myös ympäristökijät, kuten ravinto, muut sairaudet, virukset ja / tai altistuminen erilaisille ympäristön kemikaaleille vaikuttavat sairauden puhkeamiseen geneettisesti alttiilla yksilöillä. Sairaus tarvitsee siis ns. laukaisevan tekijän. Autoimmuunisairauksissa yksilön kehon puolustusmekanismit voivat kääntyä itseään vastaan ja alkaa tuhota elimistön omia soluja.

Autoimmuunisairauksien määrä partacollieilla Suomessa on huomattavasti kasvanut viime vuosina. Kun otetaan huomioon autoimmuunisairauksien vahva perinnöllisyys ja niiden voimakas vaikutus yksilön jokapäiväiseen elämään, on tilannetta tarpeen pitää tarkoin silmällä. Kun sairauksia tulee ilmi, tulee ainakin sairaut yksilöt sulkea välittömästi jalostuksesta. Tapaus- ja sairauskohtaisesti on tarpeen miettiä olisiko myös sairastuneen yksilön vanhemmat, sisarukset tai jälkeläiset tarpeen siirtää pois jalostuksesta. Ainakaan koiria, joilla on autoimmuunisairauksia lähisuvussa, ei tulisi yhdistää jalostuksessa.

Viimeisten vuosien aikana on ilmennyt, että kyseisiä sairauksia on esiintynyt niin rodun kotimaassa kuin muuallakin jo vuosia. Diagnostiikan ja yleisen ilmapiirin kehittyessä terveysasioista puhuttaessa, on tuonut esiin enemmän tapauksia ja kyseisiä sairauksia tavataan kaikissa linjoissa. Syynä tähän on sama kuin monilla muillakin pienilukuisilla roduilla, jotka hävisivät lähes kokonaan toisen maailmansodan aikana, populaatio on varsin pieni ja kapea-alainen.

Rotujen jalostushistorian seurauksena koirarotujen MHC-geenien monimuotoisuus on yleisesti kapeaa ja tämä saattaa altistaa ne erilaisille autoimmuunisairauksille kuten diabetekselle, reumalle, polyartriitille, kilpirauhasen vajaatoiminnalle, anemialle (IMHA), Addisonin tautidille tai perianaalifistelielle. Partacolieille tyypillistä kynsien rappeutumissairautta, SLO:ta epäillään myös autoimmuunisairaudeksi. Koirilla on osoitettu jo usean eri autoimmuunisairauden yhteys MHC-geeneihin. Niiden testaaminen ja seuraaminen voi olla tärkeää sairauksien vastustamiseksi ja DLA-monimuotoisuuden ylläpitämiseksi omassa kasvatuslinjassa ja koko rodussa.

SLO (symmetrical lupoid onychodystrophy)

SLO on todennäköisesti immuunivälitteinen sairaus ja se aiheuttaa kynsikuorien haurastumisen ja irtoamisen. Viimeisten reilun viiden vuoden aikana on SLO:ta esiintynyt partacolieilla enenevässä määrin. Toki tämä sairaus kuuluu siihen kategoriaan, jossa sairauden tunnusmerkit eivät ole olleet eläinlääkäreillekään tuttuja ja diagnoosi ei ole ollut välttämättä aikaisempina vuosina sairastuneilla koirilla oikea. Kun sairaus on nyt tunnistettu ja tiedostettu, on todettu jo aikaisempia vastaavia sairaustapauksia useissa roduissa. Sairauden akuuttivaihe eli kynsien irtoamisvaihe on koiralle usein kivulias.

Oireet ja hoito

Suomen Partacolliet ry:n jalostustoimikunta teki ELT Suvi Taposen kanssa kyselyn SLO sairastuneiden partacolieiden omistajille v. 2009. Kyselyyn saatiin 14 vastausta, joka antoi vastausprosentiksi 78. Tämän kyselyn yhteenvedona voidaan todeta, että sairastuneet koirat olivat oireiltaan varsin samanlaisia, koirat ontuivat, nuolivat kypäliään ja vingahtelivat. Kynnet muuttuivat hauraksi ja lohkeileviksi, kynnen juuri oli ärtyneen punainen ja paikallistulehduksia kynsivalleissa esiintyi. Kynnen kuoret irtosivat tai irrotettiin rauhoituksessa ja paljaat ytimet olivat hyvin arat. Yhtä koiraa lukuun ottamatta millään koiralla ei akuuttivaiheen jälkeen kynnet kasvaneet enää täysin normaaleiksi. Akuuttivaiheen kesto oli 2-6 kuukautta, lääkityksestä huolimatta kynnet irtosivat ja lääkityksellä lienee sairaudessa vain tukihoidollinen merkitys. Taudin etenemistä ei sillä pystytä keskeyttämään ja on keskityttävä vain koiran kipujen lievittämiseen. Kyselyn jälkeen on saatu tietoa koirista, jotka ovat käyneet läpi uudestaan akuuttivaiheen ja voidaan todeta, että uusi kynsien irtoamisvaihe ei ole yleensä ollut niin kivulias koiralle vaan kynnet irtoavat ja koira myös toipuu nopeammin.

Tutkimustietoa SLO:sta

Partacolieista valmistui v. 2010 tammikuussa monimuotoisuuskartoitus, jossa selvitettiin DLA II luokkaan kuuluvien DRB1, DQA1 ja DQB1 geenien alleeli- ja haplotyyppien kirjoa (liite 3). Kartoitus kertoo, että kaikki tutkitut SLO sairastuneet koirat (16 kpl) olivat haplotyyppiltään yleisimpiä Parta1 tai Parta2 haplotyyppiä ja 70% sairaista koirista olivat homotsygoottisia jommalle kummalle haplotyypille. Kaiken kaikkiaan 30 homotsygoottisesta koirasta yksitoista sairasti SLO:ta (36,7%). SLO:n suhteen raportoiduista terveistä vain 24,7% (19/77) oli homotsygoottisia. Näyttää alustavasti siltä, että homotsygoituminen haplotyyppien suhteen lisää sairastumisriskiä SLO:hon. Kaikkiaan kartoituksessa oli mukana 77 partacolieta, joista 38% tuonteja ja Suomessa kasvatetuilla koirilla 66%:lla oli vähintään toinen vanhemmista tuontikoira.

Myöhemmin vuonna 2010 valmistui ruotsalais-norjalainen tieteellinen tutkimus SLO:sta (tutkimus

luettavissa; <http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0012332>, tässä tutkimuksessa oli mukana 196 gordoninsetteriä, 110 suursnautseria ja 10 partacollieta. Kaikissa puolet sairaita ja puolet terveitä koiria. Tutkimus osoitti, että gordoninsettereillä, joilla DLA II luokassa löytyi DQA1- alleeli 00101, oli suurempi riski sairastua ja homotsygooteilla tämän riskialleelin omaavilla koirilla oli n. kolme kertaa suurempi riski sairastua SLO:n. Huomioitavaa on, että partacolieilla löytyi monimuotoisuuskartoituksessa vain kolme eri DQA1-alleelia ja yleisimmissä haplotyypeissä Parta1, Parta2 ja Parta3 kaikissa DQA1-alleeli on 00101. Monimuotoisuuskartoituksessa mukana olleista 77 partacolliesta lähes 90% oli kolmea yleisintä haplotyyppiä. Monimuotoisuuskartoituksen jälkeen on partacollieta DLA tyyppattu lisää ja ainakin yhdellä SLO sairaalla koiralla on toinen haplotyypeistä eri kuin aikaisemmin SLO sairailta mutta toisessa haplotyyppissä esiintyy DQA1-alleeli 00101.

Vuonna 2017 lopussa oli tiedossa 42 SLO sairasta partacollieta, joista oli ilmoitettu jalostustoimikunnan ylläpitämälle terveystietolistalle. Hannes Lohen tutkimusryhmä ilmoitti vuonna 2012, että mahdollinen geenitesti SLO:lle ei ole todennäköisesti realistinen, koska sairauden periytymismekanismi on osoittautunut niin monimutkaiseksi. Näytteiden keräämistä ja tutkimuksen ylläpitoa jatketaan kuitenkin yhä Lohen tutkimusryhmässä. Mitä enemmän sairaita koirista saadaan näytteitä, voidaan mahdollista geenitestiä alkaa kehittämään.

Addisonin tauti

Yksilön kehon puolustusmekanismit voivat kääntyä itseään vastaan ja alkaa tuhota verisoluja, ne voivat käydä myös lisämunuaisen kuorikerroksen kimppuun ja tuhota sen. Tällöin seurauksena on hypo-adrenokortisismi eli Addisonin tauti. Lisämunuaisen kuorikerros tuottaa erilaisia hormoneja mm. glukokortikoideja ja mineraalikortikoideja. Glukokortikoidit ovat välttämättömiä elimistön sokeri-aineenvaihdunnassa ja toimivat välittäjäaineina kehon reaktioissa fyysiseen tai psyykkiseen stressiin. Mineraalikortikoidit säätelevät kehon natrium- ja kaliumpitoisuuksia ja ovat välttämättömiä elimistön normaalissa soluaineenvaihdunnassa.

Oireet ja hoito

Addisonin taudin oireita ovat ruokahalun puute, laihtuminen, oksentelu, ripuli sekä yleinen väsymys ja heikkous. Terveet ja sairaat kaudet voivat vaihdella, ja koira voi välillä vaikuttaa aivan normaalilta. Lisämunuaisen kuorikerroksen tuhoutuminen tapahtuu vähitellen, ja aluksi Addisonin tauti oireilee vain stressin yhteydessä. Koira voi sairastaa jopa vuoden ennen selvien oireiden ilmaantumista. Lisämunuaisen kuorikerroksen tuhouduttua oireita ilmaantuu myös ilman stressin vaikutusta, ja suurimmalla osalla koirista on kroonisia ongelmia. Oireet ovat usein heikkoja ja epäselviä, eikä tautia aina havaita ennen kuin koiralle tulee elektrolyyttien epätasapainosta johtuva henkeä uhkaava ns. Addisonin kriisi. Jokin stressitilanne - fyysinen rasitus, tulehdukset, paasto tai vaikkapa joutuminen kirurgiseen leikkaukseen - laukaisee kriisin. Stressi lisää elimistön glukokortikoidien tarvetta, eikä vajaatoimintainen tai tuhoutunut lisämunuaisen kuorikerros pysty sitä syntetisoimaan. Kriisille tunnusomaista on hidas pulssi, oksentelu, kuivuminen, alilämpöisyys ja vapina tai tärinä. Vatsakivut ja tajunnan häiriöt kuuluvat nekin oireisiin. Addisonin taudin hoitona käytetään nykyään useimmiten mineralokortikoideja sekä glukokortikoideja stressioireiden lievitykseen. Addisonin tauti ei parane, joten lääkitys on elinikäinen.

Vuoden 2016 loppuun mennessä oli yhdeksän Addisonin tautia sairastavan partacollien tiedot ilmoitettu jalostustoimikunnan ylläpitämälle terveystietolistalle.

Kilpirauhasen vajaatoiminta

Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyreoosi) johtuu liian alhaisesta kiertävien kilpirauhashormonien määrästä. Kilpirauhasen vajaatoiminta on koiran yleisin sisäerityssairaus. Sairauden esiintyvyys on keskimäärin 0,2 – 0,4 % kaikista koirista, mutta joissakin roduissa esiintyminen on huomattavasti

yleisempää. Kilpirauhasen vajaatoiminnan taustalla on tavallisimmin immunologinen kilpirauhasen tulehdusreaktio, lymfosytaarinen tyreoidiitti. Kilpirauhasen vajaatoiminta on autoimmuunisairaus, jolla on geneettistä taustaa. Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa poteva koira on tyypillisesti kooltaan keskikokoinen tai suuri ja iältään keski-ikäinen (4-11 -vuotias). Kliiniset oireet kehittyvät, kun noin 75 % kilpirauhaskudoksesta on tuhoutunut, joten sairaus on voinut olla olemassa kuukausia tai vuosia ennen oireiden puhkeamista. Riskirotujen yksilöt voivat sairastua muita nuorempina, mutta vajaatoiminta on harvinainen alle kahden vuoden ikäisillä koirilla.

Oireet ja hoito

Kilpirauhashormonia tarvitaan kaikkialla elimistössä aineenvaihdunnan ylläpitämiseen. Siksi vajaatoiminnan oireet ovat moninaiset. Aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet, kuten uneliaisuus, lihavuus ja liikunnan siedon aleneminen, ovat yleisimmät. Lähes yhtä paljon esiintyy iho-oireita, kuten karvapeitteen ohenemista, kaljuutta ja huonokuntoisuutta sekä ihon tummumista, seborreaa ja pinnallisia ihotulehduksia. Edellä mainittuja harvemmin esiintyy hermostollisia, silmiin, sydämen toimintaan, käyttäytymiseen, lisääntymiseen tai ruuansulatuskanavan toimintaan liittyviä oireita.

Kilpirauhasen toiminnan mittaamiseen on käytössä useita eri testejä, joista tavallisimmin käytetään T4 ja TSH määrittämiä. Jos tulos on ristiriitainen, uusintatutkimus suoritetaan 4-8 viikon kuluttua tai määritetään vapaa-T4 pitoisuus. Lymfosytääristä tyreoidiittia epäiltäessä voidaan mitata tyreoglobuliinivasta-aineiden määrä (TGA). Negatiivinen tulos ei kuitenkaan sulje pois autoimmuunittyyppin sairautta. Hoitona käytetään elinikäistä levotyrokseenikorvaushoitoa.

Jalostustoimikunnan ylläpitämälle terveystietolistalle oli vuoden 2017 loppuun mennessä ilmoitettu yhdeksän kappaletta kilpirauhasen vajaatoimintaan sairastunutta partacollieita.

Partacollieilla on myös tavattu yksittäisiä tapauksia Immuunivälitteinen hemolyyttinen anemiaa (IMHA), Autoimmuuni trombosytopeniaa (ITP), Koiran tulehduksellinen suolistosairaus (IBD), Systeeminen lupus erytematosusta (SLE), autoimmuunista keuhkosairaus Pulmonary Infiltration with Eosinophilia (PIE) sekä atopiaa ja allergiaa.

Silmät

Partacollieiden jalostusohjesääntö suosittelee tutkituttamaan myös silmät perinnöllisten silmätauti- ja silmätauti-erävaralta. Se ei kuitenkaan ole edellytys jalostukseen käytölle. Uutena suosituksena sisällytettiin 2018 vuodesta lähtien CEA geenitestaussuositus jalostusyksilöille. Jalostustoimikunta kerää tulostiedot keskitetysti omistajien ilmoitusten mukaisesti. Iso-Britanniassa CEA geenitestattuja partacollieita on 6.4.2018 päivätyn The Kennel Clubin tilaston mukaan 233 kpl, joista terveeksi on todettu 225. Yksi koira on todettu CEA sairaaksi ja seitsemän sairauden kantajiksi. Myös Ruotsissa on CEA geenitestejä ryhdytty teettämään, mutta siellä ei kerätä Kennelliiton tai rotujärjestön toimesta keskitetysti tietoja tuloksista. Irenan partacollie tietokantaan <http://www.bcpedigree.se/> omistajat ilmoittavat tuloksista.

Vuodesta 1974 alkaen lähes 1000 partacollien silmät on tutkittu, mutta vakavia perinnöllisiä silmätauteja ei tutkimuksissa ole löydetty montaa kappaletta. Joitain lievempiä, ainakin joissain tapauksissa perinnölliseksi luokiteltuja silmätauteja on havaittu joitain, mutta niiden näkökykyyn vaikuttamattoman luonteen ja periytymistavan epävarmuuden vuoksi niihin ei ainakaan toistaiseksi ole katsottu tarpeelliseksi kiinnittää tällä hetkellä huomiota muutoin kuin suositella tutkituttamaan silmät perinnöllisten silmätauti-erävaralta ennen jalostuskäyttöä ja uutena suosituksena CEA geenites-

tausta. Alla olevista taulukoista voi todeta, että silmäsairaudet eivät ole ongelma rodulla.

Taulukko 24; 1999-2017 syntyneiden partacollieiden silmätutkimukset (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
1999	31	7	23 %	7	100 %
2000	91	17	19 %	17	100 %
2001	72	15	21 %	15	100 %
2002	59	26	44 %	26	100 %
2003	74	19	26 %	19	100 %
2004	126	57	45 %	56	98 %
2005	85	37	42 %	34	92 %
2006	89	55	62 %	55	100 %
2007	87	44	51 %	43	98 %
2008	88	42	48 %	39	93 %
2009	83	28	29 %	24	86 %
2010	66	34	41 %	33	97 %
2011	57	13	23 %	12	92 %
2012	72	33	46 %	33	100 %
2013	37	14	38 %	14	100 %
2014	27	7	26 %	6	86 %
2015	30	13	43 %	13	100 %
2016	35	10	23 %	10	100 %
2017	56	9	7 %	9	100 %

22 vuoden ajalta syntyneistä tutkituista 573 koirasta ei ole todettu perinnöllisiä silmäsairauksia 554 koiralla.

Taulukko 25; Vuosina 1999-2017 syntyneiden koirien silmämuutokset. Taulukko on tutkimustuloksien mukaan, joten sama koira voi esiintyä useaan kertaan tilastossa eri diagnoosilla. (Lähde: KoiraNet 29.11.2018):

Diagnoosi	Esiintymiä
Distichiasis, todettu	4
Kaihin laajuus, lievä	2
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritetty, epäilyttävä	3
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritetty, todettu	1
Kortikaalinen katarakta, todettu	4
Linssin etuosan saumalinjan katarakta, todettu	2
Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu	1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1
PPM, diagnoosi avoin	4
RD, diagnoosi avoin	2
RD, multifokaali, todettu	1
Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu	2
Silmämuutosten vakavuus, lievä	3

Trichiasis, todettu	1
---------------------	---

Purennat

Partacollieilla esiintyy jonkin verran purentavikoja. Yleensä kysymyksessä on yläpurenta. Myös alakulmahampaiden painuminen ikeneen tai jopa kitalakeen pentuaikana on melko yleistä. Yleensä purenta kuitenkin normalisoituu aikuisikään mennessä. Kuitenkin jalostuksessa on kiinnitettävä enenevässä määrin huomiota liian kapeisiin alaleukoihin, josta alakulmahampaiden virheasennot yleensä johtuvat. Melko yleistä on myös, että vanhenevalla koiralla leikkaava purenta muuttuu iän myötä tasapurennaksi. Myös jonkin verran lähinnä P- hampaiden hammaspuutoksia esiintyy. Koira jolla on ylä- tai alapurenta, vino leuka/purenta, vääräasentoiset pysyvät kulmahampaat, useamman kuin kahden välihampaan puuttuminen (P1 hampaita ei huomioida), ei tule käyttää jalostukseen. Myöskään sellaista koira ei saa käyttää jalostukseen, jonka purentaa/hampaiden asentoa on jouduttu eläinlääkäriin toimesta operoimaan, pois lukien tapaturman aiheuttamat vammat.

Muut sairaudet

Aikaisemmin rodussa esiintyi jonkin verran epilepsiaa ja napatyriä, joiden yleisyyttä seurattiin mm. kasvattajakyselyillä. Nyt epilepsiaa ei enää pariin vuosikymmeneen ole esiintynyt ja napatyrienkin yleisyys on vähentynyt. Osteokondroosia (OCD) on ilmennyt jokunen tapaus. Rodulla esiintyy toki monenlaisia sairauksia, mutta ne eivät ole partacollieilla sen yleisempiä kuin koirilla yleensäkin, päinvastoin monesti harvinaisempia. Kaiken kaikkiaan suomalaiset partacollit ovat varsin terveitä ja pitkäikäisiä.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Partacollieilla yleisimpiä kuolinsyitä, joissa syynä muu kuin vanhuus, ovat erilaiset syöpäsairaudet KoiraNet:in mukaan ja tämä myös todennäköisesti pitää paikkansa. Seuraavaksi yleisimpänä rotujärjestön käsityksen mukaan ovat erilaiset immunologiset sairaudet. KoiraNetin kuolinsyytilastossa ajalla 1988 – 2017 on 316 kpl ilmoitettuja kuolinsyitä, joka on varsin pieni otos. Tilaston mukaan rodun keskimääräinen kuolinikä on vajaa 11 vuotta.

Taulukko 26; Partacollien kuolinsyytilasto vuonna 1988-2017 syntyneistä koirista (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	9 vuotta 5 kuukautta	2
Hermostollinen sairaus	7 vuotta 8 kuukautta	2
Iho- ja korvasairaudet	4 vuotta 5 kuukautta	2
Immunologinen sairaus	7 vuotta 4 kuukautta	12
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 8 kuukautta	41
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 11 kuukautta	6
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 9 kuukautta	20
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	5 vuotta 8 kuukautta	9
Luusto- ja nivelsairaus	8 vuotta 1 kuukautta	19
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	11 vuotta 5 kuukautta	4
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 1 kuukautta	15

Selkäsairaus	10 vuotta 5 kuukautta	7
Sisäeriterauhasten sairaus	7 vuotta 0 kuukautta	3
Sydänsairaus	11 vuotta 0 kuukautta	4
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 3 kuukautta	12
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 6 kuukautta	124
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	9 vuotta 7 kuukautta	7
Kuolinsyitä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 71 kuukautta	37
Kaikki yhteensä	11 vuotta 1 kuukautta	326

Partacollieiden yleisin kuolinsyys KoiraNetin tilaston mukaan on vanhuus, luonnollinen kuolema tai lopetus, koiran ollessa keskimäärin 13 vuotta 6 kuukautta. Sairauksista, joihin koira on kuollut, on yleisin syöpäsairaudet. Kaikki ilmoitetut kuolemantapaukset (316 kpl) mukaan laskien, on keski-ikä 10 vuotta 11 kk.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Keskimääräinen pentuekoko on viimeisen 10 vuoden aikana ollut 3,9 – 7,5 välillä, jota voidaan pitää normaalina keskikokoisella rodulla. Partacollit ovat keskimäärin hyviä synnyttämään. Synnytysvaikeudet eivät ole rodussa yleisiä, joskin muutaman nartun polttoheikkoudesta on tietoja. Keisarinleikkauksia on ilmoitettu tehdyn vuosina 1993 - 2017 yhteensä 15 kpl. Kantoaika on keskimäärin n. 60,5 vrk. Narttujen hoivaamisvietin puutteista ei ole saatu ilmoituksia ja yleinen käsitys onkin, että nartut hoitavat pentunsa hyvin. Tiedot on kerätty pentuvälittäjälle lähetetyistä pentueilmoituskaavakkeista sekä vuonna 2018 tehdystä sähköisestä luonnekyselystä.

Taulukko 27; Syntyneet pentueet ko. vuonna, keskimääräinen pentuekoko ja kasvattajien määrä 2007-2017 (Lähde: KoiraNet 29.11.2018)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Pennut (kotimaiset)	52	30	30	19	31	65	47	68	92	93	50
Pentueet	9	4	5	3	8	11	7	12	17	14	9
Pentuekoko	5,8	7,5	6,0	6,3	3,9	5,9	6,7	5,7	5,4	6,6	5,6
Kasvattajat	8	3	3	2	7	8	6	9	15	12	7

Huolestuttavaa on kasvattajien määrän väheneminen, joka luonnollisesti vähentää myös syntyviä pentueita. Kasvattaminen pienessä rodussa on haastavaa. Jalostusyksilöitä ei ole useita saatavilla ja kasvattajat voivat joutua näkemään paljonkin vaivaa löytääkseen nartulleen uroksen, joka ei olisi kovin läheistä sukua. Jotkut kasvatuksen lopettaneet kasvattajat ovat kertoneet olevansa huolissaan autoimmunisairauksien lisääntymisestä ja tästä syystä eivät enää ”uskaltaneet” astuttaa narttujaan. Myös jollakin kasvattajalla on narttu sairastunut, joten kasvattaminen on jäänyt siihen.

Astumisvaikeudet

Rodussa tiedetään esiintyvän jonkin verran uroksia, jotka ovat haluttomia astumaan ja myös jonkin

verran narttuja, jotka eivät anna uroksen astua. Tiedot perustuvat kasvattajien ja koiran omistajien ilmoituksiin. Kykyyn lisääntyä luonnollisesti on tulevaisuudessa panostettava. Keinosiemennys ei koskaan pitäisi olla ensisijainen vaihtoehto. Keinosiemennyksen perusteita ei ole, jos narttu toistuvasti jää tyhjäksi tai uros on haluton astumaan narttuja. Kaikkia koiria ei ole tarkoitettu jalostusyksilöiksi ja alentunut lisääntymisvietti on hyvin vakavasti otettava asia jalostuksellisesti. Sellaisten koirien jalostuskäyttö, joilla alentunut lisääntymisvietti, aiheuttaa lisää lisääntymisongelmia.

Tiinehtymisvaikeudet

Vuosittain jalostustoimikunnan tietoon tulee yksittäisiä narttujen tyhjäksi jäämisiä. Näistä on kuitenkin vaikea tehdä mitään selviä johtopäätöksiä, koska ei voida tietää onko astutusajankohta ollut oikea.

Synnytysongelmat

Jalostustoimikunnan tiedossa on vain yksittäisten narttujen polttoheikkoustopauksia.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Jalostustoimikunnalle ei ole raportoitu ongelmista

Pentukuolleisuus

Pitkittyneen synnytyksen johdosta viimeisen viiden vuoden aikana on tiedossa kolmella nartulla kuolleen syntyneitä pentuja.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Jalostustoimikunnalle ei ole raportoitu synnyttäisistä epämuodostumista. Synnyttäisistä vioista on muutama munuaisten synnyttäinen vajaakehittyneisyys ilmoitettu viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kyseiset koirat on jouduttu lopettamaan varsin nuorena sairaudesta johtuen.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmiin

Rodussa ei esiinny sellaisia anatomisia piirteitä, jotka aiheuttaisivat lisääntymisongelmia tai altistaisi yksilöitä sairauksille. Rotu on anatomisesti peruskoira. Jonkin verran esiintyy kapeita alaleukoja ja sen myötä kitalakeen painuvia tai voimakkaasti ikeniin painautuvia alakulmahampaita.

PEVISA:an kuuluvien luustovikojen ohella myös muihin rakenteellisiin ja fyysisiin heikkouksiin, jotka uhkaavat koiran nivelten terveyttä ja kestävyyttä: etenkin taipuviin tai liian suoriin ranteisiin ja puutteellisiin etukulmauksiin, tulee suhtautua kriittisesti.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Partacollie on suhteellisen pitkäikäinen ja terve rotu. Luusto- ja nivelsairauksia on jonkin verran, mutta suhteellisen kevytrakenteisen rodun käytännön elämässä näistä muodostuu harvoin ongelmia.

Autoimmunisairaudet ovat lisääntyneet viime vuosina ja tätä kehitystä tulee seurata tarkasti.

Lisääntymisessä on enenemissä määrin ongelmia, urokset eivät astu ja narttuja jää tyhjäksi.

Ongelmien mahdollisia syitä

Geneettisen populaation kapeus, historiallinen jalostuskulttuuri on kaventanut jalostusmateriaalin monimuotoisuutta huomattavasti. Kasvattajien ja syntyneiden pentueiden vähyys.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Ryhmä: 1 FCI:n numero: 271

Hyväksytty: FCI 12.5.2015, Kennelliitto 2.6.2015 Suomen Kennelliitto-Finska Kennelklubben ry

PARTACOLLIE (BEARDED COLLIE)

Alkuperämaa: Iso-Britannia

KÄYTTÖTARKOITUS: Paimen- ja seurakoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 1 lammas- ja karjakoirat (paitsi sveitsinpaimenkoirat) Alaryhmä 1 lammaskoirat. Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Skotlannista löytyy noin 1500-luvulta maininta partacollieta muistuttavasta rodusta. Rotu on tunnettu pitkään Skotlannissa ja Pohjois-Englannissa, missä sitä kasvatettiin lammaspaimeneksi. Noin 500 vuotta sitten Skotlannin rannikolle hylättiin koiria, joiden sanotaan olleen myös polski owczarek nizinnyn kantamuotoja, ja nämä pariutuivat paikallisten paimenkoirien kanssa; yhtäläisyydet nähdäkseen tarvitsee vain katsoa PON-rotuista koiraa. Nykyisin tunnetussa muodossaan partacollie kuitenkin saa kiittää pääasiassa G. Olive Willisonia, joka 1940-luvulla sai partacolliepennun nimeltä Jeannie. Etsintöjen jälkeen hän löysi tälle nartulle sopivan uroksen nimeltä Bailey, ja hänen Bothkennar kennelinsä loi mallin nykyään tuntemallemme partacollielle.

YLEISVAIKUTELMA: Solakka ja toiminnanhaluinen koira. Voimakasrakenteisuudesta huolimatta yleisvaikutelma ei saa olla liian raskas, eikä matalaraajainen.

Karva ei saa olla liioitellun pitkää ja rungon karvapeitteen alta täytyy näkyä reilusti "päivänvaloa". Älykäs ja utelias ilme on rodunomainen erityispiirre.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Korkeuttaan pitempi, noin suhteessa 4:5 mitattuna rintalastan kärjestä istuinluun kärkeen. Nartut voivat olla hieman pitempiä. Etäisyys otsapenkereestä niskakahmyyn on sama kuin kallon leveys korvien kohdalta mitattuna.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Valpas, eloisa, itsevarma ja toiminnanhaluinen. Tasapainoinen ja älykäs työkoira, joka ei osoita hermostuneisuutta eikä vihaisuutta.

PÄÄ: Suhteellinen koiran kokoon nähden. Voimakas kuono-osa ja tilava kallo.

Kallo: Leveä, tasainen ja neliömäinen.

Otsapenger: Kohtuullinen.

Kirsu: Suuri ja neliömäinen; yleensä musta, sinisillä ja ruskeilla yksilöillä karvapeitteen värin mukainen. Kirsu on yksivärinen ilman pilkkuja tai laikkuja.

Kuono: Vahva ja yhtä pitkä kuin kallo-osa.

Huulet: Yksiväriset ilman pilkkuja tai laikkuja. Pigmentti on sama kuin kirsun väri.

Leuat / hampaat: Hampaat ovat suuret ja valkoiset. Leuat ovat vahvat. Mieluiten virheetön, tasainen ja täysilukuinen leikkaava purenta ts. ylätuhampaat koskettavat tiiviisti alaetuhampaiden etupintaa ja ovat suorassa kulmassa leukoihin nähden. Tasapurenta on sallittu, mutta ei toivottava.

Silmät: Sointuvat karvapeitteen väriin, kaukana toisistaan, suuret, eivät ulkonevat. Ilme ystävällinen ja lempeä. Silmäluomien väri on sama kuin kirsun väri. Kulmakarvat kaartuvat ylös ja eteenpäin, mutta

eivät ole niin pitkät, että ne peittävät silmät kokonaan.

Korvat: Keskokokoiset ja riippuvat. Koiran ollessa tarkkaavainen, korvat kohoavat tyvestään pääläen tasolle mutta eivät sitä korkeammalle saaden kallon täyttämään todellista leveämmältä.

KAULA: Kohtuullisen pitkä, lihaksikas ja hieman kaareva.

RUNKO: Selän pituus muodostuu rintakehän, ei lanneosan pituudesta.

Selkä: Vaakasuora.

Lanne: Vahva.

Rintakehä: Syvä ja tilava. Kylkiluut ovat hyvin kaareutuneet, rintakehä ei kuitenkaan ole tynnyrimäinen.

HÄNTÄ: Matalalle kiinnittynyt, ei kiertynyt. Häntäluu ulottuu vähintään kintereisiin. Ei häntämutkia. Koiran seistessä tai kävellessä häntä on alhaalla hännänpää ylöspäin kaartuneena. Vauhdissa häntä voi kohota, ei kuitenkaan koskaan selän päälle. Runsaskarvainen.

RAAJAT

ETURAAJAT: Eturaajat ovat suorat ja yhdensuuntaiset, vahvaluustoiset ja kauttaaltaan runsaan ja tuuhean karvan peittämät.

Lavat: Selvästi viistot.

Ranteet: Joustavat, mutta eivät painuneet.

Etukäpälät: Muodoltaan soikeat; päkiät ovat paksut. Varpaat ovat kaarevat, tiiviisti yhdessä ja myös päkiöiden välistä runsaskarvaiset.

TAKARAAJAT: Lihaksikkaat.

Polvet: Hyvin kulmautuneet.

Sääret: Vahvat.

Kintereet: Matalalla sijaitsevat.

Väljalat: Suorassa kulmassa maahan nähden. Koiran seistessä heti istuinluun kärjen alle vedetyn pystysuoran linjan takana.

Takakäpälät: Muodoltaan soikeat; päkiät ovat paksut. Varpaat ovat kaarevat, tiiviisti yhdessä ja myös päkiöiden välistä runsaskarvaiset.

LIIKKEET: Joustavat, sulavat, pitkälle ulottuvat ja mahdollisimman vaivattomat.

KARVAPEITE

KARVA: Kaksinkertainen karvapeite. Aluskarva on pehmeää, tuuheaa ja tiivistä. Peitinkarva on runkoa myötäilevää, karheaa, vahvaa ja tuuheaa, ei villavaa eikä kiharaa, tosin lievä laineikkuus sallitaan. Karva on riittävän pitkää ja tuuheaa muodostamaan suojaavan karvapeitteen ja korostamaan koiran ääri viivoja, ei kuitenkaan niin pitkää, että rungon luonnolliset ääri viivat peittyvät. Karvapeitettä ei saa mitenkään trimmata. Kuononselkä on niukemmin karvoittunut, kuonon sivuilla karva on pitempää juuri peittäen huulet. Poskista, alahuulista ja leuan alta karva pitenee kohti rintaa muodostaen tyypillisen parran.

VÄRI: Liuskekivenharmaa, punakellertävä, musta, sininen, kaikki harmaan sävyt, ruskea ja hiekanväri- nen joko valkoisin merkein tai ilman niitä. Ei koskaan merlevärinen. Valkoista väriä saa olla kuonossa, leveänä piirtona kallossa, hännänpäässä, rinnassa, raajoissa ja käpälissä. Mikäli koiralla on valkoinen kaulus, valkoisten karvojen tyvi ei saa ulottua lapojen taakse. Valkoista ei saisi esiintyä kintereiden

yläpuolella takaraajojen ulkosivuilla. Pienet punaruskeat (tan) merkit ovat sallittuja kulmakarvoissa, korvien sisäpuolella, poskissa, hännäntyven alla ja raajoissa valkoisen ja päävärin välissä.

KOKO JA PAINO:

Ihannesäkäkorkeus: Urokset 53 - 56 cm

Nartut 51 - 53 cm

Yleisvaikutelma ja mittasuhteet tulee asettaa koon edelle, mutta liiallisia poikkeamia ihannekorkeudesta ei pidä suosia.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

* Vihaisuus tai liiallinen arkuus

* Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Uusin FCI:n rotumääritelmä on vuodelta 2015 ja siitä on SKL:n suomennos julkaistu vuonna 2015.

Rotumääritelmässä on tulkinnanvaraa niin kuin brittiläisissä rotumääritelmissä yleensä. Maassamme on tällä hetkellä monen eri tyyppin edustajaa. Tämä on sinänsä myös rikkaus, aikana jolloin monimuotoisuutta vaalitaan yhä enemmän. Rodun jalostuksessa on onnistuttu hyvin säilyttämään alkuperäisen partacollien peruspaimenkoiramaainen liioittelemattomuus. Koirien koko on säilynyt rotumääritelmän määrittämässä rajoissa. Jalostustoimikunnan laatimaa rotumääritelmän tulkintaa (liite 5) päivitettiin vuonna 2017 ja se on tarkoitettu sekä kasvattajille, että ulkomuototuomareille syventämään heidän tietoutta rodun erityispiirteistä.

Turkit ovat hyvälaatuisia ja kohtuullisissa mitoissa. Joskin turkkien määrä koirilla on vuosien mittaan kasvanut ja ei-toivottu trimmaaminen lisääntynyt. Todellinen turkinpituus ei siis aina näy koirasta. Takaosat ovat kauttaaltaan parantuneet. Pääosin koirilla on sopivat kulmaukset sekä kintereet ja taka-ahtaus on vähentynyt. Etuosissa sen sijaan on edelleen kehittämisen tarvetta. Tavoite on parantaa etuosan rakennetta, saada viisto lapa, hyvin kulmautunut pitkä olkavarsi sekä täyteläisempi eturinta.

Päät ovat niin ikään parantuneet kallon, otsapenkereen ja kuonon pituuden suhteen. Kapeita, lyhyitä ja litteitä alaleukoja esiintyy kuitenkin edelleen. Liikkeet ovat myös hieman parantuneet, etenkin takaliikkeet. Edelleen kuitenkin näkyy liian lyhyttä etuaskelta sekä kauttaaltaan liian jäykkää ja ponnetonta sivuliikettä. Luonteet ovat rodunomaisesti pääosin iloisia ja ystävällisiä. Partacollie on huumorintajuinen koira ja tämän pitäisi huokua koirasta myös näyttelykehässä. Ulkomuoto-ominaisuuksia, joissa olisi liioiteltu rotumääritelmän vaatimuksia, ei löydy. Myöskään sairaalloisia piirteitä ei rodussa esiinny.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Alla olevassa taulukossa on esitetty, kuinka monta näyttelykäyntiä partacollieilla on verrattuna

rekisteröityihin koiriin vuosina 2013-2017 sekä niiden saamat laatuarvostelupalkinnot.

Taulukko 28; Kaikki näyttelykäynnit ja laatumaininnat:

vuosi	rekisteröity	kaikki näyttelykäynnit	ERI	EH	H	T	EVA	HYL
2013	36	776	654	109	11	1	1	0
2014	26	809	714	90	3	1	1	0
2015	32	711	641	55	12	1	1	1
2016	36	593	530	58	3	0	2	0
2017	57	566	493	63	2	0	1	0
YHT.	187	3455	3032	375	38	3	6	1

Näyttelyt ovat selkeästi hyvinkin suosittu harrastusmuoto partacollieilla. Taulukoista katsottaessa tasomme on korkea ja näyttelykäyntimäärät korkeat verrattuna rekisteröinteihin. Valtaosa lautupalkinnoista on ERI (88%) sekä EH (11%). Partacollieilla ikä vaikuttaa selkeästi laatumainintaan. Ollessaan hitaasti kehittyvä rotu, on suurempi todennäköisyys saada laatumaininta H, koiran ollessa usein nuorena kapea ja kehittymätön. Laatumainintoja EVA tai HYL on annettu hyvin vähän ja osassa syy on esim. väliaikainen loukkaantuminen (ontuu) tai liian kouluttamaton esiintyminen (riehuu).

Rodun koirien jalostustarkastukset

Jalostustarkastusten järjestäminen aloitettiin jälleen vuonna 2013, sitä aikaisemmin jalostustarkastuksia oli järjestetty vuonna 2006. Vuosina 2013-2018 jalostustarkastettiin yhteensä 14 koiraa. Jalostustarkastuksessa käytettiin rotujärjestön omaa kaavaketta. Rakenteeltaan ja tyyppiltään kaikki tarkastetut partacolliet olivat vähintään erittäin hyvää tasoa.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Partacollie on terverakenteinen liioittelematon rotu, jonka pitäisi kyetä alkuperäiseen tehtäväänsä paimena. Tämä on valtaosalle populaatiota mahdollista. Rotu on solakka ja ketterä, olematta laiha tai hento. Tämä tarkoittaa, että luuston tulisi olla keskivahva ja rungon omata oikeat mittasuhteet kauttaaltaan. Kulmauksien ei tulisi olla liioitellut kummassakaan päässä ja niiden keskinäinen tasapainoisuus olisi ensiarvoisen tärkeää, jotta koirat voivat tehdä alkuperäistä työtään väsymättä ja ilman turhia kulumia. Kyseinen rakenne mahdollistaa ennen kaikkea vaivattomat maatavoittavat liikkeet, jotka kertovat väsymättömästä työkoirasta. Vaikkakin rodussa esiintyy eri tyyppien edustajia niin liikkeistä ja tasapainosta ei pitäisi tehdä kompromisseja, sillä silloin ei rodun alkuperäinen käyttötarkoitus olisi enää mahdollinen. Partacollie on hitaasti kehittyvä rotu ja sellaisena se halutaan pitää, jotta se olisi pitkällä tähtäimellä mahdollisimman kestävä. Edellä mainittu on myös arvokasta työkoiralle, näin ura voi olla mahdollisimman produktiivinen ja pitkä. Näyttelyissä siis on tärkeää arvostaa ikäisensä näköisiä koiria, tarkoittaen että juniorien annetaan olla junioreita ja aikuisiin nähden keskenkasvuisia. Mottona mieluummin hiljaa hyvää tulee ja kauas kantaa.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Vuosien varrella ollaan hitaasti mutta varmasti menty partacollieiden jalostuksessa eteenpäin huolellisen jalostustyön sekä tuontien ansiosta. Kuitenkin on vielä erinäisiä suurempia haasteita mitä pyritään ratkaisemaan. Keskeisin niistä lienee etuosien rakenne, joissa useasti liian suorat kulmaukset ja puutteellinen eturinta. Myös rintakehien pituuteen on syytä kiinnittää huomiota.

Maailmanlaajuisesti partacolliet ovat lyhentyneet kauttaaltaan, mikä on huolestuttavaa.

Rotumääritelmä kuitenkin sanoo, että koirien pituuden tulisi olla suhteessa 4:5, nartut saavat olla jopa hieman pidempiä. Pituuden tulisi suurimmaksi osaksi koostua juurikin rintakehän pituudesta, ei

lanneosan. Rintalastan kärjestä viimeiseen rintakehän luuhun rungon pituuden suhteen tulisi olla 2/3 ja loppuosan 1/3. Rintakehän muoto on suurimmalla osalla oikea, hieman litistyneen päärynänmuotoinen. Vähenevässä määrin nähdään onneksi liian litteitä taikka tynnyrimäisiä rintakehiä.

Ongelmien mahdollisia syitä

Perusravaajan rakenne ja mittasuhteet (9:10) ovat lyhemmät kuin partacoliella (4:5), joten kasvattajien sekä ulkomuototuomareiden on ymmärrettävä rodun oikeat, pidemmät mittasuhteet. Runsas kaksinkertainen karvapeite vielä lisää pituuden vaikutelmaa, joten partacollie on todellakin pitkälinjainen koira. Vain hyvin harvoin tavataan liian pitkää partacolieta mutta kovin usein turhan lyhyitä rotunsa edustajia. Tyyppi kärsii vääristä mittasuhteista.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi 2013-2017

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Ensimmäinen JTO rodulle hyväksyttiin 26.3.2000 ja se oli voimassa vuoteen 2006.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Käytetyimpien jalostuskoirien taso 2000-2017 urosten ja narttujen osalta on koottu seuraavien sivujen taulukkoihin. Jalostukseen käytetyt koirat ovat korkeasti palkittuja näyttelyissä, mutta luonteen osalta edellisen JTON suositus luonnetestituloksesta ei ole saavuttanut rodussa merkittävää asemaa. Myöskään epävirallisen paimennustestin hyväksytyistä suorittaneista on käytetyimpien jalostuskoirien listalla vielä vähän. Vuodesta 2010 monimuotoisuuden selvittäminen on ollut mahdollista ja käytetyimpien jalostuskoirien kohdalla toivoisi esiintyvän enemmän koiria, joiden haplotyyppi olisi selvitetty ja jotka olisivat harvinaisempia haplotyyppisiä.

Kaikkienensa koonti kertoo partacollieiden jalostuksen korostavan enemmän näyttelymenestykseen liittyviä arvoja kuin BLUP- indeksiin, luonteesta kerättyyn tietoon tai monimuotoisuuden lisäämiseen painottuvista arvoista.

Taulukko 29; Käytetyimpien jalostuskoirien taso 2000-2017; urokset, Koiranet 29.11.2018

Uros	Synt	Pennut				Lonkat				Kynnärnivelet				Silmät			
		Pentueet	Yht.	Vuod. aik.	Tois. polv.	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
C.I.B POHJ MVA FIN MVA SE MVA NO MVA LV MVA RU MVA ALISTAIR'S YAHOO	2001	6	36	0	16	18	5	50%	28%	14	2	39%	14%	10	1	28%	10%
C.I.B FIN MVA FR MVA V-04 PMV-05 V-05 SHOW-MUST-GO-ON DE CHESTER	2001	6	33	0	55	22	6	67%	27%	22	1	67%	5%	16	0	48%	0%
FIN MVA TAILWIND PAPAWE PLACE YOUR BET	2006	5	33	0	35	25	4	76%	16%	25	1	76%	4%	17	2	52%	12%
C.I.B US MVA FIN MVA SE MVA DK MVA LT MVA RU MVA LTV-05 RKFV-06 FARMARENS TAKE IT TO THE MAX	2001	5	31	0	7	18	7	58%	39%	17	3	55%	18%	12	0	39%	0%
C.I.B FIN MVA EE MVA LV MVA BY MVA MEMORYLANE ROCKINTHESAINTS	2004	5	30	0	17	17	5	57%	29%	17	0	57%	0%	15	0	50%	0%
C.I.B FIN MVA EE MVA RU MVA AEL DE SHALEEMAR	2004	4	24	0	0	20	6	83%	30%	20	0	83%	0%	18	2	75%	11%
FI MVA TOPIKAN EAST HIGHLAND WAY	2012	3	22	9	0	4	0	18%	0%	4	0	18%	0%	5	0	23%	0%
C.I.B POHJ MVA FIN MVA SE MVA NO MVA V-08 PMV-09 EEV-08 MV-08 MOONHILL TIME TO DREAM	2006	3	21	0	7	13	1	62%	8%	13	0	62%	0%	10	0	48%	0%
C.I.B FIN MVA EE MVA RU MVA EEV-03 PYTHAGORAAN LUCKY LUKE	2000	3	21	0	20	18	3	86%	17%	17	3	81%	18%	3	0	14%	0%
C.I.B FIN MVA EE MVA LV MVA LT MVA MEMORYLANE ON THE WILDSIDE	2001	4	20	0	6	17	3	85%	18%	17	0	85%	0%	10	0	50%	0%

C.I.B POHJ MVA FIN MVA SE MVA NO MVA LV MVA OLDBEAR WISHMASTER	2006	5	20	0	8	12	6	60%	50%	11	3	55%	27%	9	1	45%	11%
PMJV-09 TYPOGRAFEN'S NETSCAPE NAVIGATOR	2008	3	18	0	8	9	3	50%	33%	9	1	50%	11%	5	1	28%	20%
FIRSTPRIZEBEARS VAILSGATE	1997	3	18	0	53	8	0	44%	0%	8	0	44%	0%	8	1	44%	12%
C.I.B FI MVA SE MVA EE MVA LV MVA RU MVA BY MVA WOOLPACK'S QUALITY ZWEET		6	17	0	56	10	0	59%	0%	11	1	65%	9%	12	0	71%	0%
FIN MVA TYPOGRAFEN'S TRADE GOTHIC	1998	4	17	0	8	6	0	35%	0%	6	0	35%	0%	3	0	18%	0%
C.I.B POHJ MVA KBHV-96 EUV-97 KBHV-97 SEV-97 MIDNIGHT'S LET'S ROCK'N'ROLL AGAIN	1994	5	16	0	66	9	0	56%	0%	12	0	75%	0%	8	0	50%	0%
WOOLPACK'S PLUM CAKE	2002	2	16	0	0	6	0	38%	0%	6	0	38%	0%	5	0	31%	0%
FIN MVA LAWLAKE BACKSTREET BOY	2001	2	15	0	0	8	2	53%	25%	8	2	53%	25%	6	1	40%	17%
FIN MVA HIPPUILIINAN NAXOS	2002	3	15	0	25	13	1	87%	8%	12	0	80%	0%	6	0	40%	0%
C.I.B FIN MVA SE MVA NO MVA PMV-01 SEV-00 SEV-01 NOV-00 HEATHER MIST EVERYBODY'S BUSINESS		6	15	0	19	6	0	40%	0%	7	0	47%	0%	6	0	40%	0%

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aiemman tavoiteohjelman tärkeimmistä tavoitteista oli saada rekisteröintimäärät nousuun ja rodun monimuotoisuuden lisääminen. Tässä ei päästy tavoitteeseen, vaikka moni muu asia toteutui tavoitteiden mukaisesti.

Taulukko 30; Jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Rekisteröintien lisääntyminen / toimikunnan perustaminen laatimaan suunnitelmaa rodun saamiseksi nykyistä paremmin ihmisten tietoisuuteen	Tiedottaminen	Ei toteutunut
Luonteista saatava lisää dokumentoitua tietoa	Tiedottaminen Luonnetestien järjestäminen	Toteutunut osittain, luonnetestien osalta tavoitetta ei saavutettu. Rodun toimintakyvystä kertoo suoritusmäärien pysyminen korkeana eri lajeissa verrattuna rekisteröintimääriin ja paimennusharrastuksen lisääntyminen.
Paimennustaipumustesti käyttöön	Tiedottaminen	Toteutunut. Testi epävirallinen.
Lonkkakuvausten määrä yli 50% koko kannasta	Tiedottaminen	Toteutunut
Terveyskysely	Jätettiin toteuttamatta, SKL:lta tuli oma terveyskysely.	Ei toteutunut.
Jalostustarkastusten käynnistäminen	Järjestettiin jalostustarkastuksia	Toteutunut

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Viimeisen viiden vuoden aikana 2013-2017 on rekisteröidyistä uroksista jäänyt jalostuksen ulkopuolelle vaihtelevasti 97-93% vuosittain, samat luvut nartuilla on 98-87%.

Jalostussuosituksen ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

PEVISAn tai JTON suositukset eivät ole olennaisessa merkityksessä kaventamaan jalostuskoirien määrää vaan enemmänkin rajoittaa rodun kirjoittamaton sääntö käyttää jalostukseen vain muotovaliotason koiria. PEVISA on tällä hetkellä ajantasainen, jalostusohjesääntöä ja pentuvälityssääntöä on päivitetty. Rodun suurin ongelma on tällä hetkellä se, ettei pentueita synny tarpeeksi. Jalostusmateriaali kapenee entisestään, ellei tilanne korjaannu lähivuosina.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Rodun monipuolisuutta harrastuskoirana pyritään vahvistamaan ja karistamaan pelkän seurakoiran maine. Harrastuskoiralle tarvittavia luonteenominaisuuksia, terveyttä sekä tervettä kestäväää rakennetta tulee tavoitella joka tasolla. Luonteissa tulee säilyttää ystävällisyys, sosiaalisuus ja toiminnallisuus. Luonteet eivät saa pehmentyä liiaksi, toimintakykyä ja vahvaa hermorakennetta tulee arvostaa. Turkkien määrä ja laatu täytyy säilyä oikeina eikä liioittelua tule suosia, liioitellut ja pehmeät turkit vaikeuttavat jokapäiväisen karvan hoitamista ja vähentävät rodun kiinnostavuutta.

Taulukko 31; Jalostuksen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

Tavoite	Toimenpide	Mittari
Tehollisen populaation lisääntyminen eli jalostukseen käytettävien yksilöiden määrän kasvaminen. Monimuotoisuutta lisäävien pentueiden rekisteröintimäärän kasvaminen.	Ulkomuotokriteereiden keventäminen. Kimppatyypausten järjestäminen, asian esillä pitäminen lehdessä ja kasvattajapäivillä. Tiedottaminen, miten koiransa voi testauttaa myös itsenäisesti. Jalostusohjesäännön jalostuskriteereiden tarkistaminen. Pentuvälityssääntöjen uusiminen.	1. Vuoden 2017-2021 rekisteröintien keskiarvo nousee yli sadan. 2. Puolet syntyvistä pentueista tuottaa muutakin kuin rodun kahta yleisintä haplotyyppiä.
PEVISAn mukaiset terveystulokset pysyvät nykyisellä tasolla	Asian esillä pitäminen lehdessä ja kasvattajapäivillä. BLUP-indeksin huomioiminen jalostusvalinnoissa.	Tutkimusmäärät ovat yli 50% ja terveystulokset ovat tämän JTO:n tasoa.
Luonnetestattujen koirien määrä kasvaa	Asian esillä pitäminen lehdessä ja kasvattajapäivillä. Luonnetestien järjestäminen.	Yhdistys järjestää luonnetestin joka toinen vuosi.
Paimennustaipumus-kokeeseen tai paimennuksen esikokeeseen osallistuvien määrä kasvaa	Asian esillä pitäminen lehdessä ja kasvattajapäivillä. Paimennustaipumustestien järjestäminen.	Yhdistys järjestää paimennustaipumuskokeen joka toinen vuosi.
Ulkomuoto säilyy rotumääritelmän mukaisena ja rakenteellisesti terveenä. Turkin laatu ja määrä pysyy oikeina.	Asian esillä pitäminen lehdessä, kasvattajapäivillä ja ulkomuototuomarikoulutuksessa. Rotumääritelmän tulkinta apuna kasvattajilla sekä ulkomuototuomarikoulutuksessa.	Yhdistys järjestää kasvattajapäivät tarpeen mukaan ja erikoiskoulutuksia vuosittain.

Käyttäytyminen ja luonne

Tavoitteena säilyttää rodunomainen hyvin sosiaalinen luonne. Mittareina voidaan käyttää käyttäytymistä mittaavat eri testit ja kokeet sekä jalostustarkastuksissa ja näyttelyissä näyttelytilanteessa koiran rodunomainen käyttäytyminen.

Käyttöominaisuudet

Tavoitteena säilyttää paimennustaipumus rodussa sekä rodun helppo koulutettavuus.

Terveys ja lisääntyminen

Tavoitteena on saada lisää tietoa sairaista yksilöistä ja lisääntymisongelmista. Kasvattajien ohjaaminen saatujen tietojen perusteella. DLA tyyppauksen rahallinen tukeminen. Ilmaisten verinäytteenottotilaisuuksien järjestäminen geenitutkimukseen. Tuontikoirien rekisteröintimaksun tukeminen, jolloin saadaan tietoon kaikki tuontikoirat ja mahdolliseksi niiden panos jalostukseen. CEA silmätutkimuksen saaminen viralliseksi rodulle.

Ulkomuoto

Rodun rakenne säilyy rotumääritelmän ja alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisena.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

1. Jalostusyhdistelmän tulee täyttää voimassa oleva jalostusohjesääntö. Tärkeimmät jalostuskriteerit ovat PEVISA säännön täytyminen ja jos käytetään C-lonkkaista koiraa, on toisen osapuolen oltava vähintään lonkiltaan B. Kynnärtulos ei saa olla huonompi kuin aste 1, jota käytettäessä tulee toisen oltava terve kynnäriltään. Jalostuskoiran tulee olla luonteeltaan tasapainoinen, hyvähermoinen ja toimintakykyinen uusissa tilanteissa. Koira suositellaan käytettävän luonnetestissä, MH-kuvauksessa tai suorittavan virallisen Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisen osion. Sen tulee olla terve ja hyväkuntoinen sekä nartun tulee olla täyttänyt 24 kk ennen astuttamista. Jalostusyksilö tulee olla palkittu näyttelyissä vähintään palkinnolla EH tai se on jalostustarkastettu ja todettu jalostukseen sopivaksi ulkomuodoltaan. Lisäksi narttua, joka on jouduttu keisarinleikkaamaan kahdesti, ei saa enää astuttaa.
2. Suomalaisessa omistuksessa olevien koirien DLA suositellaan selvitettäväksi ja pyrkimyksenä on rodun monimuotoisuuden lisääminen.
3. Tulee välttää yhdistelmiä, joiden lähisukulaisilla (vanhemmat, sisarukset) on autoimmuunisairaus.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Yksittäisen jalostuskoiran jälkeläisten suositeltu määrä pyritään pitämään kohtuullisena. Jalostuskoirien käytön rajaamista ei kuitenkaan pidetä tässä vaiheessa mahdollisena, koska populaatio on niin pieni.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

PEVISA ohjelmaa jatketaan samanmuotoisena kuin tähänkin asti. Jalostuskoirien määrää tarkkaillaan tulevana vuosina ja jollei yksittäisten urosten jälkeläismäärät pysy kohtuullisissa rajoissa, tullaan esittämään jalostuskoiralle jälkeläismäärän rajoitusta otettavaksi mukaan PEVISA-sääntöön.

Rotujärjestö päivittää ohjeita ja suosituksia tarpeen mukaan, jotta kaikki ohjeistukset ovat tarkoituksenmukaisia JTO:n tavoitteiden saavuttamiseksi.

Jalostustoimikunnalla on ollut useamman vuoden ajan tekeillä avoin sähköisesti täytettävä ja päivitettävä koirakohtainen terveystutkimus, mutta siitä luovuttiin vuonna 2016. Jalostustoimikunta jatkaa terveystietolistauksen ylläpitämistä ja tiedon jakamista sitä tiedusteleville. Vuonna 2018 valmistuu sähköinen terveystietojen ilmoittamislomake, joka helpottaa tietojen ilmoittamista.

Tavoite on järjestää koulutuspäivät kasvattajille tarpeen mukaan. Aiheissa keskitytään rodun jalostustavoitteisiin niin luonne- kuin terveysominaisuuksia painottaen. Kasvattajapäivien aiheista

tehdään kattavat koonnit lehteen, jotta tieto saavuttaisi mahdollisimman monta rodun harrastajaa. Rotujärjestö pyrkii järjestämään vuosittain tai vähintään joka toinen vuosi luonnetestin tai MH-luonnekuvauksen, tottelevaisuuskokeen, agilitykokeen sekä paimennustaipumustestin joka toinen vuosi. Näin pystytään varmistamaan, että rodun edustajilla on etusija ko. testeihin/kokeisiin ja myös kynnys osallistua mataloituu. Ulkomuototuomarikoulutusta pyritään järjestämään keväällä ja syksyllä, koulutusmateriaali on tarkoitettu myös kasvattajille ja rodun harrastajille ohjeistukseksi ja sitä päivitetään tarvittaessa. Materiaali on netissä jokaisen siitä kiinnostuneen saatavilla.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Taulukko 32; *Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet*

Uhat:	Mahdollisuudet:
Monimuotoisuuden kaventuminen	Monimuotoisuuden lisääminen tyyppaustulosten huomioon ottamisella jalostusvalinnoissa.
Pieni rekisteröintimäärä	Monimuotoisuutta lisäävien yhdistelmien lisääntyminen, jalostusyksilöiden ulkomuotovaatimusten keventäminen. Tuontikoirien rekisteröintimaksun tukeminen.
Jalostusyksilöiden liiallinen käyttö suhteutettuna rekisteröintimääriin	Jalostusvalintojen jakautuminen mahdollisimman tasaisesti
Potentiaalisen jalostusmateriaalin käyttämättä jättäminen	Jalostustarkastusten avulla löydetään uusia jalostusvaihtoehtoja koirista, jotka eivät käy näyttelyissä tai joiden turkkia ei ole hoidettu.
Sairauksien liika korostaminen terveessä rodussa Autoimmuunisairauksien lisääntyminen	Avoimuuden lisääminen rodun terveystilanteesta, sairauksien ilmoittaminen jalostustoimikunnan ylläpitämälle terveystietolistalle
Partacollieta ei tuoda esiin monipuolisena harrastuskoirana	Partacollien arvostus harrastuskoirana kasvaa Kasvattajien avoin ja ratkaisukeskeinen keskustelu rodun tilanteesta

Varautuminen ongelmiin

Jos rekisteröintimääriä ja monimuotoisuutta ei saada lisättyä, rodun terveystilanne ja lisääntymiskyky voivat romahtaa. Tässä tilanteessa roturisteytys on varteenotettava vaihtoehto. Tällöin rotujärjestön olisi perustettava työryhmä selvittämään Suomen Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan avulla, mitkä rodut olisivat parhaiten soveltuvia roturisteytyksen toteuttamiselle.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 33; *Tavoitesuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta*

Vuosi	Tehtävä tai projekti
Vuonna 2018 ja tarvittaessa uudelleen myöhemmin	Jalostusohjesäännön päivittäminen
Vuonna 2018 ja tarvittaessa uudelleen myöhemmin	Pentuvälityssääntöjen tarkistaminen
Jatkuvasti	PEVISAn jatkaminen, sairauslistan ylläpitäminen ja terveystietojen sähköinen ilmoittaminen
Ilmainen verinäytteenantomahdollisuus yhdistyksen tilaisuuksissa (vuosikokoukset, erikoisnäyttely jne.) geenitutkimukseen. Järjestetään kimppatyypaus vuosittain. Järjestetään jalostustarkastus vuosittain	Monimuotoisuuden lisääminen; näytteenantotilaisuudet, kimppatyypausten ja jalostustarkastusten järjestäminen
Kasvattajapäivät 2019, sen jälkeen 3-4 vuoden välein. Jalostukseen liittyviä luentoja esim. vuosikokousten yhteydessä. Jalostustoimikunnan tiedotteet kotisivuilla, foorumilla ja lehdessä	Kasvattajapäivät ja muut koulutustilaisuudet
Järjestetään vuosittain / joka toinen vuosi	Luonnetestien ja paimennustaipumuskokeiden järjestäminen
Jatkuvasti partacollieiden näkyvyys harrastustoiminnassa. Rotuesittelyt esim. lemmikkimessut, rotukoppi Voittaja –näyttelyssä, esitteet, yhdistyksen ja kasvattajien kotisivut	Toimintakykyisen terverakenteisen paimenkoiran esiin tuominen

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Suomen Partacollieyhdistys ry:n hallitus seuraa jalostuksen tavoiteohjelman toteutumista.

Noudatetaan SKL-FKK:n jalostukseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä, rodun PEVISA-määräyksiä, Suomen Partacolliet ry:n sääntöjä, pentuvälityksen ohjeita ja kasvattajasitoumusta.

-Kerätään jalostuksessa tarvittavia tietoja erilaisin kyselyin ja järjestettävien testein.

-Järjestetään jalostustarkastuksia ja erikoisnäyttelyitä vuosittain.

-Kannustetaan koiran omistajia kuvauttamaan koiriensa lonkat ja kynärpäät.

-Kannustetaan kasvattajia yhteistyöhön ja avoimuuteen.

-Suomen Partacolliet ry:n –jäsenlehti ilmestyy neljästi vuodessa.

-Ylläpidetään yhdistyksen kotisivuja osoitteessa:

<http://suomenpartacolliet.wixsite.com/suomenpartacolliet>

7. LÄHTEET

Brockhurst, Edna: Jeannien jäljillä. Partis-lehti 4/1984, pp. 35-38

Logan, James C.: The Bearded Collie, Origins and Early History. Talking about Beardies, 1990, pp. 203-226

Thompson Gray, D. J. 1891: The Dogs of Scotland. Their varieties, history, characteristics, and exhibition point. Dundee: J. P. Mathew & Co. pp. 165-169

Beardie history. Reprinted article from 1994 BCCA Yearbook, Silver Anniversary Commemorative Edition

<http://www.thekennelclub.org.uk/services/public/breed/display.aspx?id=5109>

<https://jalostus.kennelliitto.fi/frmRekisteroinnit.aspx?L=3&Alku=2012&Loppu=2016>

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

DLA testatut partacolliet: http://media.wix.com/ugd/fbcace_80bff38714324d7997a0bb5cf14a1cb8.pdf

Tietoa sukusiitoksesta: <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/sukusiitos>

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta: <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/tehollinen-populaatiokoko>

Kutilainen, Annika 2005 Mitä sukusiitosaste kertoo? Afgaani 2/2005

Mäki, Katariina: Pienten populaatioiden jalostus. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.katariinamaki.com/artikkelit/monimuotoinen.htm>

Mäki, Katariina: Sukulaisuussuhteesta sukusiitokseen. Saavavilla www-muodossa:

https://asiakas.kotisivukone.com/files/heti.tarjoaa.fi/tiedostot/artikkelit/sukulaisuussuhteesta_sukusiitokseen.pdf

Mäki, Katariina; Ekman, Tarja: Terveempien koirarotujen puolesta – sukusiitosdepressiota ja matadorijalostusta vastaan. Saatavilla www-muodossa:

https://asiakas.kotisivukone.com/files/heti.tarjoaa.fi/tiedostot/artikkelit/terveempien_koirarotujen_puolesta.pdf

MMT Katariina Mäki (5.8.2013): Helsingin yliopiston Hannes Lohen tutkimusryhmän raportti rodun monimuotoisuudesta: http://media.wix.com/ugd/fbcace_ea0ee1c0b8134bfba9105673d9f18b25.pdf

Partacollieiden sukutauluja: <http://www.bcpedigree.se/>

Jalostustilastot: <http://jalostus.kennelliitto.fi/frmJalostustilastot.aspx?R=271&Lang=fi>

Aarnisalo, Heli 2001: Suomessa luonnetestatut partikset. Suomen Partacolliet ry:n vuosikirja 2001 pp. 244-245

Suomen Partacolliet ry:n jalostusneuvojat: Luonnetestistä apua jalostukseen ja harrastukseen. Partislehti 3/2000 pp. 45-51

<https://jalostus.kennelliitto.fi/frmTulostilastot.aspx?R=271&Lang=fi>

<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/luonnetesti>

<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/mh-luonnekuvaus>

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/mika-blup-indeksi>

Englannin Kennelklubin terveystiedot lonkista

<http://www.thekennelclub.org.uk/media/613537/hips.pdf>

Lonkkakuvausten lukumäärä sekä tulosten keskiarvo englannissa 2001 – 2016:

The British BC Connexion 09.4.2017 <http://www.bcx-uk.co.uk/>

ELT Anu Lappalainen, 30.9.2010:

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/kyynarnivelen-kasvuhairiot>

ELL Nina Menna:

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/kilpirauhasen-vajaatoiminta>

Beacon for Health viitattu 11.3.2006. Saatavilla www-muodossa: <http://www.beaconforhealth.org/>

<https://hundar.skk.se/avelsdata/Initial.aspx>

<https://www.bva.co.uk/Canine-Health-Schemes/>

https://www.bva.co.uk/uploadedFiles/Content/Canine_Health_Schemes/Interpretation-and_use-of-BVA-KC_Hip-Scores%281%29.pdf

Järvinen, Anna-Kaisa: Koiran immuunivälitteinen anemia, Partis-lehti 2/2002 pp. 60-65

Oberbauer, Anita M.; Benemann, K. S.; Belanger, Janelle L.; Wagner, D. R.; Ward, J. H.; Famula, Thomas R.: Inheritance of hypoadrenocorticism in Bearded Collies. American Journal of Veterinary Research Vol. 63, No. 5, May 2002 pp. 643-647

Orthopedic Foundation for Animals OFA tietokanta. Viitattu 11.3.2006. Saatavissa:

<http://www.ofa.org/search.html>

Paatsama, Saki 1995: Terve ja sairas koira. Helsinki: Otava

Paavola, Arja-Leena 2005: Tärisyttävä geenilöytö. Yliopisto 4/2005 pp. 22-23

Räihä, Maija: AIHA eli autoimmuuni hemolyyttinen anemia. Autoimmuunisairauden syntymekanismi. Partislehti 1/1987.

Saihila-Heikkilä, Anne 2003: Kasvattajakyselyn 2003 lopullinen yhteenveto. Partis-lehti 3/2003 pp.11-19

Suomen Partacolliet ry 2003: Rotuesite

Suomen Partacolliet ry 1996: Suomen Partacolliet ry:n 25-vuotishistoriikki. Partis-lehti juhlanumero 4/1996

Willis, Malcolm B. 1989: Genetics of the dog. New York: Howell Book House

Suomen Partacolliet ry, 2018 luonnekysely:

http://docs.wixstatic.com/ugd/fbcace_a17d52cc1f3248028365b1dc9ed3821a.pdf

8. LIITTEET

LIITE 1 Jalostustoimikunnan säännöt

LIITE 2 Jalostusohjesääntö

LIITE 3 DLA – monimuotoisuuskartoitusraportti

LIITE 4 Englannin kennelklubin tiedote

LIITE 5 Rotumääritelmän tulkinta